

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta právnická

Katedra občanského práva

Diplomová práce

Mezinárodní únosy dětí

Zpracovala: Monika Kupcová
Vedoucí diplomové práce: Mgr. Miroslav Hromada, Ph.D.
Plzeň 2016

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
Fakulta právnická
Akademický rok: 2015/2016

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Monika KUPCOVÁ**
Osobní číslo: **R11M0189P**
Studijní program: **M6805 Právo a právní věda**
Studijní obor: **Právo**
Název tématu: **Mezinárodní únosy dětí**
Zadávací katedra: **Katedra občanského práva**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

1. Úvod
2. Základní pojmy
3. Principy a zásady mezinárodních únosů dětí
4. Mezinárodní smlouvy
5. Mezinárodní únosy dětí v EU
6. Řízení o navrácení dětí
7. Závěr

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**

Seznam odborné literatury:

viz příloha

Vedoucí diplomové práce:

Mgr. Miroslav Hromada, Ph.D.

Katedra pracovního práva a práva sociálního
zabezpečení

Datum zadání diplomové práce: **23. února 2015**

Termín odevzdání diplomové práce: **31. března 2016**

Doc. JUDr. Jan Pauly, CSc.
děkan

Doc. JUDr. Jan Pauly, CSc.
pověřená osoba

V Plzni dne 7. července 2015

„Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracovala samostatně, a že jsem vyznačila prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala způsobem ve vědecké práci obvyklým.“

V Plzni dne 28. 3. 2016

.....
Monika Kupcová

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu této diplomové práce, Mgr. Miroslavovi Hromadovi Ph.D., za vstřícnost, cenné rady a čas, který mi věnoval.

Poděkování dále patří mým rodičům za vytrvalou podporu nejen při psaní diplomové práce, ale po celý čas mého studia na Právnické fakultě Západočeské univerzity.

Monika Kupcová

Abstrakt

Diplomová práce poskytuje komplexní pohled na problematiku mezinárodních únosů dětí, za pomoci komparace a analýzy. Úvod práce je věnován pojetí mezinárodního únosu z pohledu občanskoprávního. Dále je zde nastíněn historický vývoj této problematiky. Druhá kapitola je věnována výkladu základních pojmů souvisejících s mezinárodním únosem dítěte. Především se jedná o výklad pojmu dítě, co je obvyklým bydlištěm dítěte, co je mezinárodní únos, jaká je podstata a rozsah práva péče o dítě, jaký je účel ústředního orgánu, styčného soudce a Zprostředkovatele Evropského parlamentu. Třetí kapitola se zabývá základními principy a zásadami, které se uplatňují v řízení o navrácení dítěte. Těmito zásadami jsou rovnost subjektů, minimalizace zásahu státu do rodiny, respektování a priorita nejlepšího zájmu dítěte a rychlost řízení. Čtvrtá kapitola je věnována mezinárodním smlouvám, které jsou základním pramenem pro řízení o navrácení dítěte: Úmluva o právech dítěte, Haagská úmluva o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí a Úmluva o pravomoci orgánů, použitelném právu, uznávání, výkonu a spolupráci ve věcech rodičovské zodpovědnosti a opatření k ochraně dětí. Součástí kapitoly je také vztah muslimských zemí s mezinárodním únosem dítěte. Pátá kapitola je věnována základním pramenům, upravující mezinárodní únosy dětí v rámci EU: Listina základních práv EU, nařízení Rady č. 2201/2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti (Brusel IIa) a Evropská úmluva o uznávání a výkonu rozhodnutí o výchově dětí a obnovení výchovy dětí z roku 1980. Šestá kapitola se zabývá problematikou mezinárodních únosů dětí v České republice, upravenými zákonem č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních. Následně jsou ustanovení zákona demonstrována na případu Maria Galipeau. Poslední kapitolu tvoří závěr, který je prostorem pro shrnutí a zamyšlení nad danou problematikou.

Abstract

The thesis provides a comprehensive look at the issue of international child abduction, with the help of comparison and analysis. Introduction the thesis is devoted to the concept of international abduction from the point of view of the civil. Furthermore, there is outlined the historical development of this issue. The second chapter is devoted to the explanation of the basic concepts related to the international abduction of the child. In particular, the interpretation of the concept of the child, what is the habitual residence of the child, what is the international hijack, what is the nature and extent of the rights of the child custody, what is the purpose of the central authority, the liaison judge and the Intermediary of the European parliament. The third chapter deals with the basic principles and guidelines, which shall apply in proceedings for the return of the child. These principles are the equality operators, the minimization of state intervention into families, respect for and the priority of the best interests of the child and the speed of the procedure. The fourth chapter is devoted to international treaties, which are the principal source for the management of the return of the child: the Convention on the rights of the child, the Hague convention on the civil aspects of international child abduction and the Convention on jurisdiction, applicable law, recognition, enforcement and cooperation in respect of parental responsibility and measures for the protection of children. Part of the chapter is also the relationship of muslim countries with the international kidnapping of the child. The fifth chapter is devoted to the primary sources, concerning the international child abduction within the EU: the Charter of fundamental rights of the EU, Council regulation no 2201/2003 concerning jurisdiction and the recognition and enforcement of judgments in matrimonial matters and in matters of parental responsibility (Brussels IIa regulation), and the European convention on the recognition and enforcement of decisions concerning custody of children and on restoration of custody of children of 1980. The sixth chapter deals with the issue of international child abduction in the Czech republic, governed by law no 292/2013 Coll., of special proceedings of court. Subsequently, the provisions of the act demonstrated on the case of Maria Galipeau. The last chapter forms the conclusion, which is a space for summary and reflection on the issues.

Seznam použitých zkratk

Brusel II – nařízení Rady (ES) č. 1347/2000, o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti obou manželů k dětem

Brusel IIa – nařízení Rady (ES) č. 2201/2003, o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení č. 1347/2000

ESD – Evropský soudní dvůr

Evropská úmluva o uznávání a výkonu – sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 66/2000 Sb.m.s, Evropská úmluva o uznávání a výkonu rozhodnutí o výchově dětí a obnovení výchovy dětí

Haagská úmluva – sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 34/1998 Sb., o sjednání Úmluvy o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí

Obč. Z. – zákon č. 89/2012 Sb., nový občanský zákoník

TZ – zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

Úmluva o pravomoci orgánů – sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 141/2001 Sb.m.s, Úmluva o pravomoci orgánů, použitelném právu, uznávání, výkonu a spolupráci ve věcech rodičovské zodpovědnosti a opatření k ochraně dětí

ÚMPOD – Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí

ÚPD – sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb., o přijetí Úmluvy o právech dítěte

ZSPOD – zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí

ZZŘS – zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních

Obsah

1. Úvod	11
2. Základní pojmy	13
2.1. Dítě a jeho ochrana.....	13
2.2. Místo obvyklého bydliště.....	15
2.3. Právo péče o dítě	15
2.4. Mezinárodní únos	17
2.5. Ústřední orgán	18
2.6. Styčný soudce	18
2.7. Zprostředkovatel Evropského parlamentu.....	19
3. Principy a zásady řízení ve věcech mezinárodních únosů dětí	21
3.1. Zásada rovnosti subjektů	21
3.2. Zásada minimalizace zásahu státu do soukromí rodiny	23
3.3. Zásada respektování a priority zájmu dítěte	24
3.4. Zásada rychlosti řízení.....	26
4. Mezinárodní smlouvy	28
4.1. Úmluva o právech dítěte.....	28
4.2. Haagská úmluva o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí	32
4.2.1 Historický exkurz	32
4.2.2. Charakteristika a účel	34
4.2.3. Systematika Úmluvy a řízení o navrácení	34
4.2.4. Výjimky z presumpce návratu dítěte	37
4.2.5. Důkazní břemeno dle Haagské úmluvy.....	39
4.3. Mezinárodní únosy dětí ve vztahu k nesmluvním státům Haagské úmluvy	40
4.4. Vztah Haagské úmluvy k Úmluvě o právech dítěte	42
4.5. Úmluva o pravomoci orgánů, použitelném právu, uznávání, výkonu a spolupráci ve věcech rodičovské zodpovědnosti a opatření k ochraně dětí.....	43
5. Mezinárodní únosy v EU	47
5.1. Listina základních práv EU.....	48
5.2. Nařízení Rady č. 2201/2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení č. 1347/2000 (Brusel IIa)	50
5.2.1. Působnost nařízení Brusel IIa	51
5.2.2. Základní pojmosloví.....	52
5.2.3. Ustanovení týkající se mezinárodních únosů dětí	53
5.2.4. Výkon rozhodnutí o navrácení v judikatuře Soudního dvora EU	57

5.3. Evropská úmluva o uznávání a výkonu rozhodnutí o výchově dětí a obnovení výchovy dětí z roku 1980	59
6. Řízení o navrácení dětí v ČR	63
6.1. Historický exkurz.....	63
6.2. Současná právní úprava	65
6.3. Řízení o navrácení dle ZZŘS.....	66
6.3.1. Zahájení řízení	67
6.3.2. Účastníci řízení	68
6.3.3. Příslušnost soudu	69
6.3.4. Jednání.....	70
6.3.5. Zákaz přerušování řízení.....	71
6.3.6. Rozhodnutí.....	72
6.3.7. Opravné prostředky proti rozsudku	73
6.3.8. Výkon rozhodnutí	74
6.4. Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí.....	75
6.5. Případ Maria Galipeau	76
7. Závěr	80
Seznam použité literatury.....	83

1. Úvod

Tématem diplomové práce jsou mezinárodní únosy dětí. Tato problematika se stává čím dál tím citlivějším a aktuálnějším tématem. Diplomová práce se zabývá pouze občanskoprávním hlediskem únosu dítěte.

Díky volným hranicím mohou lidé cestovat, pracovat či studovat za hranicemi svého státu. Během tohoto pobytu se vytvářejí nové společenské vztahy a přátelství, a často vzniká manželství či partnerský vztah mezi dvěma cizinci. Manželství představuje vytvoření nové rodiny, jejíž součástí jsou také děti¹.

Mezinárodním únosem dítěte, z občanskoprávního hlediska, je únos dítěte jemu osobou známou, a to jeho rodičem. Často se jedná o případy, kdy manželství skončí rozvodem. Dá se předpokládat, že po skončení manželství se bude chtít jeden z manželů vrátit do své rodné země. Má tam svoji rodinu, přátele, zná jazyk atd. Je logické, že rodič bude chtít své dítě vzít sebou. Pokud si však nevyžádá souhlas druhého rodiče, může se dopustit mezinárodního únosu dítěte. V některých případech bývají děti použity jako prostředek sobeckého zájmu rodiče (únosce), který chce ublížit druhému rodiči, a proto unese dítě za hranice státu. V těchto případech je zasaženo do práv několika osob najednou, ale především do práv samotného dítěte².

V České republice se mezinárodní únosy dětí dostaly více do podvědomí až po roce 1989, kdy byly otevřeny hranice, a lidé mohli začít cestovat. Po vstupu do Evropské unie roku 2004 a Schengenského prostoru se tato problematika stala zásadním tématem ve společnosti.

Základním pramenem, který upravuje tuto problematiku, je Haagská úmluva o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí z roku 1980. Úmluva upravuje především postupy pro navrácení dítěte do místa jeho obvyklého bydliště. Dalšími významnými prameny jsou rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva a Soudního dvora Evropské unie. Neméně důležitým pramenem jsou právní předpisy, ať na vnitrostátní či mezinárodní úrovni, a komentáře k nim.

Diplomová práce je členěna do 7 kapitol. Po úvodu následuje kapitola, která se zabývá základními teoretickými pojmy mezinárodních únosů dětí. Jedná se o

---

¹ VESELÁ, Radomíra – HURBIŠ, František. *Právní problematika mezinárodních únosů dětí: (monografie)*. Kunovice: Evropský polytechnický institut, 2008, s. 7.

² Tamtéž, s. 7–8.

pojmem dítě a jeho ochrana, místo obvyklého bydliště, právo péče o dítě, mezinárodní únos, ústřední orgán, styčný soudce a Zprostředkovatel Evropského parlamentu. Třetí kapitola je zaměřena na základní principy a zásady řízení ve věcech mezinárodních únosů dětí. Základní zásadou celého civilního práva je zásada rovnosti subjektů občanskoprávních vztahů. Dalšími významnými zásadami jsou zásada minimalizace zásahu státu do soukromí rodiny a zásada respektování a priority zájmu dítěte. Problematika mezinárodních únosů dětí je upravena především mezinárodními smlouvami, proto je jim věnována další kapitola. Jak bylo zmíněno výše, jedná se především o Haagskou úmluvu o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí a Úmluvu o pravomoci orgánů, použitelném právu, uznávání, výkonu a spolupráci ve věcech rodičovské zodpovědnosti a opatření k ochraně dětí a Úmluvu o právech dítěte. V kapitole páté je věnována pozornost mezinárodním únosům dětí v rámci Evropské unie, především dle nařízení č. 2201/2003, o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti (dále jen „*Brusel IIa*“). Dalšími smlouvami je Listina základních práv EU a Evropská úmluva o uznávání a výkonu rozhodnutí o výchově dětí a obnovení výchovy dětí z roku 1980. Předposlední kapitola je věnována podrobně mezinárodním únosům dětí na vnitrostátní úrovni, jejichž základním pramenem je zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních. Následně jsou ustanovení tohoto zákona demonstrována na případu Maria Galipeau.

Cílem mé práce je vytvořit komplexní pohled na problematiku mezinárodních únosů dětí a za pomoci komparace a analýzy zhodnotit dosavadní právní úpravu mezinárodních únosů dětí, a to jak na úrovni vnitrostátních, tak i mezinárodních právních předpisů a pokusit se navrhnout prevenci mezinárodních únosů dětí.

2. Základní pojmy

Pro správné pochopení tématu diplomové práce je potřeba vysvětlit základní pojmy mezinárodních únosů dětí. Základními prameny jsou Úmluva o právech dítěte, Haagská úmluva o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí (dále jen „*Haagská úmluva*“), Úmluva o pravomoci orgánů, použitelném právu, uznávání, výkonu a spolupráci ve věcech rodičovské zodpovědnosti a opatření k ochraně dětí a nařízení Evropské unie Brusel IIa.

2.1. Dítě a jeho ochrana

Česká republika je vázaná řadou mezinárodních smluv, jejichž obsahem je katalog práv a povinností dítěte. Z článku 10 Ústavy České republiky vyplývá, že mezinárodní smlouvy mají aplikační přednost před právem vnitrostátním. Pokud by tedy mezinárodní smlouva obsahovala obecnou definici dítěte, která by byla v rozporu s vnitrostátní definicí, použila by se tato mezinárodní smlouva i při aplikaci vnitrostátního práva³.

Mezinárodní smlouvy, které upravují práva a povinnosti dítěte, můžeme rozdělit do 3 skupin. Mezi první skupinu řadíme smlouvy, které ve svých ustanoveních používají pojem dítěte, ale nikde ho nedefinují (např. nařízení Brusel IIa). Do druhé skupiny spadají smlouvy, které dítě definují od jejich narození do dosažení určité věkové hranice (např. Haagská úmluva). Poslední skupinu tvoří smlouvy, které stanoví pouze horní hranici, koho pro své účely chápou pod pojmem dítě (např. Úmluva o právech dítěte)⁴.

Roku 1959 přijalo Valné shromáždění OSN Deklaraci práv dítěte, která zahrnovala základní práva a potřeby dětí. Na ní navázala Úmluva o právech dítěte, která byla přijata roku 1989⁵. V preambuli úmluvy je napsáno, že dítě potřebuje pro svou duševní a tělesnou nezralost zvláštní péči před narozením i po něm. Úmluva jako první definovala pojem dítě⁶: „*Pro účely této úmluvy se dítětem rozumí každá lidská bytost mladší osmnácti let, pokud podle právního řádu, jenž se na dítě vztahuje, není zletilosti dosaženo dříve*“⁷. Úmluva stanoví povinnost,

³ KLÍMA, Karel. *Ústavní právo*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010, s. 176–179.

⁴ SCHÖN, Monika. Koho české právo rozumí pod pojmem dítě? *Právo a rodina*. 2013, č. 3, s. 17.

⁵ VANÍČKOVÁ, Eva. Deklarace práv dítěte. In: *Informační centrum vlády* [online]. 10. 11. 2009 [cit. 10. 11. 2015]. Dostupné z: <http://icv.vlada.cz/cz/tema/deklarace-prav-ditete-63749/tmplid-560/>.

⁶ Tamtéž

⁷ Sdělení ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb., *Úmluva o právech dítěte*. Čl. 1.

že zájem a blaho dítěte musí být předním hlediskem při veškeré činnosti týkající se dětí. Co se považuje za zájem dítěte, hodnotí většinou dospělí, ať už se jedná o rodiče, soudce či sociální pracovníce. Zájem hodnotí podle toho, co je nebo není pro dítě vhodné. Tyto názory se mohou často lišit, zvláště mezi dospívajícími dětmi a rodiči, ale také mezi rodiči a sociálními pracovníci⁸.

Haagská úmluva upravuje především návrat dětí do jejich obvyklého bydliště, pokud byly protiprávně přemístěny, či zadrženy v jiném státě. Aplikuje se na děti s věkovou hranicí šestnáct let, neboť se předpokládá, že dítě, které přesáhne tuto věkovou hranici, je samo schopno vyjádřit své názory a přání. Haagská úmluva musí být vykládána v souladu s Úmluvou o právech dítěte, a proto blaho dítěte musí být postaveno na nejvyšší úrovni⁹. Tento názor potvrzuje také Evropský soud pro lidská práva (dále jen „*ESLP*“), který vyslovil souhlas s názorem Nejvyššího soudu Rakouska, v případě *Sylvestr vs. Rakousko*, že Haagská úmluva nezakládá absolutní právo na návrat protiprávně přemístěného dítěte, ale především klade důraz na jeho blaho. Zároveň zdůrazňuje, že blahem dítěte nemusí být vždy návrat do jurisdikce státu, v němž má obvyklé bydliště¹⁰. Haagská úmluva dále stanoví, že mají být zřízeny v členských státech ústřední orgány, které budou vykonávat povinnosti dle úmluvy. Ústředním orgánem v České republice je Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí¹¹.

Pojem dítěte používají také vnitrostátní právní prameny. Český právní řád chápe dítě ve dvojnásobném smyslu. A to jako osobu, která je nedospělým jedincem, a proto potřebuje zvláštní ochranu a péči, nebo také jako fyzickou osobu, která má vztah ke svým rodičům¹².

Podle zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „*Obč. Z.*“) právní osobnost nabývá fyzická osoba od svého narození do smrti¹³. § 30 *Obč. Z.* říká, že osoba nabývá zletilosti dnem, kdy dovrší osmnáct let věku. Zároveň z ustanovení § 779 *Obč. Z.* vyplývá, že zákonodárce si pod pojmem dítě nepředstavuje pouze dítě narozené, ale také dítě již počaté. Není však jasné jaké právní postavení

---

⁸ HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Dítě, rodina, stát*. Brno: Masarykova univerzita, 1993, s. 19–24.

⁹ NOVOTNÁ, Věra. Jak správně aplikovat Úmluvu o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí?. *Právo a rodina*. 2007, č. 9, s. 3.

¹⁰ Rozsudek *ESLP* ze dne 24. 4. 2003, stížnost sp.zn. 36812/97 a sp.zn. 40104/98 *Sylvestr* proti Rakousku.

¹¹ NOVOTNÁ, Věra. Jak správně aplikovat Úmluvu o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí?. *Právo a rodina*. 2007, č. 9, s. 3.

¹² SCHÖN, Monika. Koho české právo rozumí pod pojmem dítě? *Právo a rodina*. 2013, č. 3, s. 17.

¹³ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. § 23.

takové dítě má, protože podmínkou pro získání právní osobnosti je, že se dítě narodí živé. Vymezení pojmu dítěte, jako dítěte již počatého, je velice důležité, neboť i když mu v civilním řízení není přiznána právní subjektivita (dokud se nenarodí živé), nemůže se nikdy stát objektem právních vztahů¹⁴.

2.2. Místo obvyklého bydliště

Tento pojem je laickou veřejností někdy zaměňován s pojmem trvalého bydliště. Trvalým bydlištěm je adresa, na které je osoba hlášena v registru obyvatel¹⁵. Na rozdíl od trvalého bydliště je místo obvyklého bydliště chápáno jako stálé a obvyklé středisko životních zájmů, kterému dítě propůjčilo trvalý charakter¹⁶. Je jím tedy takové místo, kde dítě tráví svůj volný čas a kde je členem konkrétní domácnosti. Místo obvyklého bydliště se tak nemusí shodovat s adresou, která je určena jako bydliště trvalé.

Pojem obvyklé bydliště není definován na vnitrostátní, ani na mezinárodní úrovni. Co se má na mysli tímto pojmem zjistíme z rozsáhlé judikatury, která se danému termínu věnuje.

Evropský soudní dvůr (dále jen „ESD“) ve svém rozhodnutí stanovil, že pojem „obvyklé bydliště dítěte“ podle článku 8 odst. 1 nařízení Brusel IIa, musí být chápán, jako místo kde dítě vykazuje určitou sociální a rodinnou integraci. Soud stanovil, že musí být přihlédnuto především k trvání, pravidelnosti, podmínkám pobytu, k jeho státní příslušnosti, k jazykovým znalostem, ale především k rodinným a sociálním vazbám dítěte¹⁷.

2.3. Právo péče o dítě

Právo péče o dítě může vyplývat především z vnitrostátních zákonů, soudního rozhodnutí či z dohody, která je platná podle právního řádu daného státu¹⁸. Na mezinárodní úrovni upravuje tento pojem Haagská úmluva v článku 5 a nařízení Brusel IIa ve svém článku 2 odst. 9.

---

¹⁴ SCHÖN, Monika. Koho české právo rozumí pod pojmem dítě? *Právo a rodina*. 2013, č. 3, s. 17–19.

¹⁵ Odbor správních činností. Hlášení trvalého pobytu. In: *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. 1. 3. 2015 [cit. 22. 11. 2015]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/hlaseni-trvaleho-pobytu.aspx>

¹⁶ PAUKNEROVÁ, Monika. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 186.

¹⁷ Rozhodnutí ESD ze dne 2. 4. 2009, sp.zn. C-523/07 ve věci „A“.

¹⁸ Sdělení č. 34/1998 Sb., *Úmluva o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí*. Čl. 3.

Článek 5 Haagské úmluvy stanoví, že právo péče o dítě se vztahuje k péči o osobu dítěte a zejména k právu určit místo pobytu dítěte. Úmluva tento pojem definuje velice obecně, a tak je ponechána volnost vnitrostátním soudům, aby samy zhodnotily, zda došlo k protiprávnímu přemístění dítěte¹⁹.

Nejvyšší soud Kanady se v případě Thomson v. Thomson zabýval výkladem pojmu právo péče o dítě. Chlapec, který byl protiprávně přemístěn, žil se svými rodiči od svého narození ve Skotsku. Když mu bylo 8 měsíců, rodiče se odloučili. Dne 27. 11. 1992 byla matce přiznána předběžná péče o syna a otcí upraven styk s dítětem. Zároveň bylo matce nařízeno, že do dalšího rozhodnutí soudu musí zůstat ve Skotsku. Dne 2. 12. 1992 matka odvezla syna do Kanady. Začátkem března požádala soud v Manitobě o přiznání práva péče o dítě. Ve stejný den bylo otcí přiznáno právo péče skotským soudem. Na konci února otec požádal o navrácení dítěte. Skotský soud došel k závěru, že matčino právo péče o dítě bylo omezeno v tom rozsahu, že nemohla určit místo pobytu dítěte. Matka se podle kanadského soudu I. stupně dopustila protiprávního jednání, dle článku 3 Haagské úmluvy, a tak nařídil návrat dítěte s tím, že předběžné právo péče o dítě je omezeno uplynutím čtyř měsíců. Soud II. stupně potvrdil rozhodnutí a nařídil bezodkladný návrat dítěte. Matka podala opravný prostředek k Nejvyššímu soudu Kanady, s tím, že by mohlo být dítěti způsobeno trauma, pokud by bylo odloučeno od matky. Ten odvolání zamítl s tím, že se nejedná o žádnou z výjimek, která by se dala uplatnit, a nařídil bezodkladný návrat dítěte podmíněný zárukami²⁰.

Došlo také k případům, kdy soud, ještě před protiprávním přemístěním dítěte, vydal rozhodnutí, že dítě sdílí bydliště s rodičem (únoscem) a druhému rodiči bylo stanoveno právo styku²¹ s dítětem na určitou dobu. Z takových rozhodnutí by se dalo dovodit, že rodič, který sdílí s dítětem bydliště, může přemístit dítě, aniž by zasahoval do práv druhého rodiče. I přes to soud rodiče, který není únoscem,

---

¹⁹ VESELÁ, Radomíra – HURBIŠ, František. *Právní problematika mezinárodních únosů dětí: (monografie)*. Kunovice: Evropský polytechnický institut, 2008, s. 31–32.

²⁰ Rozhodnutí Nejvyššího soudu Kanady ze dne 20. 10. 1994, odvolání sp.zn. HC/E/CA 11 Thomson v. Thomson. In: Incadat [online], [cit. 19. 11. 2015]. Dostupné z: <http://www.incatat.com/index.cfm?act=search.detail&cid=11&lng=1&sl=2%29>.

²¹ Právo styku je podle čl. 5 Haagské úmluvy právo odvést dítě na omezenou dobu do jiného místa, než je obvyklé bydliště dítěte.

vydá na jeho žádost rozhodnutí, kde potvrdí, že došlo k zásahu do jeho práv na základě článku 5 Haagské úmluvy a přemístění dítěte označí za protiprávní²².

Právo péče o dítě bylo dříve upraveno v zákoně o rodině. Dnes, po nabytí účinnosti Obč. Z., tvoří rodinné právo druhou část tohoto zákona. Obč. Z. mluví ve svém §858 o rodičovské odpovědnosti, která zahrnuje prioritně péči o dítě. Péči o dítě se má namysli především péče o jeho zdraví, jeho citový, rozumový, tělesný a mravní vývoj, udržování osobního styku s dítětem, zajišťování jeho výchovy a vzdělávání, určení místa jeho bydliště a jeho zastupování²³.

2.4. Mezinárodní únos

Nejdůležitějším pojmem pro správné pochopení diplomové práce je potřeba od sebe odlišit únos z pohledu trestněprávního a únos z pohledu občanskoprávního.

V § 200 trestního zákoníku (dále jen „TZ“) je únos definován jako „*odejmutí dítěte nebo osoby stížené duševní poruchou z opatrování toho, kdo má podle jiného právního předpisu nebo podle úředního rozhodnutí o ně pečovat...*“²⁴. Z této definice vyplývá, že odejmutím se rozumí zásah do práv osoby, jež má právo o takovou osobu pečovat. O únos z trestněprávního hlediska se bude jednat v tom případě, kdy jeden rodič násilím či lstivým chováním odejme dítě rodiči druhému, kterému soud svěřil dítě do výchovy. Častější jsou případy, kdy dojde k únosu dítěte, kterému byla nařízena ústavní péče. Únosem však nelze chápat nevrácení dítěte po dovolené, návštěvě, či pokud tu není soudní rozhodnutí, které upravuje péči o dítě²⁵.

Mezinárodní smlouvy, které upravují problematiku mezinárodních únosů dětí, hovoří o únosu pouze ve svých preambulích, v ostatních člancích hovoří o protiprávním přemístění či zadržení dítěte. Článek 3 Haagské úmluvy stanoví, že o protiprávní přemístění či zadržení dítěte se jedná, když dojde k porušení práva péče o dítě a to nejen osobami, ale také institucemi. Těmito osobami mohou být rodiče, poručník a osvojitel, ale také osoby, které mají dítě svěřeno do předpěstounské či předadopční péče. Důležitým faktorem je že, musí dojít

²² VONDRÁČKOVÁ, Pavlína – KLOUB, Jindřich. Mezinárodní únosy dětí, I. díl. In: *Via Iuris* [online]. 19. 4. 2006 [cit. 19. 11. 2015]. Dostupné z: <http://www.viaiuris.cz/index.php?p=msg&id=45>.

²³ Zákon č. 89/2012 Sb., *občanský zákoník*.

²⁴ Zákon č. 40/2009 Sb., *trestní zákoník*.

²⁵ NOVOTNÝ, Oto a kol.. *Trestní právo hmotné: zvláštní část*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010, s. 147.

k neoprávněnému přemístění či zadržení dítěte z jeho obvyklého bydliště do jiného členského státu²⁶.

2.5. Ústřední orgán

Haagská úmluva ve svém článku 6 zavádí povinnost smluvním státům zřídit ústřední orgán, který bude plnit povinnosti dané úmluvou. Hlavním účelem zřízení ústředních orgánů je spolupráce smluvních států k zajištění bezodkladného návratu dětí, a to buď přímo, nebo za pomoci prostředníka.

Ústřední orgány musí učinit veškerá potřebná opatření k tomu, aby zjistily místo pobytu dítěte, které bylo protiprávně přemístěno či zadrženo a uchránilo ho před další újmou. Dále mohou zajistit dobrovolné navrácení dítěte nebo mohou zahájit nebo usnadnit zahájení soudního řízení o navrácení dítěte. Orgán dále zveřejňuje obecné informace o právním řádu svého státu, poskytuje právní pomoc a porady. Jak jsem se zmínila již výše, hlavním účelem je spolupráce mezi jednotlivými ústředními orgány. Tato spolupráce se projevuje především v poskytování informací týkajících se sociálního postavení dítěte²⁷. Aktuální informace o smluvních státech Haagské úmluvy a o jejich ústředních orgánech můžeme získat na stránkách Haagské konference²⁸.

Také nařízení Brusel IIa nařizuje povinnost zřídit ústřední orgány. Nařízení hovoří o pomoci rodičům, kteří usilují o navrácení dítěte uneseného druhým rodičem, případně pomoci rodičům při uznání rozhodnutí. Orgány napomáhají komunikaci mezi soudy a prosazují předání informací o vnitrostátních zákonech a postupech²⁹. Ústřední orgány členských států EU jsou členy Evropské soudní sítě pro občanské a obchodní věci³⁰.

2.6. Styčný soudce

Součástí Evropské soudní sítě pro občanské a obchodní věci jsou spolu s ústředními orgány a Zprostředkovatelem Evropského parlamentu také styčný

---

²⁶ NOVOTNÁ, Věra. Jak správně aplikovat Úmluvu o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí? *Právo a rodina*. 2007, č. 9, s. 2–3.

²⁷ Sdělení č. 34/1998 Sb., *Úmluva o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí*. Čl. 7.

²⁸ Convention of 25 October 1980 on the Civil Aspects of International Child Abduction. In: *HCCH* [online], [cit. 20. 11. 2015]. Dostupné z: <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/authorities1/?cid=24>

²⁹ Nařízení EU č. 2201/2003 *Brusel IIa*. Čl. 53–55.

³⁰ Tamtéž. Čl. 58.

soudce³¹. „*Návrh na zřízení mezinárodní sítě styčných soudců byl poprvé navržen LJ Mathew Thorpem v roce 1998 na De Ruwenbergově semináři pořádaném pro soudce zabývajícími se mezinárodní právní ochranou dětí*“³². Styčného soudce zakotvuje sekundární předpis EU. Soudci byli zřízení především ke zdokonalení spolupráce mezi soudy členských států EU.

Soudci využívají styčného soudce během smírčího řízení, během něhož odstraňuje vzniklé překážky při navrácení dítěte, dohlíží na bezpečnost dítěte během navrácení a v neposlední řadě připravuje cestu pro řízení o výchově v zemi, kam bylo dítě vráceno³³.

Činnost styčného soudce není nikde upravena, a tak je ponecháno na jurisdikcích států, aby sami uvážili kterými povinnostmi, a oprávněními soudce vybaví. Nejčastěji napomáhá v aplikaci Haagské úmluvy, při mezinárodní spolupráci v rodinném právu, účastní se mezinárodních konferencí atd. Styčný soudce kromě svých hlavních funkcí ještě dohlíží na to, aby důležitá rozhodnutí byla zaslána do databáze International Child Abduction Database (INCADAT) a přispívá do časopisu Judges' Newsletter³⁴.

Styčný soudce spolupracuje s ústředním orgánem, a tím přispívá k rychlejšímu řízení podle Haagské úmluvy. Styčným soudce České republiky ve věcech rodinného práva byl v roce 2006 jmenován JUDr. Lubomír Ptáček, Ph.d.³⁵.

2.7. Zprostředkovatel Evropského parlamentu

Na základě podnětu Lorda Plumba byla roku 1987 vytvořena funkce Zprostředkovatele Evropského parlamentu. Hlavní úlohou je pomáhat dětem, které se staly oběťmi únosů vlastními rodiči. V případech mezinárodních únosů dětí se zprostředkovatel snaží vyjednat dohodu v nejlepším zájmu dítěte. Jedná se

---

³¹ Rozhodnutí Rady 2001/470/ES o vytvoření evropské soudní sítě pro občanské a obchodní věci.

³² PTÁČEK, Lubomír. Přeshraniční únosy dětí [online]. Mezinárodní právo v rodinné praxi. Praha: Mezinárodní konference ČAK, JA a ERA, 26. 3. 2010 [cit. 21. 11. 2015]. Dostupné z: www.cak.cz/assets/files/3183/P_eshrani_n___nosy_d_t_.doc

³³ Tamtéž.

³⁴ PTÁČEK, Lubomír. Styčný soudce ve věcech rodinného práva. *Právo a rodina*. 2008, č. 9, s. 1–2.

³⁵ PTÁČEK, Lubomír. Přeshraniční únosy dětí [online]. Mezinárodní právo v rodinné praxi. Praha: Mezinárodní konference ČAK, JA a ERA, 26. 3. 2010 [cit. 21. 11. 2015]. Dostupné z: www.cak.cz/assets/files/3183/P_eshrani_n___nosy_d_t_.doc

o alternativní řešení sporu, který napomáhá rodičům a dětem vyhnout se soudním sporům, a tak snížit psychické napětí³⁶.

Než začne samotné jednání, musí Úřad zprostředkovatele vyhodnotit, zda konkrétní věci nebrání nějaká překážka (spáchání trestného činu). Samotné jednání probíhá na základě konferenčních hovorů a poštovní či e-mailové korespondence. Poté co dojde ke shodě v klíčových bodech, je sepsán návrh. Ten se ještě prodiskutuje, aby během sezení bylo možné dosáhnout dohody. Samotné sezení probíhá v budově Evropského parlamentu. Poté co strany dojdou k dohodě, tak ji podepíší, včetně zprostředkovatele, a dohoda získává oficiální status³⁷.

Zprostředkování se poskytuje zdarma a navíc Evropský parlament poskytuje stranám právní pomoc, kterou hradí Úřad zprostředkovatele. Současnou zprostředkovatelkou ve věcech mezinárodních únosů dětí se stala v roce 2014 Mairead McGuinness³⁸.

---

³⁶Zprostředkovatel Evropského parlamentu pro případy mezinárodních únosů dětí jejich rodiči. In: *Evropský parlament* [online], [cit. 23. 11. 2015]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/cs/20150201PVL00040/Zprost%C5%99edkovatel-pro-p%C5%99%C3%ADpady-%C3%BAnos%C5%AF-d%C4%9Bt%C3%AD>

³⁷ Tamtéž.

³⁸ Tamtéž.

3. Principy a zásady řízení ve věcech mezinárodních únosů dětí

Každý společenský systém je založen na základních principech, které představují určité ideje. Přestože je právní řád České republiky založen na psaném právu, musí vycházet z obecných právních zásad, které vytvořila právní věda. Tyto obecné právní zásady představují důležitá pravidla, jak určité právní normy používat a interpretovat³⁹.

„ Principy či zásady byly definovány jako vůdčí ideje, jako politické postuláty, jako koncepční základy právního odvětví, jako výraz objektivních zákonitostí a tendencí vývoje společnosti z pohledu určité systémové části práva, případně jako nejobecnější normy, vyjadřující základ a smysl právní regulace příslušného odvětví“⁴⁰. Zásady soukromého práva představují stabilizující faktor soukromoprávní regulace. Je pro ně charakteristická stálost, neměnnost a nezávislost⁴¹.

3.1. Zásada rovnosti subjektů

Již teorie mocenská rozlišovala právo veřejné a soukromé. Jsou-li účastníci právního poměru ve vztahu nadřízenosti a podřízenosti, jde o právo veřejné, pokud se nacházejí v rovném postavení, jde o právo soukromé⁴².

Pro soukromoprávní regulaci je charakteristické rovné postavení účastníků. Tuto rovnost spatřujeme v tom, že žádný z účastníků nemůže autoritativně rozhodovat o právech a povinnostech vznikající ze soukromoprávních vztahů. Účastník nemůže druhému účastníku autoritativně ukládat povinnosti⁴³.

Protože zásada rovnosti se projevuje v soukromoprávních vztazích, je nutností, aby byla zachována také v řízení před soudem. Důležitost této zásady zakotvuje také Listina základních práv a svobod v článku 37 odst. 3, která stanoví, že všichni účastníci jsou si v řízení rovni. Evropský soud pro lidská práva mluví o

---

³⁹ FIALA, Josef – KINDL, Milan a kolektiv. *Občanské právo hmotné. 2. vyd.* Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 42.

⁴⁰ HURDÍK, Jan. *Zásady soukromého práva.* Brno: Masarykova univerzita, 1998, s. 12.

⁴¹ HURDÍK, Jan – FIALA, Josef – HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Úvod do soukromého práva.* Brno: Masarykova univerzita, 2002, s. 18–23.

⁴² FIALA, Josef – KINDL, Milan a kolektiv. *Občanské právo hmotné. 2. vyd.* Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 43.

⁴³ HURDÍK, Jan – FIALA, Josef – HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Úvod do soukromého práva.* Brno: Masarykova univerzita, 2002, s. 20–21.

zásadě rovnosti v procesním právu jako o principu rovnosti zbraní⁴⁴. K tomuto principu se vyjádřil také Nejvyšší soud, který řekl: „*Jedním ze základních principů, jimiž je soudní řízení ovládáno, je princip rovnosti účastníků, který vyjadřuje skutečnost, že účastníci řízení (strany) musí stát před soudem v rovném postavení, aniž by byla jedna nebo druhá strana jakkoli procesně zvýhodněna či znevýhodněna. K provedení tohoto principu se ukládá soudu povinnost, aby oběma stranám sporu zajistil stejné možnosti k uplatnění jejich práv. Obdobně chápe princip rovnosti stran Evropský soud pro lidská práva, který používá v této souvislosti pojem "rovnost zbraní". Podle konstantní judikatury tohoto soudu princip rovnosti zbraní, jako jeden z prvků širšího pojetí spravedlivého procesu, vyžaduje, aby každé procesní straně byla dána přiměřená možnost přednést svou záležitost za podmínky, jež ji nestaví do podstatně nevýhodnější situace, než ve které je její protistrana*“⁴⁵.

Zásada rovnosti je základním principem rodinného práva, avšak její pojetí je zcela nejednoznačné. Převládá názor, že vztah mezi rodiči a dětmi není podobný jako vztah nadřízenosti a podřízenosti ve správním právu, zároveň se však nejedná o stejný vztah rovnosti jako je mezi manžely⁴⁶.

Podstatou vztahu mezi rodiči a dětmi je rodičovská odpovědnost. V rámci rodičovské odpovědnosti, která plní ochranou funkci, je povinností rodičů vychovávat dítě, spravovat jeho jmění a zastupovat ho. Nerovnost vztahu spatřujeme především v tom, že rodiče ovlivňují chování dítěte, působí na něj a rozhodují o něm. Ochrana dítěte spočívá také v možnosti intervence státu do rodiny, vyžaduje-li to zájem a blaho dítěte⁴⁷.

K právům dítěte patří vyjádřit se ke všem věcem, které se ho týkají. Prostřednictvím tohoto práva dochází k částečnému vyrovnání nerovného vztahu mezi rodiči a dětmi. Stěžejním ustanovením je článek 12 Úmluvy o právech dítěte, dítě, které je schopno formulovat vlastní názory má být vyslyšeno v každém soudním či správním řízení, ať už přímo nebo zprostředkovaně prostřednictvím svého zástupce. Náš Obč. Z. v § 867 stanoví povinnost soudu,

---

⁴⁴ HURDÍK, Jan – LAVICKÝ, Petr. *Systém zásad soukromého práva*. Brno: Masarykova univerzita, 2010, s. 117–118.

⁴⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 5. 2009, sp.zn. 23 Cdo 2570/2007 Princip rovnosti zbraní.

⁴⁶ MACHÁČKOVÁ, Lenka. Princip rovnosti a ochrana dítěte ve vztazích mezi rodiči a dětmi. *Právní fórum*. 2005, č. 3, s. 117.

⁴⁷ Tamtéž

aby ještě před vydáním rozhodnutí informoval dítě o všech věcech, které se ho dotýkají, a tím ho nechal utvořit si vlastní názor na věc a vyjádřit se k dané věci. Prostřednictvím zákona o sociálně-právní ochraně dětí má dítě možnost požádat orgány sociálně-právní ochrany či jiné pověřené osoby, o pomoc při ochraně svého života a zdraví, a to i bez vědomí rodičů⁴⁸.

3.2. Zásada minimalizace zásahu státu do soukromí rodiny

Listina základních práv a svobod zakotvuje v článku 10 odst. 2 právo každého domáhat se ochrany před neoprávněným zásahem do svého soukromí a rodinného života. Protože je dítě v českém právním řádu chápáno jako nedospělý jedinec, který potřebuje zvláštní ochranu a péči, měl by mít stát pouze ochranou funkci ve vztahu k dítěti.

Ochranou funkci spatřujeme v tom, že stát zasahuje do soukromí rodiny pouze v tom případě, že došlo k určité situaci, která není pro dítě vhodná (selhání funkce rodiny, rozvod rodičů atd.). Jedná se o garantování určitého společenského minima, kde je však garantován prostor pro svobodné a odpovědné jednání. Další složkou, která tvoří tuto funkci, je princip participace. Je to vztah mezi rodiči a státem, resp. orgánů péče o dítě. Jedná se o rozložení moci vzájemných práv a povinností k dítěti. Tedy do jaké míry může orgán péče o dítě sám rozhodovat o dítěti. Zároveň je součástí tohoto principu, také vzájemný vztah mezi orgánem péče o dítě a dítětem samotným⁴⁹. Článek 12 Úmluvy o právech dítěte stanoví, že dítě, které je samo schopno vyjadřovat své názory, má právo se vyjadřovat a prosadit svůj názor na věci, které se jej dotýkají. Názor dítěte by měl být respektován. Musíme tedy rozlišovat mezi situacemi, kdy stát má povinnost zasáhnout do rodinného života (ustanovit dítěti poručníka atd.), a to jen v krajních případech, a situacemi, kdy stát může zasáhnout do rodinného života, v takovém případě musí být nabídnuto jiné řešení⁵⁰.

Ve věcech mezinárodních únosů dětí spatřujeme tuto zásadu v tom, že řízení o navrácení dítěte je dle zákona o zvláštních řízeních soudních možné zahájit pouze na návrh⁵¹. Stát tedy nemůže za žádných okolností toto řízení zahájit z vlastní iniciativy. Teprve po zahájení řízení, stát zasahuje do rodinného života,

⁴⁸ Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí. § 8.

⁴⁹ HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Dítě, rodina, stát*. Brno: Masarykova univerzita, 1993, s. 101–106.

⁵⁰ Tamtéž, s. 106.

⁵¹ Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních. § 480.

aby byl odstraněn protiprávní stav, kterým byla porušena práva dítěte a druhého rodiče.

3.3. Zásada respektování a priority zájmu dítěte

Dalším ústředním principem rodinného práva je blaho dítěte, které představuje vytváření vhodného prostředí pro dítě. V právních předpisech se však užívá konkrétnější pojem, jímž je zájem dítěte. Zájmem dítěte se má na mysli určitá realizace práva v konkrétní záležitosti týkající se dítěte⁵². Protože je zájem dítěte neurčitý pojem, který, přestože ho zakotvují právní normy, není nikde jednoznačně definován, může mít tento pojem různou podobu.

Tento pojem lze obecně formulovat jako povinnost soudu rozhodnout v nejlepším zájmu dítěte⁵³. Jako příklad lze uvést § 869 Obč. Z., kde je stanoveno, že pokud rodiči brání závažná okolnost ve výkonu rodičovské odpovědnosti a pokud lze předpokládat, že to vyžaduje zájem dítěte, může soud pozastavit výkon rodičovské odpovědnosti. Podobně je tomu v § 891 odst. 2 Obč. Z., kde soud může omezit či zakázat styk s dítětem, vyžaduje-li to zájem dítěte.

Od obecné formulace rozlišujeme konkrétnější dílčí formulaci zájmu dítěte. V takovém případě hovoříme o zájmu na výchově či zdraví dítěte. Dílčí formulaci spatřujeme v § 925 Obč. Z., soud může uložit výchovné opatření, vyžaduje-li to zájem na řádné výchově dětí. V těchto případech je soud vázán tedy užšími podmínkami (zdraví, výchova atd.), kterými je vázán při svém rozhodování, než při obecné formulaci⁵⁴.

Třetí podobou je formulace povinnost soudu přihlídnout zejména k zájmu dítěte. V této skupině případů soud nerozhoduje o dítěti, ale o dospělých osobách, kteří mají společné dítě. Příkladem je rozvod manželství, kde se soud nebude zabývat jen otázkou příčiny rozvratu vztahu, ale pokud mají manželé nezletilé dítě, tak i otázkou zda je rozvod v zájmu nezletilého dítěte. Soud tedy rozhoduje o primární situaci a „navíc“ zjišťuje zájem dítěte⁵⁵.

---

⁵² MACHÁČKOVÁ, Lenka. Princip rovnosti a ochrana dítěte ve vztazích mezi rodiči a dětmi. *Právní fórum*. 2005, č. 3, s. 117.

⁵³ HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Dítě, rodina, stát*. Brno: Masarykova univerzita, 1993, s. 21.

⁵⁴ Tamtéž, s. 22.

⁵⁵ Tamtéž, s. 22–23.

Co je zájmem dítěte vychází z představ dospělých osob, ať už se jimi mají na mysli rodiče, orgán sociálně-právní ochrany dětí či soud. U dětí, především staršího věku, dochází však často k situaci, kdy se zájem dítěte liší od zájmu dospělých⁵⁶.

Úmluva o právech dítěte rozlišuje mezi pojmem blaho a zájem dítěte. Jak jsem se zmínila již výše, blaho je chápáno jako obecnější pojem. Článek 3 Úmluvy stanoví přednost zájmu dítěte při jakékoliv činnosti týkající se dětí, ať už je vykonávána veřejnými či soukromými institucemi. V této souvislosti jsou smluvní státy povinny poskytnout dítěti takovou ochranu, která je nezbytná pro jeho blaho. Na Úmluvu o právech dítěte navázala Haagská úmluva⁵⁷.

Haagská úmluva již ve své preambuli zdůrazňuje, že zájmy dítěte mají prvořadé postavení. Hlavním účelem úmluvy je chránit děti před nezákonným přemístěním. Prioritu zájmu dítěte lze spatřovat v článku 13 Haagské úmluvy, který umožňuje soudu či jinému orgánu odmítnout nařízení navrácení dítěte, pokud by bylo dítě vystaveno fyzické či duševní újmě. Zároveň zakotvuje pravidlo, pokud dítě dosáhlo takového věku a stupně vyspělosti, aby mohl vyjádřit svůj názor, soud nemusí nařídít navrácení dítěte do svého původního místa obvyklého bydliště, pokud s tím dítě nesouhlasí.

Nejvyšší soud ČR ve svém rozsudku konstatoval, že předpoklady k odmítnutí navrácení dítěte do státu obvyklého bydliště jsou vázány výlučně k zájmu dítěte. Zároveň soud rozhodl, že tyto předpoklady nelze posuzovat podle toho, který z rodičů nese vinu za přemístění dítěte z jeho obvyklého bydliště⁵⁸.

Haagská úmluva preferuje také to, aby o právních vztazích mezi rodiči a dětmi rozhodoval soud v místě obvyklého bydliště dítěte. Předpokladem je, že tento soud dokáže nejlépe posoudit okolnosti případu a rozhodnout tak v nejlepším zájmu dítěte. Zároveň slouží tato priorita jako ochrana dětí před vytržením z jejich domova, tedy z místa, kde měly své zázemí⁵⁹.

---

⁵⁶ Tamtéž, s. 23–24.

⁵⁷ HRUŠÁKOVÁ, Milana – KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *České rodinné právo*. Brno: Masarykova univerzita, 2006, s. 17–18.

⁵⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 1. 2004, sp.zn. 30 Cdo 34/2003 Mezinárodní únos dětí.

⁵⁹ VONDRÁČKOVÁ, Pavlína – KLOUB, Jindřich. Mezinárodní únosy dětí, III. díl. In: *Via Iuris* [online]. 24. 1. 2007 [cit. 28. 1. 2016]. Dostupné z: <http://www.viaiuris.cz/index.php?p=msg&id=127>.

3.4. Zásada rychlosti řízení

Neméně důležitou zásadou civilního procesu je zásada rychlosti řízení. Jedná se o požadavek, aby řízení proběhlo co nejrychleji, tedy bez zbytečných průtahů. Tato zásada směřuje jak proti soudu, tak proti účastníkům, neboť vydání rychlého rozhodnutí je v zájmu jak soudu, tak i účastníků. Proto je potřeba, aby probíhala vzájemná spolupráce obou po celou dobu řízení⁶⁰.

Na principu rychlosti je založena také Haagská úmluva, která v článku 11 zakotvuje lhůtu šesti týdnů pro rozhodnutí soudu či jiného orgánu od zahájení řízení. Pokud soud či jiný orgán stanovenou lhůtu nedodrží, může navrhovatel nebo ústřední orgán dožádaného státu požádat o sdělení důvodu odkladu. Lhůta šesti týdnů je stanovena, aby byly minimalizovány negativní dopady na dítě při protiprávním přemístění. Dalším důvodem je, pokud má být dítě navraceno do státu obvyklého bydliště, aby tak bylo učiněno co nejdříve, než si dítě zvykne ve státě, kam bylo nezákonně přemístěno⁶¹.

Ačkoliv je požadavek rychlosti zakotven v samotné Haagské úmluvě, není vždy snadné tento požadavek splnit. Protože se soud zabývá všemi aspekty případu a provádí složité dokazování, může se stát, že soud vydá rozhodnutí až po té, co se dítě v novém státě zcela asociuje. Komplikovanou se stává situace u malých dětí, které během této doby mohou ztratit schopnost dorozumět se jazykem svého původního státu obvyklého bydliště. V těchto případech rodiče – únosci často poukazují na článek 13 Haagské úmluvy, že pro dítě není vhodné navrátit ho do státu obvyklého bydliště, neboť se dítě již zcela asociovalo, našlo si kamarády atd., a proto by mohla dítěti vzniknout psychická újma⁶².

V takových to případech je třeba zdůraznit, že soudy nezkoumají rodičovské předpoklady k péči o dítě. Soud prozkoumává vazby mezi dítětem rodičem – únoscem. Soud si v těchto situacích obstarává znalecké posudky, především z oboru psychologie. Jak je řečeno již výše, soud se zabývá především zájmem dítěte, který se však nemusí vždy shodovat s názorem či zájmem rodičů. Poté co soud zhodnotí všechny potřebné důkazy a prozkoumá všechny ostatní

---

⁶⁰ ZAHRADNÍKOVÁ, Radka a kolektiv. *Civilní právo procesní*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 50–51.

⁶¹ VONDRÁČKOVÁ, Pavlína – KLOUB, Jindřich. Mezinárodní únosy dětí, I. díl. In: *Via Iuris* [online]. 19. 4. 2006 [cit. 29. 1. 2016]. Dostupné z: <http://www.viaiuris.cz/index.php?p=msg&id=45>.

⁶² Tamtéž

podstatné okolnosti, vydá rozhodnutí, zda dítě bude navraceno do státu obvyklého bydliště či nikoli⁶³.

---

⁶³ Tamtéž

4. Mezinárodní smlouvy

Primárním pramenem, který upravuje problematiku mezinárodních únosů dětí, jsou mezinárodní smlouvy. Mezinárodní smlouva je dvou či vícestranný právní úkon, který zakládá, mění či ruší práva a povinnosti smluvních stran. Subjekty, které nejčastěji uzavírají tyto smlouvy, jsou státy, popř. mezinárodní organizace. Rozlišují se mezinárodní smlouvy mající veřejnoprávní charakter, kdy adresáty jsou státy, nebo smlouvy mající soukromoprávní charakter, v tomto případě jsou adresáty fyzické i právnické osoby smluvních států⁶⁴.

Vídeňská úmluva o smluvním právu z roku 1980 upravuje mezinárodní dohody, které byly uzavřeny písemnou formou. Článek 26 zakotvuje zásadu *pacta sunt servanda*, která znamená, že smluvní strany, které mezinárodní smlouvu uzavřely, musí smlouvu dodržovat a musí ji plnit v dobré víře.

Článek 10 Ústavy ČR zakotvuje aplikační přednost mezinárodních smluv, k jejichž ratifikaci dal Parlament ČR souhlas. Tyto smlouvy se stávají součástí právního řádu ČR. Pokud smlouva stanoví něco jiného, než vnitrostátní pramen, má aplikační přednost mezinárodní smlouva.

Primárním mezinárodním instrumentem upravující problematiku mezinárodních únosů dětí je Úmluva o právech dítěte z roku 1989, Haagská úmluva o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí z roku 1980 a v neposlední řadě Úmluva o pravomoci orgánů, použitelném právu, uznávání, výkonu a spolupráci ve věcech rodičovské zodpovědnosti a opatření k ochraně dětí 1996.

4.1. Úmluva o právech dítěte

Úmluvu o právech dítěte (dále jen „*ÚPD*“) přijalo Valné shromáždění Organizace spojených národů dne 20. listopadu 1989. Úmluva je významná především proto, že je to první mezinárodní dokument, který je věnován pouze dětem a představuje celý katalog chránící jejich práva⁶⁵.

---

⁶⁴ PAUKNEROVÁ, Monika. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 47–52.

⁶⁵ BAYEROVÁ, Monika. Obecná charakteristika Úmluvy o právech dítěte. *Právo a rodina*. 2000, č. 5, s. 8–9.

Úmluvu bylo možno podepsat od 20. ledna 1990 a tento den ji podepsalo šedesát jedna zemí. V článku 49 je stanovena podmínka, že smlouva nabývá platnosti třicátý den po dnu uložení dvacáté ratifikační listiny. Jelikož je podpis smlouvy předchozím stádiem před ratifikací, byla tato podmínka splněna 2. září 1990⁶⁶.

Zástupci ČSFR smlouvu podepsali 30. září 1990 v New Yorku a Federální shromáždění ČSFR ji ratifikovalo 7. ledna 1991. Po rozpadu federace informovala Česká republika deponitáře smlouvy, že se i nadále cítí být jejím obsahem zavázána. Česká republika je tedy stranou úmluvy od 1. ledna 1993⁶⁷. V tomto roce došlo k celkovému nárůstu smluvních států, v červnu přistoupilo 138 států a 22 států smlouvu podepsalo. V roce 1995 tak mohli členové Výboru pro práva dítěte konstatovat, že úmluvu ratifikovalo již 176 států⁶⁸.

V roce 2000 byly k ÚPD připojeny dva opční protokoly. První opční protokol zakotvuje zapojování dětí do ozbrojených konfliktů a druhý opční protokol se zabývá prodejem dětí, dětskou prostitucí a pornografií. Česká republika ratifikovala nejdříve pouze první opční protokol, čímž se stala černým bodem na mapě Evropy⁶⁹. Druhý opční protokol byl podepsán v lednu 2005, předložení návrhu na ratifikaci protokolu však bránila překážka, a to absence úpravy odpovědnosti právnických osob za jednání, kterou protokol považuje za trestnou. Tuto překážku se podařilo odstranit přijetím zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim⁷⁰.

V současné době podepsalo úmluvu 196 států, a jedná se tak o mezinárodní smlouvu s největším počtem smluvních stran⁷¹. Důležitost Úmluvy spatřujeme také v tom, že je to první mezinárodní dokument, který definuje pojem

---

⁶⁶ BAYEROVÁ, Monika. Obecná charakteristika Úmluvy o právech dítěte. *Právo a rodina*. 2000, č. 5, s. 8–9.

⁶⁷ VANÍČKOVÁ, Eva. Deklarace práv dítěte. In: *Informační centrum vlády* [online]. 10. 11. 2009 [cit. 1. 2. 2016]. Dostupné z: <http://icv.vlada.cz/cz/tema/deklarace-prav-ditete-63749/tmplid-560/>.

⁶⁸ BAYEROVÁ, Monika. Obecná charakteristika Úmluvy o právech dítěte. *Právo a rodina*. 2000, č. 5, s. 8.

⁶⁹ VANÍČKOVÁ, Eva. Deklarace práv dítěte. In: *Informační centrum vlády* [online]. 10. 11. 2009 [cit. 1. 2. 2016]. Dostupné z: <http://icv.vlada.cz/cz/tema/deklarace-prav-ditete-63749/tmplid-560/>.

⁷⁰ Opční protokol k Úmluvě o právech dítěte. Důvodová zpráva. In: *Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky* [online]. 25. 2. 2013 [cit. 1. 2. 2016]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tisk.sqw?O=6&CT=925&CT1=0>

⁷¹ Convention on the Rights of the Child. In: *United nations treaty collectoin* [online], [cit. 1. 2. 2016]. Dostupné z: https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=IV-11&chapter=4&lang=en

dítěte. Stanovení věkové hranice je významné především pro ochranu práv dítěte. Dalším právem, které Úmluva poprvé definovala, je právo dítěte vyrůstat v rodině⁷².

V preambuli úmluvy je stanoveno, že dětství má nárok na zvláštní péči a pomoc. Úmluva odkazuje na Deklaraci práv dítěte, kterou přijalo Valné shromáždění OSN 20. listopadu 1959, „*dítě pro svou tělesnou a duševní nezralost potřebuje zvláštní záruky, péči a odpovídající právní ochranu před narozením i po něm*“. Rodina je uznávána jako základní jednotka společnosti, která musí mít nárok na potřebnou ochranu, aby mohla plnit svou úlohu ve společnosti. Proto musí dítě vyrůstat v rodinném prostředí, aby bylo plně připraveno žít vlastním životem ve společnosti, a musí být vychováno tak, aby byly splněny idealistické zásady prohlášených v Chartě Spojených národů. Základními ideály je výchova dítěte v duchu míru, důstojnosti, snášenlivosti, svobody, rovnosti a v neposlední řadě také solidarity. ÚPD dále odkazuje na další mezinárodní úmluvy a deklaráce, které upravují práva dítěte (např. Deklarace sociálních a právních zásad ochrany a zajištění blaha dětí).

Úmluva se vztahuje na každou lidskou bytost mladší osmnácti let, pokud právní řád, který se vztahuje na dítě, neumožňuje nabytí zletilosti dříve. Článek 2 ukládá smluvním státům povinnost zabezpečit práva stanovená úmluvou každému dítěti, které se nachází pod jeho jurisdikcí, a to bez jakékoli diskriminace. Zároveň apeluje na státy, aby učinily veškerá potřebná opatření, proti diskriminaci či trestání dítěte, vyplývající z názorů rodičů, zákonných zástupců nebo jiných členů rodiny. V následujícím článku je zakotveno přední hledisko při jakékoli v činnosti týkající se dětí, zájmu dítěte, ať už je činnost vykonávána veřejnoprávními nebo soukromoprávními institucemi. Články 6 a 7 zakotvují základní dětská práva, jimiž je právo na život, na jméno, státní příslušnost, právo znát své rodiče a s tím související právo na jejich péči.

Důležitými články pro problematiku mezinárodních únosů dětí jsou články 9, 10 a 11, které upravují odloučení dítě o jednoho či obou rodičů. Článek 9 zakazuje oddělení dítěte od rodičů proti jejich vůli. Výjimkou je zásah úřadů na základě soudního rozhodnutí, že je oddělení dítěte od rodičů v jeho nejlepším zájmu. Pokud dojde k oddělení dítěte, mohou se všechny dotčené strany zúčastnit

---

⁷² VANÍČKOVÁ, Eva. Deklarace práv dítěte. In: *Informační centrum vlády* [online]. 10. 11. 2009 [cit. 1. 2. 2016]. Dostupné z: <http://icv.vlada.cz/cz/tema/deklarace-prav-ditete-63749/tmplid-560/>.

řízení, aby mohly přednést svá stanoviska. V článku 10 odst. 2 je upravena problematika dítěte, jehož rodiče pobývají ve dvou různých státech. Dítě má právo udržovat pravidelné kontakty a přímé styky s oběma rodiči. Proto mají rodiče i dítě právo opustit svou zemi a vstoupit do jiné země. Právo na styk s dítětem a s tím související právo na vstup do jiné země může být omezeno pouze ze zákonných důvodů (např. ochrana národní bezpečnosti, veřejného pořádku). Článek 11 apeluje na státy, aby činily opatření proti nezákonnému přemísťování dětí do zahraničí a jejich nenavrácení zpět.

S těmito články úzce souvisí článek 12, který ukládá státům povinnost vyslechnout dítě v soudním či jiném řízení a právo dítěte vyjádřit svůj vlastní názor na věc, která se ho týká, a to za předpokladu, že dítě již dosáhlo takové vyspělosti, že je schopné samo své vlastní názory zformulovat. Dítě své názory může projevovat přímo, prostřednictvím zástupce nebo jiného příslušného orgánu. Názoru dítěte musí být věnována patřičná pozornost, která odpovídá jeho věku a úrovni.

Článek 18 zakotvuje zásadu, že oba rodiče mají společnou zodpovědnost za výchovu a vývoj dítěte. Základním smyslem při výkonu výchovy a vývoje je zájem dítěte. Aby byla tato zásada, pokud možno, co nejlépe splněna, musí státy poskytovat rodičům pomoc při výkonu rodičovské zodpovědnosti a to prostřednictvím rozvoje institucí, zařízení a služeb péče o dítě.

Článek 35 stanoví, že státy mají přijímat veškerá vnitrostátní, dvoustranná i mnohostranná opatření k zabránění únosů dětí, prodávání dětí a obchodování s nimi za jakýmkoli účelem a jakékoli podobě. Zároveň článek 11 odst. 2 apeluje na státy, aby usilovaly o uzavření dvoustranných či vícestranných dohod. Takovými dohodami řešícími problematiku mezinárodních únosů dětí, jsou Haagská úmluva o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí, Úmluva o pravomoci orgánů, použitelném právu, uznávání, výkonu a spolupráci ve věcech rodičovské zodpovědnosti a opatření k ochraně dětí, Evropská úmluva o uznávání a výkonu rozhodnutí o výchově dětí a obnovení výchovy dětí, nařízení Rady o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti.

4.2. Haagská úmluva o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí

4.2.1 Historický exkurz

Primárním pramenem, který upravuje mezinárodní únosy dětí, je Haagská úmluva o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí z roku 1980. V polovině 20. století proběhla revoluce v dopravě a tím i k zahájení rozmachu globalizace. Tím, že se veškerá doprava zrychlila, začala velká vlna migrace obyvatelstva. Důsledkem migrace je uzavírání smíšených manželství, z nichž se rodí děti. Po rozpadu těchto manželských svazků začalo čím dál častěji docházet k případům mezinárodních únosů dětí.

V 70. letech 20. století soud svěřil dítě do výlučné péče matky, a proto otec, kterému bylo odepíráno právo na styk s dítětem, často unesl dítě a ukrýval se s ním v zahraničí. Postupem času bylo zjištěno, že častějším případem bývá situace, kdy únoscem dítěte je především matka. Tento závěr byl dovozován ze skutečnosti, že ženy se častěji stěhují do zahraničí za účelem uzavření manželství, a proto, když dojde k rozpadu tohoto manželství, jsou to právě ženy, které se navracejí do své země původu, a berou sebou své děti⁷³.

S návrhem řešit problematiku mezinárodních únosů dětí na Haagské konferenci přišel Bradbrooke Smith v lednu 1976. V tom samém roce provedl Georges Droz průběžný průzkum, z kterého bylo zřejmé, že úprava mezinárodního práva soukromého není dostatečná pro problematiku mezinárodních únosů dětí. Začal preferovat názor, že je třeba prohloubit spolupráci mezi jednotlivými národními orgány. Tento průzkum předložil v říjnu Haagské konferenci a to na jejím 13. zasedání⁷⁴.

Již v roce 1977 se začal danou problematikou zabývat Stálý výbor. První tajemník Adair Dyer začal spolupracovat s Mezinárodní sociální službou (International Social Service) a s její pomocí se začal zabývat také sociologickými aspekty mezinárodních únosů. V létě následujícího roku byla zaslána zpráva s příslušným dotazníkem všem státům Haagské konference. Státy se shodly na

---

⁷³ BEAUMONT, Paul R. – MCELEAVY, Peter. *The Hague Convention on International Child Abduction*. Oxford University Press, 2004, s. 9.

⁷⁴ Tamtéž s. 17.

skutečnosti, že si nepřejí založit speciální tribunál, který by se zabýval únosy dětí. Zároveň však podpořily hlubší spolupráci mezi vnitrostátními orgány⁷⁵.

V roce 1979 se sešla zvláštní komise, jejímž cílem bylo najít shodný přístup k řešení problému mezinárodních únosů, který by byl jádrem budoucí úmluvy. Státy se mimo jiné dohodly na zřízení zvláštních ústředních orgánů či na mechanismu navrácení dítěte do jeho obvyklého bydliště. V listopadu 1979 přijala zvláštní komise předběžný návrh úmluvy. Elisa Pérez-Vera vytvořila důvodovou zprávu k předběžnému návrhu, a poté ji předložila vládám k vyjádření. Poté, co byly vyřešeny určité připomínky vlád, již nic nebránilo Haagské konferenci Úmluvu přijmout⁷⁶.

Úmluva o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí byla přijata jednomyslnou volbou států na 14. zasedání Haagské konference dne 24. října 1980. Následující den byla Haagská úmluva podepsána⁷⁷ a účinnosti nabyla v prosinci 1983. Úmluva se díky počtu ratifikací stala neúspěšnějším nástrojem Haagské konference. V současné době podepsalo Úmluvu již 93 států (stav k 16. prosinci 2015)⁷⁸. Jménem ČSFR byla Úmluva podepsána 28. prosince 1992. Dne 28. ledna 1993 ministr zahraničí České republiky oznámil dopisem deponitáři Úmluvy (Nizozemské království), že se považuje za signatářský stát Úmluvy, jako nástupnický stát ČSFR. Prezident republiky ji ratifikoval až 15. prosince 1997 s výhradou dle článku 42, „že Česká republika nebude hradit výdaje uvedené v článku 26 odst. 2 Úmluvy, vzniklé účasti právního zástupce nebo poradce nebo jako náklady řízení, kromě nákladů, které je možné hradit podle její vlastní úpravy poskytování právní pomoci a poradenství“. Haagská úmluva se pro Českou republiku stala platnou 1. března 1998 dle článku 43 odst. 1 Úmluvy⁷⁹.

---

⁷⁵ Tamtéž, s. 19.

⁷⁶ Tamtéž, s. 20.

⁷⁷ PÉREZ-VERA, Elisa. *Explanatory Report*. Madrid, 1981, s. 426. Dostupné z: <https://assets.hcc.net/upload/expl28.pdf>

⁷⁸ Convention of 25 October 1980 on the Civil Aspects of International Child Abduction. In: *HCCH* [online], [cit. 5. 2. 2016]. Dostupné z: <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/?cid=24>.

⁷⁹ Sdělení ministerstva zahraničních věcí č. 34/1998 Sb., *Úmluva o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí*.

4.2.2. Charakteristika a účel

Již samotný název Haagská úmluva o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí není zcela jednoznačná. Úmluva obsahuje jak pojem „občanskoprávní aspekty“, který nasvědčuje tomu, že se jedná o soukromé právo, tak „mezinárodní únos“, tedy pojem veřejného práva, resp. práva trestního.

Pojem „únos“ zakotvuje zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník v § 200, který staví, že únoscem je ten, kdo dítě či osobu stíženou duševní poruchou odejme z opatrování toho, kdo má podle jiného právního předpisu povinnost o ně pečovat. Z tohoto ustanovení lze dovozovat závěr, že únoscem je tedy osoba, která je odlišná od rodičů. Haagská úmluva používá pojem mezinárodní únos pouze ve svém názvu. Již ve své preambuli místo tohoto pojmu užívá formulace protiprávního přemístění či protiprávního zadržování dítěte, které definuje ve svém článku 3. Lze tedy dovozovat, že únoscem nebude 3. osoba, ale rodič dítěte. Mezinárodní prvek spatřujeme v tom, že únos je vykováván za hranicemi státu obvyklého bydliště dítěte.

Zároveň název hovoří o potřebě vykládat Úmluvu v občanskoprávních souvislostech. Z toho lze dovozovat, že mezinárodní únosy dětí nejsou v mezinárodním právu chápány jako trestné činy a tyto spory by se měli řešit dle občanskoprávní úpravy.

Samotný cíl Haagské úmluvy je zakotven již v samotné preambuli. Hlavním účelem je chránit děti před škodlivými účinky jejich protiprávního přemístění či zadržení a stanovit postupy k jejich bezodkladnému navrácení do státu obvyklého bydliště a to na mezinárodní úrovni⁸⁰.

4.2.3. Systematika Úmluvy a řízení o navrácení

Haagská úmluva je tvořena preambulí a šesti kapitolami, které jsou tvořeny 45 články. Preambule Úmluvy staví zájem dítěte na primární místo v rozhodování soudu o navrácení dítěte do státu obvyklého bydliště. Úkolem Úmluvy je chránit děti proti protiprávnímu přemístění či zadržení v jiném státě, než je jeho obvyklého bydliště a zároveň upravit postup pro navrácení dítěte do jeho obvyklého bydliště, a to vždy v nejlepším zájmu dítěte.

---

⁸⁰ Sdělení ministerstva zahraničních věcí č. 34/1998 Sb., *Úmluva o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí*.

Rozsah Úmluvy je zakotven v kapitole první. Článek 1 stanoví, že předmětem úpravy je zajistit bezodkladný návrat dětí protiprávně přemístěných nebo zadržovaných v jiném smluvním státě a zároveň zajistit, aby práva týkající se péče o dítě a styku, které byly upraveny v jednom členském státě, byly respektovány v ostatních členských státech. Článek 3 definuje pojem protiprávního přemístění či zadržení dítěte. K protiprávnímu přemístění či zadržení dochází tehdy, je-li porušeno právo péče o dítě, které má osoba nebo jiná instituce dle právního řádu smluvního státu, v místě obvyklého bydliště dítěte bezprostředně před jeho přemístěním nebo zadržením na území jiného smluvního státu. Haagská úmluva se aplikuje na všechny děti smluvních států, kterým je nejvýše šestnáct let⁸¹. Poslední článek této kapitoly vysvětluje pojem „právo péče o dítě“, jimiž jsou práva vztahující se k péči o dítě a především právo určit místo pobytu dítěte a „právo styku s dítětem“, které zahrnuje právo odvést dítě z místa obvyklého bydliště na omezenou dobu.

Kapitola druhá zakotvuje postavení ústředních orgánů. Článek 6 stanoví povinnost smluvním státům zřídit ústřední orgány, které budou vykonávat povinnosti uložené Haagskou úmluvou. Jako ústřední orgán České republiky byl vytvořen Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí se sídlem v Brně. V jiných smluvních státech může být ústředním orgánem Ministerstvo spravedlnosti nebo Ministerstvo pro rodinu a děti. Úmluva také zakotvuje možnost zřídit ve federálních státech více ústředních orgánů⁸². Účelem zřízení ústředních orgánů je vzájemná spolupráce při zajištění bezodkladného návratu dětí. Článek 7 zakotvuje výčet potřebných opatření, které mají vykonat ústřední orgány, aby byl zajištěn co nejrychlejší návrat dítěte do místa obvyklého bydliště. Seznam ústředních orgánů jednotlivých států je uložen v Haagu, v sídle Haagské konference pro mezinárodní právo soukromé a nalezneme ho také na webových stránkách konference⁸³.

Problematikou návratu dítěte se zabývá kapitola třetí. Článek 8 zakotvuje právo osoby či jiné instituce, žádat ústřední orgán, ať již v místě obvyklého bydliště dítěte nebo v jiném smluvním státě, o pomoc při zajištění navrácení dítěte. Dále upravuje obsahovou stránku návrhu žádosti o navrácení dítěte a dokumenty, které lze k návrhu připojit nebo doplnit. Lhůta pro vydání rozhodnutí

---

⁸¹ Tamtéž, čl. 4.

⁸² NOVOTNÁ, Věra. Jak správně aplikovat Úmluvu o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí? *Právo a rodina*. 2007, č. 9, s. 3.

⁸³ Tamtéž.

činí šest týdnů od zahájení řízení⁸⁴. Ve věcech mezinárodních únosů dětí mají soudní či jiné orgány jednat urychleně, aby byly minimalizovány negativní dopady na nezletilé dítě⁸⁵. Pokud orgán nevydá rozhodnutí ve stanovené lhůtě, může návrhovač nebo ústřední orgán požádat o sdělení důvodu odkladu. Článek 15 umožňuje soudním nebo jiným správním orgánům požadovat po návrhovači, aby před vydáním rozhodnutí o navrácení dítěte, získal rozhodnutí od ústředního orgánu státu obvyklého bydliště dítěte, že došlo k protiprávnímu přemístění či zadržení dle Haagské úmluvy. Řízení o navrácení dítěte není rozhodnutím o věcných právech upravující péči o dítě⁸⁶. Tedy ani skutečnost, že v dožádaném státě bylo vydáno rozhodnutí upravující péči o dítě, nezakládá povinnost soudu odmítnout návrh na navrácení. Soud však k tomu rozhodnutí může přihlídnout⁸⁷. Řízení o návratu je tedy řízením, které upravuje obnovení původního stavu před nezákonným přemístěním nebo zadržením.

Kapitola čtvrtá upravuje právo styku s dítětem. Ustanovení odkazují na předchozí kapitolu. Ústřední orgány jsou povinny spolupracovat k zajištění klidného výkonu práva styku s dítětem. Návrh na úpravu nebo zajištění tohoto práva může být podán ústředním orgánům stejným způsobem jako návrh na navrácení dítěte.

Kapitola pátá je tvořena všeobecnými ustanoveními. V této kapitole je např. upraven postup při volbě jazyka pro komunikaci mezi jednotlivými ústředními orgány, pravidla pro ukládání poplatků. Úmluva pamatuje také na státy, které mají problematiku práva péče o dítě, obsaženou ve více právních úpravách v různých územních celcích.

Poslední kapitolou jsou závěrečná ustanovení. Jimi je upravena platnost a účinnost Úmluvy. Dále možnosti přistoupení ke smlouvě a způsoby její ratifikace.

---

⁸⁴ Sdělení ministerstva zahraničních věcí č. 34/1998 Sb., *Úmluva o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí*. Čl. 11.

⁸⁵ VONDRÁČKOVÁ, Pavlína – KLOUB, Jindřich. Mezinárodní únosy dětí, I. díl. In: *Via Iuris* [online]. 19. 4. 2006 [cit. 5. 2. 2016]. Dostupné z: <http://www.viaiuris.cz/index.php?p=msg&id=45>.

⁸⁶ Sdělení ministerstva zahraničních věcí č. 34/1998 Sb., *Úmluva o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí*. Čl. 19.

⁸⁷ Tamtéž. Čl. 17.

4.2.4. Výjimky z presumpce návratu dítěte

Preambule Haagské úmluvy stanoví zásadu, že dítě, které bylo protiprávně přemístěno nebo zadrženo v jiném státě, než je obvyklé bydliště dítěte, má být bezodkladně navraceno. Jako z každé zásady i Haagská úmluva zakotvuje výjimky z presumpce návratu dítěte a to v takových případech, kdy by to odporovalo zájmu dítěte. Tyto výjimky jsou upraveny v článku 12, 13 a 20.

Článek 12 Úmluvy zakotvuje zásadu, že pokud dítě bylo protiprávně přemístěno nebo zadrženo, je příslušný orgán povinen zajistit bezodkladně návrat dítěte, za splnění podmínky, že neuplynula lhůta dvanácti měsíců od přemístění dítěte. V odst. 2 je dále řečeno, že příslušný orgán může rozhodnout o navrácení dítěte také po uplynutí lhůty a to v takovém případě, pokud nelze prokázat, že se dítě sžilo s novým prostředím. Odst. 3 poukazuje na skutečnost, že pokud se soudní či jiný správní orgán může domnívat, že dítě bylo přemístěno do jiného státu, může řízení zastavit nebo zamítnout návrh na navrácení dítěte.

Další výjimku z návratu dítěte stanoví článek 20, návrat dle článku 12 může být odmítnut, pokud by to nedovolovaly základní zásady dožádaného státu o ochraně lidských práv a základních svobod.

Nejdůležitější výjimkou z presumpce navrácení dítěte je článek 13. Jsou zde upraveny tři skutečnosti, díky nimž soud nemusí navracet dítě do státu obvyklého bydliště. V prvním případě není soudní nebo jiný správní orgán povinen nařídit navrácení dítěte, pokud osoba, která nesouhlasí s návratem dítěte, prokáže, že osoba, která měla pečovat o dítě, ve skutečnosti toto právo nevykonávala nebo tato osoba souhlasila či se později smířila s přemístěním dítěte⁸⁸. Dalším případem je, prokáže-li se vážné nebezpečí, že by návrat dítěti způsobil fyzickou nebo duševní újmu, či ho jinak dostal do nesnesitelné situace⁸⁹. V neposlední řadě, soud nemusí nařídit navrácení dítěte, pokud dítě dosáhlo takového věku a stupně vyspělosti, že je schopno samo zformulovat svůj vlastní názor, a vysloví nesouhlas s návratem do státu obvyklého bydliště. Poslední odstavec tohoto ustanovení ukládá soudu povinnost, že při hodnocení těchto skutečností, musí přihlídnout k informacím o sociálním postavení dítěte, které poskytují dožádanému státu ústřední orgány státu obvyklého bydliště dítěte.

---

⁸⁸ Tamtéž. Čl. 13 písm. a).

⁸⁹ Tamtéž. Čl. 13 písm. b).

Při výkladu článku 13 je třeba zmínit rozsudek Nejvyššího soudu z roku 2007. Nejvyšší soud ve svém odůvodnění dospěl k závěru, že k aplikaci článku 13 písm. b) Úmluvy je zapotřebí přistupovat individuálně. Skutečnost, zda existuje vážné nebezpečí, že by dítěti mohla být způsobena fyzická či duševní újma je třeba hodnotit v každém konkrétním případě dle jeho okolností, které jsou ve své podstatě jedinečné. Nejedná se tedy o ustanovení, které by mohl soud aplikovat jen ve výjimečných případech (např. dítě se stane obětí trestného činu spáchaného ze strany rodičů), jak se k tomuto ustanovení vyjádřily soudy obou stupňů. Mohou tedy nastat i jiné situace, které způsobují nežádoucí návrat dítěte a jsou v rozporu s jeho zájmy. Jedná se o případy, kdy rodič, který žádá o návrat dítěte, není schopen zajistit jeho řádnou péči.

Dále Nejvyšší soud poukázal na název samotné Úmluvy, jejímž předmětem jsou občanskoprávní aspekty mezinárodních únosů dětí, a proto důvodem pro rozhodnutí soudu, zda dítě má být navraceno či nikoliv do místa obvyklého bydliště, musí být posuzován výhradně k zájmům dítěte, bez ohledu na skutečnost, zda se do místa obvyklého bydliště navrátí také rodič, který dítě protiprávně přemístil.

V rozhodnutí se soud také zabýval pojmem sociální postavení dítěte a došel k závěru, že tímto termínem je třeba rozumět celkové sociální poměry dítěte v obvyklém bydlišti. Je třeba zabývat se především otázkou, které osoby nebo instituce a jakým způsobem budou zajišťovat péči, výchovu a výživu dítěte. Zároveň Nejvyšší soud zdůrazňuje, že pro posouzení sociálního postavení dítěte, nepostačuje slib rodiče učiněný před českými soudy, že byla vytvořena vhodná opatření k ochraně dítěte po navrácení⁹⁰.

Po vydání tohoto rozsudku vydal Nejvyšší soud další rozhodnutí v roce 2008. V tomto rozhodnutí se soud zabýval otázkou psychické újmy dítěte. Soudy obou stupňů došly k závěru, že byly naplněny podmínky stanovené v článku 13 Úmluvy, protože matka převážně pečuje o obě nezletilé děti od jejich narození, a proto jsou na ni nezletilé silně fixovány. Protože se matka odmítala vrátit s nezletilými do I., způsobilo by jim navrácení značnou psychickou újmu. Soud toto odůvodnil tím, že by nezletilé byly opět vytrženy z prostředí, ve kterém se již asociovaly a jsou v něm spokojené. Zároveň krajský soud poukázal na ustanovení

---

⁹⁰ Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 20. června 2007, sp. zn. 30 Cdo 474/2007 Rozhodnutí soudu nebo jiného orgánu o navrácení nebo nenavrácení dítěte do místa jeho obvyklého bydliště.

článku 3 ÚPD, který odkazuje na skutečnost, že děti mají vyrůstat u toho z rodičů, na kterého jsou silně citově vázány.

Nejvyšší soud došel k názoru odlišnému. Soud poukázal na judikaturu ostatních členských států Haagské Úmluvy, ze které vyplývá, že nelze při aplikaci článku 13 Úmluvy argumentovat tím, že by oběma nezletilým vznikla vážná psychická újma, protože jsou silně fixovány na matku a ta se odmítá vrátit do státu obvyklého bydliště nezletilých. Upozorňuje na to, že je třeba vyjít z toho, že to byla právě matka, která děti protiprávně zadržela a vytrhla je tak z prostředí, kde se narodily a zároveň jim tím způsobila určité dočasné psychické trauma. Dále upozorňuje na skutečnost, je-li ze zprávy Ministerstva spravedlnosti I. možné určit, že jsou splněny sociální podmínky pro návrat nezletilých, nelze případnou vzniklou újmu, kterou nezletilé po návratu dočasně pocítí, považovat za újmu takové intenzity, kterou vyžaduje článek 13 Úmluvy⁹¹.

4.2.5. Důkazní břemeno dle Haagské úmluvy

Dle článku 3 Haagské úmluvy nese důkazní břemeno rodič, který tvrdí, že dítě bylo protiprávně přemístěno nebo zadrženo v jiném členském státě, než je obvyklé bydliště dítěte. Pokud rodič-únosce tvrdí, že byly splněny podmínky pro naplnění článku 12, 13 a 20, leží důkazní břemeno na něm.

Nejčastějšími důvody, proč rodič-únosce vycestoval s dítětem do zahraničí, bývá údajné domácí násilí, sexuální obtěžování nebo psychické obtěžování. V takovémto případě je potřeba tato tvrzení doložit potřebnými dokumenty, neboť tyto druhy násilí bývají vykonávány v domácím prostředí, a proto bývá velká obtíž s jejich dokazováním⁹².

Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí vydal leták „První pomoc pro mezinárodní rodiny v krizi“, ve kterém doporučuje v těchto případech vyhledat odbornou pomoc – návštěva lékaře, policie, azylového domu nebo se obrátit na jinou neziskovou organizaci, která se zabývá problematikou domácího násilí. Veškerá dokumentace získána touto cestou slouží jako důkazní materiál před

---

⁹¹ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 5. března 2008, sp. zn. 30 Cdo 5473/2007 Aplikace čl. 13 písm. b) úmluvy o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí.

⁹² Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí. První pomoc pro mezinárodní rodiny v krizi. In: *Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí* [online] [cit. 7. 2. 2016]. Dostupné z: http://www.umpod.cz/fileadmin/user_upload/unosy/Mezinarodni_rodina_v_krizi.pdf

soudem. V žádném případě před soudem neobstojí pouze tvrzení rodiče-únosce, že bylo na něm nebo na dítěti vykonáno domácí násilí⁹³.

Problematikou dokazování, při ochraně dětí a mladistvých, se zabýval také Ústavní soud ve svém nálezu. Ačkoliv v tomto případě byla velmi složitá důkazní situace, která vznikla protichůdnými postoji rodičů, soud upozornil na skutečnost, že obecné soudy nevyčerpaly všechny přípustné důkazní prostředky k tomu, aby byl v zájmu nezletilé zjištěn co nejúplněji stav věci. Proto důkazní břemeno, v případech stanovených v Haagské úmluvě v článku 13, nemůže nést pouze rodič únosce, ale také soud, který musí spolehlivě zjistit, jestli zde existují důvody vylučující navrácení dítěte či nikoliv⁹⁴.

4.3. Mezinárodní únosy dětí ve vztahu k nesmluvním státům Haagské úmluvy

Protože je Haagská úmluva mezinárodní smlouvou, zavazuje pouze ty státy, které ji podepsaly. Problém při navrácení dítěte do místa obvyklého bydliště vzniká tehdy, pokud dožádaný stát není smluvním státem Haagské úmluvy. V případě, kdy mezi státem obvyklého bydliště a státem dožádaným existuje dvoustranná mezinárodní smlouva, postupuje se při navrácení nezletilého podle ustanovení takové smlouvy. Nelehká situace však nastává tehdy, kdy žádná taková smlouva neexistuje, a proto orgány dožádaného státu postupují podle vnitrostátního právního předpisu. Jediným řešením při řešení tohoto problému je diplomatické vyjednávání mezi státy, a to prostřednictvím diplomatů nebo konzulů⁹⁵. V těchto případech může rodič, který má právo pečovat o dítě, žádat o uznání a výkon rozhodnutí prostřednictvím Ministerstva zahraničí České republiky nebo Ministerstva spravedlnosti České republiky. Protože celý proces navrácení dítěte do místa obvyklého bydliště záleží na libovůli orgánů dožádaného státu, dochází v těchto případech k průtahům řízení, které jsou nežádoucím faktorem pro stanovení správného řešení.

---

⁹³ Tamtéž.

⁹⁴ Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 7. 12. 2000, sp. zn. III. ÚS 440/2000 Ochrana dětí a mladistvých.

⁹⁵ SCHNITZER-REESE, Ericka A. International Child Abduction to non-Hague Convention Countries: The need for an International Family Court. *Northwestern Journal of International Human Rights*, 2004, vol. 2, issue 1, art. 7, s. 4. Dostupné z: <http://scholarlycommons.law.northwestern.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1010&context=njihr>

Mimosmluvními státy jsou především muslimské země, ve kterých se uplatňuje právo šaría. Ve většině těchto případů dochází k porušení práva dítěte udržovat styk s oběma rodiči, které je zakotveno v ÚPD⁹⁶. Výjimkou z oblasti Blízkého východu tvoří pouze Izrael a Irák. Také státy nacházející se v oblasti Severní Afriky, kromě Maroka, prozatím neprojevily snahu přistoupit k Haagské úmluvě⁹⁷.

Šaría je islámské právo stanovující požadavky, které muslimové vyžadují od naší společnosti. Typickým znakem pro právo šaría je nerovnost právního postavení muže a ženy⁹⁸. Příkladem státu, ve kterém je toto právo uplatňováno, je Saudská Arábie. Pokud je manželství rozvedeno, může matka o dítě pečovat pouze do té doby, než dosáhne věkové hranice 7 let. V tomto věku se dítě stává natolik vyspělým, že je schopné vnímat náboženské zásady a také zvolit si svého opatrovníka. Ovšem v praxi je tato skutečnost jiná, a to tak, že dítě je svěřeno do opatrovnictví otce⁹⁹.

Dalším příkladem je Libye, ve které je ÚPD platná od dubna 1993. Přestože ÚPD stanoví, že smluvní státy mají povinnost uznávat právo dítěte osobně se stýkat s druhým rodičem, je Libye jedním z desítky příkladů islámských zemí, kdy ustanovení úmluvy nejsou v praxi dodržovány. I přes tyto skutečnosti byl v Libyi vytvořen projekt Libya Family Reunion Project, charitativními organizacemi ISS UK a Waatasimo. Tento projekt umožňuje matkám navštívit jednou ročně své děti, a to na dobu 14 dní, a zároveň navázat kontakt s bývalými manželi a domluvit se na budoucnosti dětí. Také velvyslanectví České republiky v Tripolis začal spolupracovat s těmito organizacemi, které mu pomohly zařadit do projektu také občanku České republiky, které byly děti uneseny v roce 2007¹⁰⁰.

Dle názoru autorky práce, aby nedocházelo v budoucnu k těmto situacím, je zapotřebí, aby byly na mezinárodní úrovni ratifikovány co největší počty

---

⁹⁶ Child Abduction and Custody Laws in the Muslim World. In: *Reunite International* [online], [cit. 19. 2. 2016]. Dostupné z: http://www.reunite.org/pages/islamic_information_resource.asp

⁹⁷ Convention of 25 October 1980 on the Civil Aspects of International Child Abduction. In: *HCCH* [online], [cit. 5. 2. 2016]. Dostupné z: <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/?cid=24>.

⁹⁸ WARNER, Bill. *Právo šaría pro nemuslimy*. Brno: Tribun EU, 2014, s. 10.

⁹⁹ Summary Text for Saudi Arabia. In: *Reunite International* [online], [cit. 19. 2. 2016]. Dostupné z: <http://www.reunite.org/edit/files/Islamic%20Resource/Saudi%20Text.pdf>

¹⁰⁰ Informace pro rodiny unesených dětí. In: *Velvyslanectví České republiky v Tripolisu* [online], [cit. 19. 2. 2016]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/tripoli/cz/viza_a_konzularni_informace/informace_pro_rodiny_unesenych_deti/index.html

dvoustranných nebo mnohostranných mezinárodních smluv upravující ochranu práv dětí a rodičů. Ačkoli přinutit muslimské státy uzavírat takové smlouvy nebude lehkým úkolem, protože navrácení dítěte do péče matky, především odmítající muslimské vyznání, odporuje nejlepšímu zájmu dítěte, jak je chápáno právem šaría.

4.4. Vztah Haagské úmluvy k Úmluvě o právech dítěte

Úmluvu o právech dítěte přijalo Valné shromáždění Organizace spojených národů roku 1989 a dodnes se jedná o mezinárodní smlouvu s největším počtem smluvních států. ÚPD je hlavním zdrojem zakotvující katalog dětských práv. Aplikuje se na všechny lidské bytosti, které jsou mladší osmnácti let, pokud právní řád smluvního státu nestanoví něco jiného.

Přestože byla Haagská úmluva přijata o devět let dříve, tak ve svých ustanoveních preferuje základní principy, stanovující její smysl a cíl, i když je zakotvila až ÚPD. Lze tedy usuzovat, že Haagská úmluva je ve vztahu speciality k ÚPD. Haagská úmluva se použije vždy, pokud není daná problematika upravena ÚPD¹⁰¹.

Společným hlediskem obou smluv je zájem a blaho dítěte při činnosti státních i soukromých institucí. Na rozdíl od Haagské úmluvy, ÚPD používá oba tyto pojmy a zároveň v nich spatřuje určitý rozdíl¹⁰². Podle článku 3 odst. 1 ÚPD musí být zájem dítěte předním hlediskem při jakékoli činnosti týkající se dětí. Ve druhém případě se jedná o závaznost smluvních států zajistit dítěti takovou ochranu a péči, která je nezbytná pro jeho blaho. Přičemž státy musí brát ohled na práva a povinnosti rodičů a zákonných zástupců, a učinit pro to veškerá potřebná zákonná opatření. Haagská úmluva tyto pojmy nerozlišuje, ve své preambuli však stanoví, že zájmy dětí mají prvořadou důležitost. Přestože je Haagská úmluva ve vztahu speciality k ÚPD a platí pro ni tedy zásada aplikační přednosti, při výkladu vztahu zájmu a blaha se aplikuje přednostně ÚPD, neboť Haagská úmluva tyto pojmy nikde neupravuje. Pojmy blaho i zájem dítěte jsou přednostním hlediskem

---

¹⁰¹ VONDRÁČKOVÁ, Pavlína – KLOUB, Jindřich. Mezinárodní únosy dětí, III. díl. In: *Via iuris* [online]. 24. 1. 2007 [cit. 7. 2. 2016]. Dostupné z: <http://www.viaiuris.cz/index.php?p=msg&id=127>.

¹⁰² PEŠLOVÁ, Eliška. Mezinárodní únosy dětí a legislativa v České republice. *Prevence úrazů, otrav a násilí*. 2007, č. 1, s. 62–64.

při rozhodování soudu o nenavrácení dítěte do místa obvyklého bydliště podle článků 12, 13 a 20¹⁰³.

ÚPD stanoví prvořadou důležitost zájmu a blaha dítěte nad zájmy a blahem rodičů. Jak vyplývá z článku 3 odst. 2 ÚPD státy jsou pouze povinny přihlídnout k právům a povinnostem rodičů nebo zákonných zástupců, proto mohou být dotčeny zájmy rodičů při zohledňování blaha dítěte¹⁰⁴.

Problematiku protiprávního přemístění dítěte zakotvuje článek 11 ÚPD, který stanoví, že státy, jež jsou stranou úmluvy, musí učinit veškerá potřebná opatření k zamezení protiprávního přemístění a jeho nenavrácení zpět. Zároveň vyzívá státy, aby přistoupily k již existujícím smlouvám nebo uzavíraly dvoustranné nebo mnohostranné smlouvy upravující danou problematiku. Již preambule Haagské úmluvy odkazuje na skutečnost, že nejlepším řešením, při protiprávnímu přemístění či zadržení dítěte v jiném členském státě, je jeho bezodkladný návrat do státu obvyklého bydliště. Zároveň však v článcích 12, 13 a 20 stanoví výjimky z navrácení dítěte, a dává tak možnost brát zřetel na individuální zájmy dítěte v konkrétním případě.

4.5. Úmluva o pravomoci orgánů, použitelném právu, uznávání, výkonu a spolupráci ve věcech rodičovské zodpovědnosti a opatření k ochraně dětí

Dalším významným dokumentem usnadňující navrácení protiprávně přemístěných dětí je Haagská úmluva o pravomoci orgánů, použitelném právu, uznávání, výkonu a spolupráci ve věcech rodičovské zodpovědnosti a opatření k ochraně dětí z roku 1996 (dále jen „*Úmluva o pravomoci orgánů*“). Tato úmluva se od ostatních úmluv liší především tím, že obsahuje kolizní úpravu k určení použitelného práva a soudní pravomoci. Úmluva o pravomoci orgánů kromě jiného upravuje také postup k navrácení protiprávně přemístěných dětí v rozporu s vydaným opatřením k ochraně osoby. Pod pojmem opatření k ochraně

---

¹⁰³ VONDRÁČKOVÁ, Pavlína – KLOUB, Jindřich. Mezinárodní únosy dětí, III. díl. In: *Via iuris* [online]. 24. 1. 2007 [cit. 7. 2. 2016]. Dostupné z: <http://www.viaiuris.cz/index.php?p=msg&id=127>.

¹⁰⁴ Tamtéž.

osoby spatřujeme veškerá rozhodnutí o svěřeni dítěte do výchovy ať individuální či ústavní, pěstounské péče, rozhodnutí o styku s dítětem atd.¹⁰⁵.

Původ úmluvy lze spatřovat již v rozhodnutí, které bylo přijato 29. května 1993 na sedmnáctém zasedání Haagské konference, kde se zúčastněné státy domáhaly zahrnout do agendy osmnáctého zasedání revize Úmluvy o pravomoci orgánů ze dne 5. října 1961. Na základě tohoto rozhodnutí byl vytvořen zvláštní výbor, který se sešel celkem třikrát, a to v roce 1994 a dvakrát v roce 1995. Tento zvláštní výbor vytvořil návrh textu úmluvy a spolu se zprávou byl předložen diskuzi na osmnáctém zasedání konference, které se konalo od 30. září do 19. října 1996 v Haagu¹⁰⁶.

Úmluva o pravomoci orgánů byla přijata jednomyslně na plenárním zasedání 18. října 1996 a již následující den, byla smlouva otevřena k podpisům. V tento den ji podepsalo Maroko¹⁰⁷. Ačkoli je Úmluva o pravomoci orgánů významným dokumentem upravující, pokud je to možné, zamezení střetu pravomocí, doposud ji podepsalo pouze 43 států (stav k 16. 2. 2016)¹⁰⁸.

Česká republika podepsala Úmluvu o pravomoci orgánů v Haagu 4. března 1999. Ratifikační listina byla uložena dne 13. března 2000 u vlády depozitáře Úmluvy, kterým je Nizozemské království. V rámci ratifikace učinila Česká republika oznámení, že ústředním orgánem ve smyslu článku 29 je Úřad pro mezinárodně právní ochranu dětí a zároveň jen prostřednictvím tohoto úřadu je možné postupovat při dožádání dle článku 34 odst. 1. Dále Česká republika oznámila, že žádosti o převzetí a předání pravomoci dle článků 8 a 9 je třeba zasílat Ministerstvu spravedlnosti České republiky. Úmluva vstoupila v platnost dne 1. ledna 2002¹⁰⁹.

---

¹⁰⁵ VONDRÁČKOVÁ, Pavlína – KLOUB, Jindřich. Mezinárodní únosy dětí, II. díl. In: *Via iuris* [online]. 23. 8. 2006 [cit. 13. 2. 2016]. Dostupné z: <http://www.viaiuris.cz/index.php?p=msg&id=44>.

¹⁰⁶ LAGARDE, Paul. Explanatory Report on the 1996 Hague Child Protection Convention. In: *HCCH* [online], [cit. 13. 2. 2016]. 1998, s. 8. Dostupné z: <https://www.hcch.net/en/publications-and-studies/details4/?pid=2943>.

¹⁰⁷ Tamtéž.

¹⁰⁸ Convention of 19 October 1996 on Jurisdiction, Applicable Law, Recognition, Enforcement and Co-operation in Respect of Parental Responsibility and Measures for the Protection of Children. In: *HCCH* [online], [cit. 14. 2. 2016]. Dostupné z: <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/?cid=70>

¹⁰⁹ Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 141/2001 Sb.m.s., *Úmluva o pravomoci orgánů, použitelném právu, uznávání, výkonu a spolupráci ve věcech rodičovské zodpovědnosti a opatření k ochraně dětí*.

Podle Úmluvy o pravomoci orgánů zůstávají, v případě protiprávního přemístění nebo zadržení, zachovány pravomoci orgánů státu, v němž dítě mělo své obvyklé bydliště, ale jen do té doby, než dítě získá obvyklé bydliště v jiném státě a pokud je splněna podmínka, že osoba nebo jiný orgán, který měl právo pečovat o dítě, s přemístěním souhlasil nebo dítě v novém státě žije alespoň po dobu jednoho roku a osoba, která má právo vykonávat péči o dítě neveznesla požadavek, aby dítě bylo navráceno. V případě, že je tedy zachována pravomoc státu obvyklého bydliště, mohou orgány smluvního státu, kam bylo dítě protiprávně přemístěno nebo zadrženo pouze přijímat naléhavá opatření, která jsou nezbytná pro zajištění ochrany a majetku dítěte¹¹⁰.

Pokud dítě bylo neoprávněně přemístěno nebo zadrženo, může osoba, která měla rozhodnutím soudu přiznáno právo péče o dítě a protiprávním přemístěním nebo zadržením došlo k porušení tohoto práva, žádat soud v jiném členském státě o uznání a výkon rozhodnutí v tomto státě. Orgány tohoto státu mohou uznání a výkon rozhodnutí odmítnout jen v taxativně vymezených případech, které jsou zakotveny v článku 23 Úmluvy o pravomoci orgánů¹¹¹. Prvním důvodem je nedostatek pravomoci pro vydání opatření, která je zakotvena v člancích 5, 6 a 7. Dalším důvodem je pochybení v procesním řízení, které spočívá v porušení základní zásady řízení, a to, že dítě nebo osoba, která namítá, že byla narušena její rodičovská zodpovědnost, nedostala příležitost být slyšena. Výjimkou z této zásady je naléhavost případu. Třetím důvodem pro odmítnutí uznání a výkonu rozhodnutí je rozpor s veřejným pořádkem dožádaného státu. Posledním důvodem je neslučitelnost rozhodnutí s pozdějším opatřením, které vydal nesmluvní stát a za předpokladu, že toto opatření splňuje podmínky pro uznání¹¹².

Dle článku 28 jsou rozhodnutí přijatá v jednom členském státě, která byla prohlášena za vykonatelná v jiném členském státě, budou vykonávána tak, jako by je přijaly orgány tohoto státu. Výkon rozhodnutí se řídí, s ohledem na nejlepší zájmy dítěte, podle práva dožádaného státu.

---

¹¹⁰ Tamtéž. Čl. 7.

¹¹¹ VONDRÁČKOVÁ, Pavlína – KLOUB, Jindřich. Mezinárodní únosy dětí, II. díl. In: *Via iuris* [online]. 23. 8. 2006 [cit. 15. 2. 2016]. Dostupné z: <http://www.viaiuris.cz/index.php?p=msg&id=44>.

¹¹² Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 141/2001, *Úmluva o pravomoci orgánů, použitelném právu, uznávání, výkonu a spolupráci ve věcech rodičovské zodpovědnosti a opatření k ochraně dětí*. Čl. 23.

Pokud došlo, na základě vydaného rozhodnutí o výchově, k protiprávnímu přemístění nebo zadržení dítěte, lze doporučit, aby osoba, které bylo protiprávním přemístěním nebo zadržením dítěte v jiném státě porušeno její právo na péči, se domáhala navrácení dítěte podle Úmluvy o pravomoci orgánů¹¹³.

---

¹¹³ VONDRÁČKOVÁ, Pavlína – KLOUB, Jindřich. Mezinárodní únosy dětí, II. díl. In: *Via iuris* [online]. 23. 8. 2006 [cit. 15. 2. 2016]. Dostupné z: <http://www.viaiuris.cz/index.php?p=msg&id=44>.

5. Mezinárodní únosy v EU

Česká republika se stala dne 1. května 2004 novým členským státem Evropské unie (dále jen „EU“). Tím se pro Českou republiku stal závazný také právní řád Evropského společenství a EU¹¹⁴. Lisabonskou smlouvou, která byla podepsána 13. prosince 2007 v Lisabonu 27 členskými státy, se Evropské společenství změnilo v Evropskou unii. Do té doby se rozlišovalo mezi právem komunitárním a unijním. Lisabonská smlouva zrušila pilířovou strukturu Evropského společenství a dále používá pouze pojem unijní právo¹¹⁵.

Nejvyšším pramenem EU je primární právo, které se skládá převážně ze zakládajících smluv EU. Smlouva o fungování EU ve svém článku 288 zakotvuje možnost orgánům přijímat nařízení, směrnice, rozhodnutí, doporučení a stanoviska, jako sekundární pramen EU. Nařízení má obecnou působnost, je závazné v celém svém rozsahu a je přímo aplikovatelné ve všech členských státech. Nařízení se především liší v tom, že je závazné ne jen pro státy, ale i všechny fyzické a právnické osoby, obce i kraje. Směrnice na rozdíl od nařízení je závazná pro každý stát, ale jen pokud jde o výsledek, forma a prostředky jakými bude cíle dosaženo je ponecháno na úvaze vnitrostátních orgánů. Zároveň je státům poskytnuta lhůta, ve které vnitrostátní orgány musí daného cíle dosáhnout. Bývá označována jako implementační lhůta, která je stanovená na několik měsíců až let. Rozhodnutí se liší tím, že je závazné v celém rozsahu pro ty státy, kterých se rozhodnutí dotýká. Doporučení a stanoviska jsou pouze nezávaznými právními akty, kdy se orgány EU vyjadřují k určitému problému. Proto není možné jejich dodržování vynucovat právními prostředky a zároveň za jejich porušení není možné ukládat sankce¹¹⁶.

V evropském právu procesním, a tedy i v problematice mezinárodních únosů dětí, převažují zejména nařízení, která jsou jedním z nejefektivnějších nástrojů pro sjednocování práva EU¹¹⁷. Právní řád České republiky je založen na monistickém systému. Podle článku 10 a 10a Ústavy České republiky jsou mezinárodní smlouvy, ke kterým dal Parlament souhlas, součástí právního řádu České republiky a ustanovení takovýchto smluv mají přednost před vnitrostátními

---

¹¹⁴ ZAHRADNÍKOVÁ, Radka a kolektiv. *Civilní právo procesní*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 35.

¹¹⁵ Po stopách Evropské unie. In: *Evropský parlament* [online], 2012, s. 37–38. Dostupné z: http://www.evropsky-parlament.cz/resource/static/files/postopach2012_sazba66.pdf

¹¹⁶ Tamtéž, s. 38–39.

¹¹⁷ ZAHRADNÍKOVÁ, Radka a kolektiv. *Civilní právo procesní*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 35.

zákony. Zároveň se Česká republika zavázala omezit částečně svoji suverenitu tím, že část svých pravomocí přenesly na unijní instituce. Ačkoli má unijní právo aplikační přednost před právem vnitrostátním, neznamená to, že pokud budou tyto předpisy v rozporu, bude vnitrostátní předpis zrušen. V takovém případě se pouze vnitrostátní předpis neaplikuje¹¹⁸. Pro nařízení je také charakteristický princip přímého účinku. Přímý účinek mohou mít pouze takové normy, které jsou jasné, jednoznačné a nesmí ponechávat státu žádný prostor pro vlastní užívání. Přímý účinek lze spatřovat také v tom, že jednotlivci se mohou svého unijního práva dovolávat přímo před soudy členských států¹¹⁹.

Normy evropského práva civilního procesu lze rozdělit do tří okruhů. První okruh norem upravuje pravomoc civilních soudů členského státu EU v přeshraničních sporech, a dále normy, které upravují uznání a výkon cizích soudních rozhodnutí (např. nařízení Brusel IIa). Druhou skupinou tvoří normy upravující civilní řízení ve zvláštních případech s přeshraničním prvkem. Poslední skupinou jsou normy upravující otázky spolupráce soudů členských států EU (např. nařízení Rady o spolupráci soudů členských států při dokazování v občanských nebo obchodních věcech)¹²⁰.

Významnými dokumenty, které upravují problematiku mezinárodních únosů dětí mezi členskými státy EU, jsou Listina základních práv EU, nařízení Rady č. 2201/2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení č. 1347/2000 a Evropská úmluva o uznávání a výkonu rozhodnutí o výchově dětí a obnovení výchovy dětí z roku 1980.

5.1. Listina základních práv EU

Evropské společenství, které začalo vznikat v roce 1950, jako snaha zamezit dalším krvavým válkám mezi sousedy, nepočítalo s ochranou základních lidských práv¹²¹. Na potřebu zakotvit tato práva na úrovni EU upozornil až Evropský soudní dvůr, který v případě Stauder (C-29/69) poprvé deklaroval, že lidská práva jsou obecnými právními zásadami, která mají právo na soudní

¹¹⁸ Po stopách Evropské unie. In: *Evropský parlament* [online], 2012, s. 44. Dostupné z: http://www.evropsky-parlament.cz/resource/static/files/postopach2012_sazba66.pdf

¹¹⁹ Tamtéž, s. 44–45.

¹²⁰ ZAHRADNÍKOVÁ, Radka a kolektiv. *Civilní právo procesní*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 35–36.

¹²¹ Historie Evropské unie. In: *Evropská unie* [online], [cit. 20. 2. 2016]. Dostupné z: http://europa.eu/about-eu/eu-history/index_cs.htm

ochranu. Evropský soudní dvůr se v pozdějších případech dále vyjádřil, že při svém rozhodování bude vycházet z mezinárodních smluv o lidských právech, ke kterým členské státy přistoupily¹²².

Díky Evropskému soudnímu dvoru, tak byl prolomen prvotní cíl EU, kterým byla ekonomická a hospodářská spolupráce. Evropská rada na svém zasedání, které se konalo dne 4. června 1999 v Kolíně nad Rýnem, rozhodla, že bude vypracován návrh katalogu upravující základní lidská práva. Následující rok byl návrh přijat Evropským parlamentem, ale pouze jako nezávazná politická deklarace ke Smlouvě z Nice¹²³. Na významu nabyla deklarace až přijetím Lisabonské smlouvy, kdy se Listina základních práv EU ze dne 7. prosince 2000, stala primárním pramenem EU. Listina základních práv EU se na principu subsidiarity vztahuje na evropské instituce a země EU, pokud uplatňují práva EU. V žádném případě nezakládá možnost rozšířit pravomoci evropských institucí¹²⁴.

Listina základních práv EU je členěna do 7 kapitol a 54 článků. Názvy jednotlivých kapitol, jako je „Důstojnost“, „Svobody“, „Rovnost“, „Solidarita“, „Občanská práva“, „Soudnictví“, se snaží popsat důležitost a jejich postavení v unijním právu. Poslední kapitolu tvoří Obecná ustanovení upravující výklad a použití Listiny¹²⁵.

Česká republika si při přijetí Listiny základních práv EU vyjednala výjimku jako tzv. opt-out, tedy jako politickou dohodu, která spočívala v přistoupení k Protokolu č. 30 o uplatňování základních práv. Původně byl Protokol č. 30 vytvořen Polskem a Velkou Británií. Na rozdíl od výjimky Polska a Velké Británie, byla výjimka České republiky uplatněna jako požadavek ex post¹²⁶. Hlavním smyslem Protokolu č. 30 je omezit výklad Listiny základních

---

¹²² FOREJTOVÁ, Monika. Výjimky z Listiny základních práv EU pro ČR? In: *Právní prostor* [online]. 10. 6. 2014 [cit. 20. 2. 2016]. Dostupné z: <http://www.pravniprostor.cz/clanky/mezinarodni-evropske-pravo/vyjimky-z-listiny-zakladnich-prav-eu-pro-cr>

¹²³ Tamtéž.

¹²⁴ Listina základních práv. In: *EUR-Lex* [online]. 18. 6. 2014 [cit. 20. 2. 2016]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=URISERV%3A133501>

¹²⁵ Tamtéž.

¹²⁶ FOREJTOVÁ, Monika. Výjimky z Listiny základních práv EU pro ČR? In: *Právní prostor* [online]. 10. 6. 2014 [cit. 20. 2. 2016]. Dostupné z: <http://www.pravniprostor.cz/clanky/mezinarodni-evropske-pravo/vyjimky-z-listiny-zakladnich-prav-eu-pro-cr>

práv EU Evropským soudním dvorem, ale také vnitrostátních soudů, zejména v souvislosti s kapitolou IV., kterou je Solidarita¹²⁷.

Stěžejním ustanovením Listiny základních práv EU upravující mezinárodní únosy dětí, je článek 24 zakotvující práva dítěte. Odstavec 1 zakotvuje zásadu, že dítě má právo na ochranu a péči, která je nezbytná pro jeho blaho. Zároveň stanoví, že dítě má být slyšeno, a k jeho názorům se musí přihlížet, pokud je to možné s ohledem na jeho věk a vyspělost. Druhý odstavec stanoví za prvořadé hledisko zájem dítěte. Poslední odstavec zakotvuje právo každého dítěte udržovat osobní vztahy a přímý styk s oběma rodiči. Toto právo může být omezeno pouze v tom případě, že by to bylo v rozporu s jeho zájmy.

5.2. Nařízení Rady č. 2201/2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení č. 1347/2000 (Brusel IIa)

Hlavním nástrojem regulace upravující problematiku mezinárodních únosů dětí mezi členskými státy EU je nařízení Rady č. 2201/2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení č. 1347/2000 (dále jen „*Brusel IIa*“), které se uplatňuje od 1. března 2005. Nařízení mimo jiné upravuje také spolupráci mezi ústředními orgány jednotlivých států ve věci rodičovské zodpovědnosti a v neposlední řadě také upravuje výkon práva na styk s dítětem v rámci EU.

Přestože nařízení Brusel IIa nahradilo původní nařízení č. 1347/2000, o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti obou manželů k dětem z roku 2000 (dále jen „*Brusel II*“), lze mezi nimi spatřovat určité odlišnosti. Hlavní rozdíl je spatřován v tom, že původní nařízení upravovalo rodičovskou zodpovědnost pouze v souvislosti s rozvodovým řízením rodičů dětí, zatímco nařízení Brusel IIa kromě toho upravuje také rodičovskou zodpovědnost u dětí, jejichž rodiče nejsou manžely. Nařízením Brusel IIa je tak odstraněna diskriminace mimomanželských dětí¹²⁸.

Nařízením Brusel II předcházela Úmluva o soudní příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských z roku 1998, která je známá jako tzv.

---

¹²⁷ Listina základních práv. In: *EUR-Lex* [online]. 18. 6. 2014 [cit. 20. 2. 2016]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=URISERV%3A133501>

¹²⁸ PAUKNEROVÁ, Monika. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 178.

Bruselská úmluva II, jejíž důvodová zpráva, vypracována Prof. Borrás, je důležitým vodítkem k interpretaci nařízení, přestože existují určité odlišnosti obou nařízení¹²⁹.

Hlavním cílem nařízení Brusel IIa je dle jeho preambule, aby rozhodnutí týkající se řízení v rodinných věcech byla uznávána automaticky mezi členskými státy EU, bez toho, že by bylo zapotřebí dalšího řízení. Aby bylo dosaženo tohoto cíle, ukládá nařízení členským státům povinnost zřídit ústřední orgány a zároveň stanoví jejich rozsah úkolů¹³⁰.

5.2.1. Působnost nařízení Brusel IIa

Nařízení Brusel IIa je přímo použitelné od 1. března 2005 ve všech členských státech EU s výjimkou Dánska, které v souladu s článkem 1 a 2 Protokolu o postavení Dánska, se neúčastní přijímání tohoto nařízení, a proto pro něj není nařízení použitelné¹³¹, a zemí Evropského hospodářského prostoru, kterými jsou Island, Lichtenštejnsko, Norsko a Švýcarsko¹³².

Článek 1 upravuje věcnou působnost nařízení Brusel IIa, podle kterého se nařízení aplikuje na věci týkající se rozvodu, rozluky nebo prohlášení manželství za neplatné, dále na přiznání, výkon, převedení a úplného nebo částečného odnětí rodičovské zodpovědnosti. V případech rodičovské zodpovědnosti může jít především o věci týkající se práva péče o dítě a práva na styk s dítětem; poručnictví, opatrovnictví a jiných institutů; určení osoby nebo jiného orgánu odpovědného za dítě či jeho jmění, nebo pověřených zastupováním dítěte; umístění dítěte do pěstounské rodiny nebo ústavní péče a v neposlední řadě opatření k ochraně dítěte spojených se správou, zachováním a nakládáním se jměním dítěte.

Článek 1 odst. 3 stanoví věci, které jsou vyloučeny z aplikace nařízení Brusel IIa. Nařízení se nevztahuje na určení nebo popření rodičovství; rozhodnutí o osvojení, předadopční opatření či na neplatnost nebo zrušení osvojení; určení jména a příjmení dítěte; dosažení zletilosti, vyživovací povinnost; správy jmění a

---

¹²⁹ Tamtéž, s. 178–179.

¹³⁰ Nařízení Rady (ES) č. 2201/2003, *Brusel IIa*. Čl. 53.

¹³¹ PAUKNEROVÁ, Monika. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 177–179.

¹³² Únos dítěte rodičem. In: *Europa.eu* [online]. 22. 5. 2015 [cit. 24. 2. 2016]. Dostupné z: http://europa.eu/youreurope/citizens/family/children/abduction/index_cs.htm

dědictví a v neposlední řadě opatření přijatá v důsledku trestných činů spáchaných dětmi.

5.2.2. Základní pojmosloví

Pro správnou interpretaci nařízení Brusel IIa je zapotřebí vysvětlit určité pojmy, které jsou zakotveny v článku 2. Nařízení pod pojmem „soud“ rozumí všechny orgány členských států příslušné k rozhodování ve věcech týkající se věcí, které spadají do věcné působnosti nařízení. Pod pojmem „soudce“ je rozumí osoba soudce nebo úředníka, který má rovnocenné pravomoci jako soudce. „Rozhodnutím“ je chápáno rozhodnutí o rozvodu, rozluce nebo prohlášení manželství za neplatné a rozhodnutí týkající se rodičovské zodpovědnosti, které je vydáno soudem členského státu, ať už je rozhodnutí označeno jako „rozhodnutí“, „rozsudek“, „usnesení“ nebo „nařízení“.

Dále nařízení definuje pojmy „členský stát“, „členský stát původu“ a „členský stát výkonu“. Členským státem jsou všechny členské státy EU s výjimkou Dánska. Za členský stát původu je považován členský stát, ve kterém soud vydal rozhodnutí, které má být vykonáno. Naproti tomu je za členský stát výkonu považován členský stát, ve kterém je navrhováno, aby byl proveden výkon rozhodnutí, které vydal členský stát původu.

Nařízení se také věnuje pojmu „rodičovské zodpovědnosti“, které zahrnuje pojmy „právo péče o dítě“ a „právo na styk s dítětem“. Za rodičovskou zodpovědnost se považují veškerá práva a povinnosti fyzické nebo právnické osoby týkající se dítěte nebo jeho jmění, která jí byla svěřena na základě rozhodnutí nebo právního předpisu. Práve péče o dítě jsou práva a povinnosti, které se týkají péči o osobu dítěte a zejména pak určit místo obvyklého bydliště dítěte. Práve na styk s dítětem je především možnost vzít dítě na omezenou dobu do jiného místa, než je místo obvyklého bydliště.

V neposlední řadě nařízení Brusel IIa ve svém článku 2 odst. 11 definuje pojem „neoprávněné odebrání nebo zadržení“. Tím se rozumí odebrání nebo zadržení dítěte, kterým je porušováno právo péče o dítě vyplývající ze soudního rozhodnutí nebo právního předpisu členského státu, ve kterém dítě mělo místo obvyklého bydliště bezprostředně před odebráním nebo zadržením. Dalším předpokladem pro neoprávněné odebrání nebo zadržení je, že v době odebrání

nebo zadržení bylo skutečně vykonáváno právo péče o dítě, ať společně nebo samostatně, nebo by toto právo byla vykonáváno, kdyby k odebrání nebo zadržení nedošlo.

Lze konstatovat, že definice stanovené v nařízení Brusel IIa jsou ve shodě s definicemi, které jsou obsaženy v Haagské úmluvě. Jediným rozdílem je, že nařízení Brusel IIa definuje pojem „společný výkon péče o dítě“. O případ společného výkonu půjde tehdy, pokud, podle rozhodnutí nebo právního předpisu, nebude moc jeden z nositelů rodičovské zodpovědnosti rozhodnout o místě obvyklého bydliště bez souhlasu jiného nositele rodičovské zodpovědnosti¹³³.

5.2.3. Ustanovení týkající se mezinárodních únosů dětí

Článek 60 nařízení Brusel IIa upravuje vzájemný vztah s jinými mnohostrannými úmluvami, mezi nimiž je také Haagská úmluva. V ustanovení tohoto článku je zakotvena aplikační přednost nařízení před danými úmluvami. Zároveň článek 62 zdůrazňuje, že členské státy jsou těmito úmluvami i nadále vázány, pokud v nařízení chybí úprava určité věci.

Společným cílem nařízení Brusel IIa a Haagské úmluvy lze spatřovat v tom, že obě usilují o odrazení rodičů ve spáchání únosu dítěte. Zároveň stanovují povinnost navrátit dítě do členského státu, v němž mělo dítě před neoprávněným odebráním nebo neoprávněným zadržením obvyklé bydliště¹³⁴.

Brusel IIa umožňuje soudům členského státu původu, aby v případě neoprávněného přemístění nebo zadržení dítěte v jiném členském státě, mohly i nadále rozhodovat o úpravě péče o dítě. Pokud dojde u dožádaného členského státu k podání žádosti o navrácení nezletilého, postupuje se podle Haagské úmluvy, kterou doplňuje nařízení Brusel IIa. Pokud soud dožádaného státu dojde k závěru, že není vhodné navrátit dítě do místa obvyklého bydliště, s odkazem na článek 13 Haagské úmluvy, musí opis tohoto rozhodnutí zaslat příslušnému soudu do členského státu původu¹³⁵. Na žádost jedné ze stran může tento soud přezkoumat rozhodnutí upravující péči o dítě, ale jen za splnění podmínky, že se touto otázkou již nezabývá. Pokud dojde soud členského státu původu k názoru,

---

¹³³ Nařízení Rady (ES) č. 2201/2003, *Brusel IIa*. Čl. 2 odst. 11 písm. b).

¹³⁴ Evropská komise. Praktický průvodce pro uplatňování nařízení Brusel IIa. In: *Europa*, 2014, s. 49. Dostupné z: http://ec.europa.eu/justice/civil/files/brussels_ii_practice_guide_cs.pdf

¹³⁵ Nařízení Rady (ES) č. 2201/2003, *Brusel IIa* viz. bod 17–18 odůvodnění.

že dítě má být navraceno, je rozhodnutí přímo uznané a vykonatelné v dožádaném členském státě¹³⁶.

Článek 10 upravuje příslušnost soudů v případech mezinárodních únosů dětí. Zakotvuje pravidlo, že příslušným soudem je ten soud členského státu, ve kterém dítě mělo své obvyklé bydliště před neoprávněným odebráním nebo zadržením, a to až do té doby, než dítě získá bydliště v jiném členském státě. Toto ustanovení také upravuje dvě situace, za kterých bude příslušnost svěřena soudům nového členského státu.

Podmínka pro splnění první z nich je, že dítě získá nové obvyklé bydliště v členském dožádaném státě a osoba nebo jiný orgán, který měl právo péče o dítě, s přemístěním nebo zadržením souhlasil. Druhá situace nastane tehdy, pokud dítě získá nové obvyklé bydliště v členském dožádaném státě a dítě má již bydliště v tomto státě po dobu nejméně 1 roku, poté co se osoba nebo jiný orgán, mající právo péče o dítě, dozvěděla nebo se měla dozvědět, kde se dítě nachází. Zároveň musí být prokázáno, že si dítě v novém prostředí zvyklo a musí být splněna jedna z následujících podmínek.

První podmínkou je, že nositel práva péče o dítě nepodal do 1 roku od doby, kdy se dozvěděl nebo měl dozvědět o místě pobytu dítěte, žádost o navrácení u příslušného soudu nebo jiného orgánu. Druhou podmínkou je, že žádost o navrácení byla podána příslušnému soudu nebo jinému orgánu, ale nositel práva péče o dítě vzal svou žádost zpět, a ve lhůtě 1 roku nepodal žádost novou. Další podmínkou je, že věc projednávaná u soudu členského státu původu, byla uzavřena podle ustanovení článku 11 odst. 7, strany do 3 měsíců od oznámení nepodaly soudu svá podání. Poslední podmínkou je, že soudy členského státu původu vydaly rozhodnutí o právu péče o dítě, která ale neobsahují navrácení dítěte. Protože ustanovení poslední podmínky nejsou zcela jednoznačná, byla Soudnímu dvoru EU položena předběžná otázka, zda je splněna tato podmínka i při vydání předběžného opatření upravující právo péče o dítě. Soudní dvůr se k věci ve svém rozsudku vyjádřil takto: „*Článek 10 písm. b) bod iv) nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000 musí být vykládán v tom*

---

¹³⁶ Evropská komise. Praktický průvodce pro uplatňování nařízení Brusel IIa.. Evropská unie, 2014, s. 49. Dostupné z: http://ec.europa.eu/justice/civil/files/brussels_ii_practice_guide_cs.pdf

*smyslu, že předběžné opatření není "rozhodnutí[m] o právu péče o dítě, které neobsahuje navrácení dítěte" ve smyslu tohoto ustanovení a nemůže vést k přechodu příslušnosti na členský stát, do něhož bylo dítě neoprávněně přemístěno*¹³⁷. Z tohoto rozsudku lze tak dovodit, že podmínka bude naplněna v tom případě, že bude vydáno pravomocné rozhodnutí upravující právo péče o dítě.

Navrácení dítěte je v nařízení upraveno v článku 11. V odst. 1 je stanoveno pravidlo, že pokud se osoba nebo jiný orgán, která má právo péče o dítě, domáhá navrácení dítěte, z důvodu neoprávněného přemístění nebo zadržení dítěte v jiném členském státě na základě Haagské úmluvy, použijí se v těchto případech ustanovení článku 11 odst. 1–8.

Nařízení Brusel IIa zdůrazňuje právo dítěte být vyslechnuto, pokud se v řízení o navrácení aplikuje článek 12 nebo 13 Haagské úmluvy. Ustanovení však dává soudu možnost, aby bylo toto právo omezeno, a to jen v tom případě, pokud by výslech nebyl vhodný s ohledem na věk a vyspělé schopnosti dítěte¹³⁸. Také osoba, která se domáhá navrácení dítěte, má právo být slyšena, proto soud bez vyjádření této osoby nemůže žádost zamítnout¹³⁹. Protože je řízení o navrácení složitý proces, jehož základní zásadou je rychlost, je možné využít nařízení č. 1206/2001 o spolupráci soudů při dokazování v občanských nebo obchodních věcech (dále jen „nařízení o dokazování“). Tímto nařízením je usnadněna spolupráce mezi soudy členských států při dokazování v občanských a obchodních věcech. Spolupráce je spatřována v tom, že soud může požádat příslušný soud jiného členského státu, aby provedl důkazy, které není možné vykonat v místě řízení, nebo může provést dokazování v jiném členském státě sám. Protože nařízení Brusel IIa stanoví lhůtu pro vydání rozhodnutí o navrácení na dobu 6 týdnů, musí být žádost o provedení důkazů vyřízena nejpozději do 90 dnů. V případě mezinárodního únosu dítěte je vhodné využít možnost použití videokonference nebo telefonní konference, jak je navrženo v nařízení o dokazování¹⁴⁰.

---

¹³⁷ Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 1. 7. 2010, sp. zn. C-211/10 PPU Doris Povse v. Mauro Alpago.

¹³⁸ Nařízení Rady (ES) č. 2201/2003, *Brusel IIa*. Čl. 11 odst. 2.

¹³⁹ Tamtéž, čl. 11 odst. 5.

¹⁴⁰ Evropská komise. Praktický průvodce pro uplatňování nařízení Brusel IIa.. Evropská unie, 2014, s. 55. Dostupné z: http://ec.europa.eu/justice/civil/files/brussels_ii_practice_guide_cs.pdf

Článek 11 odst. 3 zdůrazňuje rychlost řízení. Stanoví soudu povinnost, aby při jednání o žádosti o navrácení využil nejrychlejší postupy, které mu vnitrostátní právo umožňuje. Jak je již v diplomové práci zmíněno výše, nařízení Brusel IIa, stejně jako Haagská úmluva, stanoví lhůtu pro vydání rozhodnutí na 6 týdnů. Lhůtu soud nemusí dodržet jen ve výjimečných případech, resp. pokud vzniknou mimořádné okolnosti. Z tohoto ustanovení není zcela jasné, zda je rozhodnutí také v této době vykonatelné. Podle Praktického průvodce pro uplatňování nařízení Brusel IIa, vydaného Evropskou komisí, je však možné toto ustanovení chápat pouze v tom smyslu, že 6ti týdenní lhůta se vztahuje také na výkon vydaného rozhodnutí, protože jen tak je možné, aby bylo dosaženo cíle, jímž je bezodkladný návrat dítěte. K porušení bezodkladného návratu dítěte by mohlo dojít jen v tom případě, že by vnitrostátní předpisy umožňovaly podat proti rozhodnutí opravný prostředek, a tím by došlo k odložení výkonu rozhodnutí o navrácení. Proto je hlavní prioritou všech členských států, aby stanovená lhůta pro navrácení byla dodržena, a je na nich, jakými způsoby tohoto cíle dosáhnou¹⁴¹. „*Za tímto účelem lze předpokládat různé postupy, například:*

- a. vnitrostátní právní předpisy mohou vylučovat možnost podání opravného prostředku proti rozhodnutí nařizujícímu navrácení dítěte, nebo*
- b. vnitrostátní právní předpisy mohou umožňovat podání opravných prostředků, avšak stanoví, že rozhodnutí nařizující navrácení dítěte je vykonatelné během řízení o opravném prostředku;*
- c. v případě, že vnitrostátní právní předpisy umožňují podání opravného prostředku a odkládají výkon rozhodnutí, měly by členské státy zavést postupy za účelem*
  - prohlášení rozhodnutí za vykonatelné, pokud to vyžadují okolnosti jednotlivého případu, a*
  - pojištění zrychleného řízení o opravném prostředku v zájmu dodržení šestitýdenní lhůty.¹⁴²“*

Následující odstavec čl. 11 stanoví podmínku, že dítě bude navraceno i v případě, že žádost odkazuje na článek 13 písm. b) Haagské úmluvy, pokud bude prokázáno, že v místě obvyklého bydliště byla přijata vhodná opatření zajišťující jeho ochranu.

---

¹⁴¹ Tamtéž, s. 56.

¹⁴² Tamtéž, s. 55.

Pokud soud dospěje k závěru, že dítě nemá být navraceno do místa obvyklého bydliště, stanovuje Brusel IIa zvláštní postup. V takovém případě je soud povinen ihned, ať už přímo nebo prostřednictvím svého ústředního orgánu, zaslat opis rozhodnutí včetně dalších písemností příslušnému soudu nebo ústřednímu orgánu členského státu, ve kterém mělo dítě obvyklé bydliště. Soud tyto písemnosti musí obdržet nejpozději do 1 měsíce od vydání rozhodnutí. Nařízení dále ukládá povinnosti soudu členského státu původu. V případě, že před tímto soudem nebylo doposud zahájeno řízení, musí soud nebo ústřední orgán oznámit tyto skutečnosti všem stranám a zároveň je vyzvat, aby doručily podání soudu, a to ve lhůtě nejpozději do 3 měsíců od tohoto oznámení. Tato podmínka je stanovena, aby soud mohl řádně prošetřit otázku práva péče o dítě¹⁴³.

Dalším významným ustanovením je článek 40 a 42. Tyto články upravují situaci, kdy soud státu dožádaného původně vydal rozhodnutí o nenavrácení, ale soud členského státu původu po tomto rozhodnutí vydal jiné rozhodnutí, které přikazuje návrat dítěte do místa obvyklého bydliště. V případě, že soud vydá vykonatelné rozhodnutí o navrácení, je toto rozhodnutí vykonatelné také v ostatních členských státech bez možnosti uplatnění námitky proti uznání rozhodnutí. Soud, který vydal takové rozhodnutí, musí zároveň vydat osvědčení. Soudce může vystavit osvědčení, jen pokud jsou splněny určité podmínky, mezi které patří právo dítěte a stran být vyslechnuty a to, že soud při svém rozhodnutí přihlédl k důvodům a důkazům, které byly použity při vydání rozhodnutí dle článku 13 Haagské úmluvy. Osvědčení se vyhotovuje na jednotném formuláři, který je IV. přílohou nařízení Brusel IIa a v jazyce ve kterém bylo vyhotoveno rozhodnutí.

5.2.4. Výkon rozhodnutí o navrácení v judikatuře Soudního dvora EU

Protože jsou mezinárodní únosy dětí složitou a citlivou záležitostí, členské státy EU položily Soudnímu dvoru EU několik předběžných otázek, aby jim pomohl lépe interpretovat jednotlivá ustanovení nařízení Brusel IIa.

V roce 2008 vydal Soudní dvůr EU rozsudek o předběžné otázce, která se týkala návrhu na neuznání rozhodnutí o navrácení dítěte neoprávněně zadržného v jiném členském státě v souvislosti s článkem 21, 23, 24, 40 odst. 2 a článkem

---

¹⁴³ Nařízení Rady (ES) č. 2201/2003, *Brusel IIa*. Čl. 11 odst. 6 a 7.

42. Soudní dvůr EU se k této problematice vyjádřil tak, že pokud bylo přijato rozhodnutí o nenavrácení, a soud, který toto rozhodnutí vydal, o to uvědomil soud členského státu, v němž měl nezletilý bezprostředně před neoprávněným zadržením své obvyklé bydliště, nemá osvědčení, vydané na základě článku 42 nařízení, žádný dopad na to, že toto rozhodnutí bylo pozastaveno nebo zrušeno, nebo se nestalo pravomocným nebo pokud nebylo nahrazeno novým rozhodnutím o navrácení dítěte, jestliže nedošlo ke skutečnému navrácení dítěte. Zároveň konstatoval, že pokud není žádná pochybnost o pravosti vydaného osvědčení, zakazuje se podání opravného prostředku a soud státu dožádaného je povinen vykonat osvědčené rozhodnutí a vyhovět okamžitému návratu dítěte¹⁴⁴.

Další předběžnou otázkou, která byla předložena k posouzení Soudnímu dvoru EU, je otázka týkající se předběžných a zajišťovacích opatření dle článku 20 nařízení Brusel IIa. Soudní dvůr EU ve svém rozsudku ze dne 23. prosince 2009 konstatoval, že tento článek musí být vykládán tak, že pokud zde existují okolnosti věci v původním řízení, není možné, aby soud členského státu, na jehož území se momentálně dítě nachází, mohl vydat předběžné opatření upravující rodičovskou zodpovědnost, jímž by svěřil dítě do péče jednoho z rodičů, pokud je tato příslušnost svěřena jinému soudu členského státu a pokud tento soud dítě již svěřil do péče druhému z rodičů a toto rozhodnutí se stalo vykonatelné¹⁴⁵.

Ve věci Joseba Andoni Aguirre Zarraga v. Simone Pelz se Soudní dvůr EU zaobíral otázkou výkladu článku 42. V tomto případě šlo o to, zda výkon rozhodnutí nařizující navrácení dítěte vydaného příslušným soudem, může jiný soud členského státu zamítnout s odůvodněním, že došlo k závažnému porušení práv dítěte. Soudní dvůr EU dospěl k závěru, že soud nemůže zamítnout výkon osvědčeného rozhodnutí z důvodu, že byl při rozhodnutí porušen článek 42 vykládaný v souladu s ustanovením článku 24 Listiny základních práv EU. Toto stanovisko odůvodnil tím, že posouzení takového porušení spadá do výhradní pravomoci soudů členského státu původu¹⁴⁶.

Již z těchto tří rozsudků Soudního dvora, lze dovodit, že je zde posíleno postavení soudu členského státu, v němž dítě mělo své obvyklé bydliště,

---

¹⁴⁴ Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 11. 7. 2008, žádost o předběžné otázce sp. zn. C-195/08 PPU .

¹⁴⁵ Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 23. 12. 2009, žádost o předběžné otázce sp. zn. C-403/09 PPU Jasna Detiček v. Maurizio Sgueglia.

¹⁴⁶ Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 22. 12. 2010, žádost o předběžné otázce sp. zn. C-491/10 PPU Joseba Andoni Aguirre Zarraga v. Simone Pelz.

bezprostředně před neoprávněným přemístěním nebo zadržením, a tak jen tento soud může nejlépe posoudit, co je nejlepším zájmem dítěte.

5.3. Evropská úmluva o uznávání a výkonu rozhodnutí o výchově dětí a obnovení výchovy dětí z roku 1980

Dne 20. května 1980 byla Radou Evropy v Lucemburku přijata Evropská úmluva o uznávání a výkonu rozhodnutí o výchově dětí a obnovení výchovy dětí (dále jen „*Evropská úmluva o uznávání a výkonu rozhodnutí*“). Hlavním důvodem pro přijetí této úmluvy byl narůstající počet případů, kdy dítě bylo neoprávněně přemístěné za hranice státu, a tím došlo k porušení práva na styk a výchovu dítěte druhým rodičem. Na základě článku 22 odst. 1 se úmluva stala platnou dne 1. září 1983¹⁴⁷.

Zástupci České republiky podepsali Evropskou úmluvu o uznávání a výkonu rozhodnutí ve Štrasburku dne 16. dubna 1999. Ratifikační listina byla uložena u deponitáře, tajemníka Rady Evropy, 22. března 2000. Při ratifikaci listiny bylo učiněno prohlášení o tom, že si Česká republika v souladu s článkem 17 odst. 1 vyhrazuje právo odmítnout uznání a výkon rozhodnutí dle článku 8 a 9 úmluvy, s odkazem na důvody obsažené v článku 10 odst. 1 úmluvy. Současně byl podle článku 2 této úmluvy ustanoven ústřední orgán České republiky, jímž je Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí se sídlem v Brně. Evropská úmluva o uznávání a výkonu rozhodnutí se stala platnou pro Českou republiku dne 1. července 2000 s odkazem na článek 22 odst. 2 úmluvy¹⁴⁸.

Mezi Evropskou úmluvou o uznávání a výkonu rozhodnutí a Haagskou úmluvou existuje určitá spojitost mezi jednotlivými ustanoveními. Mimo jiné se shodují ustanovení týkající se věku dítěte, pro nějž se daná úmluva aplikuje. V obou případech se ustanovení použijí na děti nepřekračující 16 let věku. Přestože se úmluvy navzájem překrývají, existují zde určité rozdíly, které jsou důležité pro rozhodnutí, která z úmluv se aplikuje na daný případ protiprávního přemístění nebo zadržení dítěte¹⁴⁹.

---

¹⁴⁷ Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 66/2000 Sb.m.s., *Evropská úmluva o uznávání a výkonu rozhodnutí o výchově dětí a obnovení výchovy dětí*.

¹⁴⁸ Tamtéž.

¹⁴⁹ VONDRÁČKOVÁ, Pavlína – KLOUB, Jindřich. Mezinárodní únosy dětí, II. díl. In: *Via iuris* [online]. 23. 8. 2006 [cit. 25. 2. 2016]. Dostupné z: <http://www.viaiuris.cz/index.php?p=msg&id=44>

Jedním z hlavních rozdílů je, že Evropská úmluva o uznávání a výkonu rozhodnutí se použije jen v těch případech, pokud bylo vydáno rozhodnutí o výchově, na jehož základě došlo k protiprávnímu přemístění. V této situaci se lze návratu dítěte do místa obvyklého bydliště domáhat pouze formou uznání a výkonu rozhodnutí v dožádaném státě. Oproti Haagské úmluvě se tak nelze domáhat návratu, pokud protiprávnost jednání vznikla porušením práv, která jsou stanovena na základě zákona¹⁵⁰.

Hlavním pojmem, Evropské úmluvy o uznávání a výkonu rozhodnutí, je rozhodnutí o výchově, jehož definice je zakotvena v článku 1 písm. c). má se jím namysli rozhodnutí orgánu, který upravuje péči o osobu dítěte jehož součástí je právo rozhodovat o místě jeho bydliště nebo právo styku s ním. Pokud dítě bylo neoprávněně přemístěno, může se osoba, jejíž právo bylo protiprávním přemístěním porušeno, prostřednictvím ústředního orgánu kteréhokoli členského státu domáhat uznání a výkonu rozhodnutí o výchově dítěte na území dožádaného státu. Většinou bude žádost podána u ústředního orgánu v domovském státě, ten ji poté předá ústřednímu orgánu státu dožádanému. Mimo to, je ústřední orgán důležitý především proto, že jeho náplní činnosti je také pomoc žadateli v průběhu řízení na území dožádaného státu¹⁵¹.

Uznání a výkon rozhodnutí a obnovení výchovy dětí upravuje část III. Evropské úmluvy o uznávání a výkonu rozhodnutí, která zahrnuje články 7–12¹⁵². Článek 7 stanoví, že rozhodnutí o výchově, které bylo vydáno jedním členským státem a je v tomto státě vykonatelné, bude prohlášeno za vykonatelné i v jiných členských státech.

Články 8–10 stanoví podmínky za nichž je možné vydané rozhodnutí o výchově uznat na území jiného členského státu. První případ protiprávního přemístění zakotvuje článek 8, který stanoví, že pokud dojde k naplnění tohoto článku, nemůže být žádost o obnovení odmítnuta. První podmínkou je, že dítě i rodiče měli v době zahájení řízení či v době neoprávněného přemístění, ve státě ve kterém bylo vydáno rozhodnutí o výchově, jako jedinou příslušnost tohoto státu a dítě mělo v tomto státě obvyklé bydliště. Druhou podmínkou je, že žádost o obnovení byla podána ve lhůtě 6 měsíců od protiprávního přemístění ústřednímu

---

¹⁵⁰ Tamtéž.

¹⁵¹ Tamtéž.

¹⁵² Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 66/2000 Sb.m.s., *Evropská úmluva o uznávání a výkonu rozhodnutí o výchově dětí a obnovení výchovy dětí*.

orgánu. Do této skupiny případů spadají také situace, kdy existuje úředně schválená dohoda mezi osobou mající právo péče o dítě a osobou mající právo na styk s dítětem, na jejímž základě bylo dítě přemístěno na území jiného státu. Pokud však dítě není navraceno na konci dohodnutého období, může osoba zažádat o obnovení výchovy dle tohoto ustanovení.

Článek 9 upravuje jiné případy, než stanovuje článek 8, kdy žádost byla podána ústřednímu orgánu ve lhůtě 6 měsíců, a podmínky, za nichž je možné žádost o obnovení výchovy odmítnout. První podmínkou pro neobnovení výchovy je, že rozhodnutí bylo vydáno za nepřítomnosti odpůrce nebo jeho právního zástupce, dále pokud odpůrci nebyla řádně doručena písemnost o zahájení řízení nebo jiní písemnost, a odpůrci tím bylo odepřeno právo na obhajobu. Zároveň je stanoveno, že pokud odpůrce tajil svůj pobyt před osobou, která řízení vyvolala, nemůže se odvolávat na tento článek, že byly naplněny podmínky pro neobnovení výchovy. Další situace, která je důvodem pro neobnovení výchovy, nastane tehdy, pokud rozhodnutí bylo vydáno v nepřítomnosti odpůrce či právního zástupce a orgán, který rozhodnutí vydal, neměl pravomoc založenou na základě obvyklého bydliště odpůrce, posledním společným obvyklým bydlištěm rodičů a alespoň jeden z nich tam měl obvyklé bydliště nebo obvyklým bydlištěm dítěte. Poslední podmínkou je neslučitelnost rozhodnutí s již existujícím rozhodnutím o výchově, které bylo vydáno v dožádaném státě před přemístěním. Pro všechny tyto případy je charakteristické, že zde není splněna podmínka stanovená v článku 8, a to státní příslušnost rodičů a dítěte k domovskému státu.

Článek 10 zakotvuje další důvody pro zamítnutí obnovy výchovy. Těmito důvody jsou neslučitelnost účinku rozhodnutí se zásadami práva o rodině a dětech ve státě dožádaném nebo změna poměrů, kterými účinky rozhodnutí již nejsou v souladu se zájmem dítěte. Dalším důvodem je, pokud v době zahájení řízení bylo dítě státním příslušníkem nebo mělo své obvyklé bydliště ve státě dožádaném a neexistuje tu stejný vztah se státem původu. Také pokud dítě je státním příslušníkem obou států, ale obvyklé bydliště se nachází na území dožádaného státu. Posledním důvodem je neslučitelnost rozhodnutí s rozhodnutím dožádaného státu, protože bylo vydáno třetím státem ještě před podáním žádosti o uznání a je to v nejlepším zájmu dítěte. Kromě toho zakotvuje článek 10 také podmínky, za kterých je možné řízení o uznání a výkonu přerušit. Řízení bude přerušeno, pokud bylo zahájeno řízení o opravném prostředku; v dožádaném státě

již probíhá řízení o výchově, než bylo zahájeno řízení ve státě původu nebo pokud jiné rozhodnutí o výchově je předmětem řízení o uznání nebo výkon rozhodnutí.

Článek 11 upravuje právo styku. Zakotvuje skutečnost, že rozhodnutí upravující právo styku vydané v jednom členském státě bude uznáno v jiném členském státě za stejných podmínek jako jiná rozhodnutí upravující výchovu dítěte. Zároveň dává možnost příslušnému orgánu dožádaného státu, aby stanovil podmínky pro realizaci práva styku s ohledem na závazky mezi stranami v této věci. Odst. 3 umožňuje ústřednímu orgánu dožádaného státu podat návrh na vydání rozhodnutí o styku u příslušných orgánů, ale jen za podmínek, že o to požádá osoba uplatňující právo na styk a pokud již nebylo vydáno žádné rozhodnutí upravující styk s dítětem nebo došlo k zamítnutí výkonu rozhodnutí o výchově.

Poslední článek upravuje případ, kdy je dítě přemístěno přes mezinárodní hranice. Pokud v této době neexistuje vykonatelné rozhodnutí o výchově, které vydal jeden z členských států, budou se vztahovat ustanovení Evropské úmluvy o uznávání a výkonu na všechna dodatečná rozhodnutí o výchově, která vydá jeden ze smluvních států. Ale jen pokud o to požádá osoba, která má na tom zájem¹⁵³.

Článek 14 zakotvuje zásadu, že řízení o uznávání a výkon rozhodnutí má být rychlé a jednoduché. Dále je zakotveno, shodně s Haagskou úmluvou, že příslušný orgán musí, před vydáním rozhodnutí, zjistit názor dítěte pokud to umožňuje jeho věk a možnost chápání. Avšak ani zde není nesouhlas dítěte s navrácením důvodem k zamítnutí žádosti¹⁵⁴.

Z jednotlivých ustanovení, lze dovodit, že Evropská úmluva o uznávání a výkonu používá účinnější prostředky k dosažení navrácení dítěte, než Haagská úmluva. Účinnějšími prostředky se má na mysli omezenost použití důvodů pro odmítnutí obnovy výchovy. Přestože je Evropská úmluva o uznávání a výkonu účinnější, je zapotřebí si uvědomit, že má omezený počet smluvních stran, kterými jsou členské státy EU¹⁵⁵.

---

¹⁵³ Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 66/2000 Sb.m.s., *Evropská úmluva o uznávání a výkonu rozhodnutí o výchově dětí a obnovení výchovy dětí*. Čl. 12.

¹⁵⁴ VONDRÁČKOVÁ, Pavlína – KLOUB, Jindřich. Mezinárodní únosy dětí, II. díl. In: *Via iuris* [online]. 23. 8. 2006 [cit. 25. 2. 2016]. Dostupné z: <http://www.viaiuris.cz/index.php?p=msg&id=44>

¹⁵⁵ Tamtéž.

6. Řízení o navrácení dětí v ČR

6.1. Historický exkurz

Procesně-právní regulace rodinně-právních vztahů se promítla do císařského patentu č. 208/1854, který zavedl nový zákon o soudním řízení ve věcech nesporných, současně s tímto zákonem platil dvorský dekret č. 1595/1819 Sb. o řízení ve sporných věcech manželských. Po druhé světové válce došlo ke zrušení obou těchto právních předpisů novou právní úpravou, kterou se stal zákon č. 142/1950 Sb. občanský soudní řád. Tento zákon byl postaven na zcela nových principech, na základě nichž byly zvláštní potřeby úpravy rodinně-právních vztahů zakotveny do tohoto zákona v části druhé pod názvem „Zvláštní ustanovení“¹⁵⁶.

Během 60 let se začala prosazovat myšlenka, že je zapotřebí vytvořit pro úpravu civilního procesu jednotný a vnitřně nediferencovaný právní předpis. Nová právní úprava, zákon č. 99/1963Sb. občanský soudní řád, tak upustil od dříve prosazující myšlenky, jímž bylo vyčlenit řízení ve věcech rodinně-právních do zvláštní právní úpravy nebo mu věnovat alespoň zvláštní část základního pramene. Občanský soudní řád nabyt platnosti dne 1. dubna 1964. Rodinně-právním vztahům nebyla věnována žádná zvláštní část, pouze došlo k tomu, že specifická se zobrazila v regulaci výjimek a v úpravě zvláštních řízení v hlavě páté části třetí zákona. Rodinně-právní vztahy tak byly zařazeny mezi právní úpravu nesporných řízení¹⁵⁷.

Ani po Sametové revoluci, v roce 1989, nedošlo k žádným výrazným změnám v úpravě rodinně-právních vztahů. Neexistoval zde žádný speciální kodex, který by se této problematice věnoval a i nadále platil Občanský soudní řád z roku 1963, který byl několikrát novelizován¹⁵⁸. Řízení o navrácení nezletilého dítěte ve věcech mezinárodních únosů dětí bylo zařazeno do Občanského soudního řádu (§ 193a a násl.) v roce 2008, do té doby o těchto věcech rozhodoval soud ve věcech péče o nezletilé. Toto řízení bylo zařazeno do hlavy páté v třetí části Občanského soudního řádu mezi tzv. řízení nesporná. S tímto názorem však nesouhlasila Prof. Winterová, neboť se domnívá, že toto řízení má být především opatřením, protože v této věci rozhodnutí pouze prozatímně upravuje poměry

¹⁵⁶ ŠÍNOVÁ, Renáta a kolektiv. *Řízení ve věcech rodinněprávních v České republice, Slovenské republice a Německu a jejich aktuální problémy*. Praha: Leges, 2010, s. 17–18.

¹⁵⁷ Tamtéž, s. 18.

¹⁵⁸ Tamtéž.

dítěte a k meritornímu rozhodnutí dojde až v cizím státě. Nesouhlas vyslovila také v souvislosti s tím, že se nejedná o řízení nesporné, neboť zákonodárce při úpravě této problematiky použil několik prvků (např. rozhodnutí ve formě rozsudku či označení strany „žalovaný“), jež jsou charakteristické pro řízení sporná. Dále poukazuje na skutečnost, že v době, kdy došlo k začlenění navracení dítěte do Občanského soudního řádu, byl zákonodárce zcela ovlivněn Haagskou úmluvou, která dítě vnímá jako objekt řízení (pro nás zcela absurdní), a tedy že jde o řízení sporné mezi rodiči dítěte. Prof. Winterová dále zdůraznila, že ač je dítě v našem zákoně chápáno jako účastník řízení, není mu však dán prostor pro výkon jeho účastnických práv prostřednictvím opatrovníka a ani pro jeho vyslechnutí¹⁵⁹. S názorem Prof. Winterové vyslovila souhlas také Doc. Králíčková, která se kromě jiného vyjádřila k dokazování. Protože řízení o navracení dítěte není jednoznačně nesporným řízením, poukazuje na skutečnost, že z daných ustanovení upravujících tuto problematiku není zcela jasné, zda bude použita zásada vyšetřovací, jež je charakteristická pro nesporná řízení, nebo projednací a v případě podání řádného opravného prostředku, jestli se uplatní princip úplné či neúplné apelace¹⁶⁰.

Z ustanovení zákona č. 99/1963 Sb. a jednotlivých názorů lze dovodit, že úprava, která na našem území platila do 1. ledna 2014, nebyla zcela jednoznačná a vyvolávala řadu otázek. Ačkoli tato úprava navracení dítěte měla zefektivnit civilní proces, autorka práce se domnívá, že se zařazení navracení dítěte stalo spíše komplikací jak pro civilní soudy, tak především pro účastníky řízení.

Od roku 2014, kdy došlo k dokončení procesu rekonstrukce soukromého práva, je řízení o navracení nezletilého dítěte ve věcech mezinárodních únosů dětí zařazeno do nově vzniklého zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních.

---

¹⁵⁹ WINTEROVÁ, Alena. Sporné a nesporné řízení ve věcech rodinného práva. In: ŠÍNOVÁ, Renáta a kolektiv, *Řízení ve věcech rodinněprávních v České republice, Slovenské republice a Německu a jejich aktuální problémy*. Praha: Leges, 2010, s. 39–40.

¹⁶⁰ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. (Ne)sporná řízení v rodinněprávních věcech. In: ŠÍNOVÁ, Renáta a kolektiv, *Řízení ve věcech rodinněprávních v České republice, Slovenské republice a Německu a jejich aktuální problémy*. Praha: Leges, 2010, s. 51–53.

6.2. Současná právní úprava

Vrcholem desetileté rekodifikace soukromého práva se stal zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstev a zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém. Hlavním cílem rekodifikace bylo vytvořit komplexní právní úpravu soukromoprávních vztahů. Tyto nové právní předpisy nabyly účinnosti dne 1. ledna 2014¹⁶¹.

S příchodem nového Obč. Z., bylo zapotřebí provést harmonizaci základního pramene civilního procesu, jímž je Občanský soudní řád z roku 1963. Hlavním důvodem se staly nové hmotněprávní instituty a již existující instituty obsažené v Obč. Z. Jednotlivé předpisy soukromého práva a Občanský soudní řád jsou ve vztahu komplementárnosti, tj. vzájemně se doplňují, a proto nemůže nastat situace, aby došlo k terminologické či věcné neshodě. S tímto problémem se vypořádal zákonodárce tak, že je zapotřebí provést rozsáhlou novelizace Občanského soudního řádu. Aby byl Občanský soudní řád co nejúčelnější, byly zvažovány tři varianty legislativního řešení¹⁶².

Dle důvodové zprávy první variantou bylo vytvoření nového kodexu upravujícího civilní právo procesní. Hlavním důvodem tohoto návrhu bylo, že by nový zákon nebyl poznamenán dobou a jinými podmínkami, za nichž vznikl Občanský soudní řád z roku 1963. Dále by tento nový zákon odstranil nepřehlednost a nesystematiku několikrát novelizovaného zákona. Tato varianta se v době rekodifikace soukromého práva ukázala jako nevhodná, neboť vytvoření nového kodexu potřebuje dostatek času. Zároveň byla tato varianta také odmítána z pohledu praxe, uzpůsobování nové hmotné a procesní úpravě by vedlo k nestabilitě a nepředvídatelnosti.

Druhým návrhem bylo zachovat dosavadní Občanský soudní řád, ale provést rozsáhlou novelizaci, neboť jak je řečeno již výše, Obč. Z., zavádí mnoho nových institutů, jejichž procesní úpravu je třeba začlenit do tohoto zákona. Tato možnost by tak znamenala přidat velké množství paragrafů, jež by způsobily ještě větší nepřehlednost stávající úpravy.

---

¹⁶¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 292/2013 Sb. o zvláštních řízeních soudních. In: *Odok* [online]. 28. 2. 2013 [cit. 28. 2. 2016]. Dostupné z: <https://apps.odok.cz/kpl-detail?pid=RACK8YGKM5VS>

¹⁶² Tamtéž.

Poslední variantou, která byla nakonec přijata, bylo rozdělit stávající procesní úpravu do dvou kodexů. Kodexem, upravující občanské sporné řízení, bude nadále Občanský soudní řád a nesporná a jiná řízení bude nově upravovat zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních (dále jen „ZZŘS“).

Obsahem ZZŘS je taxativní výčet nesporných a jiných řízení. Kromě nesporných řízení, upravuje také řízení sporná, pro které se použije některá z výjimek oproti standardnímu spornému řízení, jež je upraveno v Občanském soudním řádu. Systematika zákona je rozdělena do tří částí, stejně jako systematika Obč. Z. První část je tvořena částí obecnou. V této části nalezneme obecná ustanovení (např. příslušnost soudu, zahájení řízení), jež jsou charakteristické pro veškerá řízení upravených v zákoně. Druhá část, tj. zvláštní část se věnuje již jednotlivým typům nesporných a jiných řízení. Tato část je členěna do 5ti hlav, které nesou názvy „Řízení o některých otázkách týkající se fyzických osob“, „Řízení o některých otázkách týkající se právnických osob a ve věcech svěčenského fondu“, „Řízení o pozůstalosti“, „Jiná řízení“, „Řízení ve věcech rodinně-právních“. Poslední část je tvořena závěrečnými ustanoveními¹⁶³.

6.3. Řízení o navrácení dle ZZŘS

Řízení o navrácení nezletilého dítěte ve věcech mezinárodních únosů dětí je zakotveno ve speciální části ZZŘS, konkrétně v hlavě páté, § 475 až 488. Důvodová zpráva hovoří o tom, že nová právní úprava vychází převážně ze staré úpravy, tj. Občanského soudního řádu. Již se řízení o navrácení nepovažuje za řízení sporné, ale za řízení zvláštní, ve kterém převažují prvky nesporného řízení, proto se také mění označení účastníků řízení¹⁶⁴.

Přestože řízení o navrácení nezletilého probíhá v České republice dle vnitrostátního právního předpisu, je zapotřebí si uvědomit, že Česká republika se zavázala dodržovat Haagskou úmluvu a nařízení Brusel IIa. Pokud není některá část problematiky upravena na vnitrostátní úrovni nebo je upravena jen okrajově, budou mít tyto mezinárodní dokumenty přednost před aplikací ZZŘS.

---

¹⁶³ Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních.

¹⁶⁴ Tamtéž.

6.3.1. Zahájení řízení

Podle § 480 ZZŘS lze řízení zahájit pouze na návrh, a proto za žádných okolností nemůže dojít k situaci, kdy by soud zahájil řízení z úřední povinnosti. Ze znění § 14 lze dovodit, že forma podání návrhu na zahájení řízení může být pouze písemná, neboť ústní formou může být podání učiněno jen u těch řízení, které mohou být zahájeny i bez návrhu. Za písemné podání lze považovat také podání učiněné telefaxem nebo elektronicky bez elektronického podpisu. Takové podání je navrhovatel povinen do 3 dnů doplnit originálem, popř. podáním, které bude mít listinnou podobu. V případě že elektronické podání obsahuje uznávaný elektronický podpis nebo bylo učiněno prostřednictvím datové schránky, není zapotřebí takové podání doplňovat¹⁶⁵.

Aktivní legitimaci k podání návrhu má ten, kdo tvrdí, že jeho právo na péči o dítě bylo bezprostředně před přemístěním nebo zadržením porušeno¹⁶⁶. Návrh se podává u Městského soudu v Brně¹⁶⁷. V souvislosti s článkem 8 Haagské úmluvy může navrhovatel podat návrh sám u soudu, kde se dítě momentálně nachází nebo prostřednictvím ústředního orgánu, ať už v zemi původu nebo v dožádaném státě.

Protože ZZŘS v žádném ze svých ustanovení neupravuje jazyk, ve kterém má být podání vyhotoveno, použije se subsidiárně Občanský soudní řád, který ve svém § 18 odst. 1 stanoví, že navrhovatel je oprávněn podat návrh ve své mateřštině. Zároveň je však stanovena výjimka v článku 24 Haagské úmluvy, a to tak, že pokud bude návrh podán u dožádaného státu, musí být návrh vyhotoven jak v úředním jazyce původního státu, tak i v úředním jazyce státu dožádaného¹⁶⁸.

Jako každý návrh, musí i tento obsahovat obecné náležitosti, jež jsou stanoveny v § 42 odst. 4 Občanského soudního řádu. Z podání musí být patrné, vůči kterému soudu je učiněno, kdo jej činí, které věci se týká a co sleduje a v neposlední řadě podpis a datum. V případě návrhu o navrácení, dle Haagské úmluvy, tak musí být z podání patrné, kdo je navrhovatelem a kdo odpůrcem, dále označení dítěte, o jehož navrácení jde. Součástí návrhu musí být také zdůvodnění

---

¹⁶⁵ HROMADA, Miroslav. Zvláštní ustanovení pro řízení o navrácení nezletilého dítěte ve věcech mezinárodních únosů dětí. In: SVOBODA, Karel – TLAŠKOVÁ, Šárka – VLÁČIL, David – LEVÝ, Jiří – HROMADA, Miroslav a kol., *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 965–966. (dále značeno jen HROMADA, Miroslav)

¹⁶⁶ Zákon č. 292/2013 Sb., *o zvláštních řízeních soudních*. § 481 odst. 1.

¹⁶⁷ HROMADA, Miroslav, s. 965.

¹⁶⁸ Tamtéž, s. 966.

práva péče o dítě včetně skutečností, že dítě bylo neoprávněně přemístěno nebo zadrženo, a tím došlo k porušení tohoto práva. Nedílnou součástí návrhu je také opis nebo kopie rozhodnutí orgánu upravující právo o péči, pokud takové rozhodnutí bylo vydáno¹⁶⁹.

6.3.2. Účastníci řízení

§ 6 označuje za účastníka navrhovatele a toho, o jehož právech nebo povinnostech má být v řízení jednáno nebo je jím navrhovatel a ten, kterého za účastníka označí zákon. V případě navrácení nezletilého ve věcech mezinárodních únosů dětí jsou účastníky řízení navrhovatel, odpůrce a dítě.

Dle § 481 odst. 1 je navrhovatelem „*ten, kdo tvrdí, že jeho právo na péči o dítě, vykonávané podle právního řádu státu, v němž mělo svůj obvyklý pobyt bezprostředně před přemístěním nebo zadržením, bylo porušeno*“. Z daného ustanovení lze dovodit, že navrhovatelem bude především rodič dítěte. Současně však právní řád České republiky stanoví na roveň rodičů také pěstouna, poručníka či ústav nebo jiné zařízení, které poskytuje dětem okamžitou pomoc. Proto také tyto osoby a instituce mohou být navrhovateli¹⁷⁰. Skutečnost, že navrhovatelem může být i instituce potvrzuje také Haagská úmluva ve svém článku 3, jíž je Česká republika vázána. Pro navrhovatele je stanovena povinnost, že v návrhu musí uvést skutečnosti, které svědčí o tom, že jeho právo péče o dítě bylo nezákonným přemístěním nebo zadržením porušeno. Protože účastníkem řízení nemůže být třetí osoba, nemůže se navrhovatel domáhat navrácení dítěte ve prospěch jiné osoby. V takovém případě by řízení bylo zastaveno, protože by chyběla jedna ze základních podmínek řízení¹⁷¹.

Odpůrce je „*ten, o němž navrhovatel tvrdí, že právo na péči o dítě, vykonávané podle právního řádu státu, v němž dítě mělo svůj obvyklý pobyt bezprostředně před přemístěním nebo zadržením, porušuje*“¹⁷². Proto je navrhovatel povinen ve svém návrhu uvést, že je to právě odpůrce, kdo jeho právo péče o dítě porušuje. Z komentáře ZZŘS vyplývá, že se nemusí vždy jednat o spor mezi rodiči, ale např. i mezi rodičem a prarodiči dítěte.

¹⁶⁹ Sdělení ministerstva zahraničních věcí č. 34/1998 Sb., *Úmluva o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí*. Čl. 8.

¹⁷⁰ HROMADA, Miroslav, s. 968.

¹⁷¹ Tamtéž.

¹⁷² Zákon č. 292/2013 Sb., *o zvláštních řízeních soudních*. § 481 odst. 2.

V neposlední řadě je účastníkem také samotné dítě. Ačkoli ZZŘS nedefinuje pojem dítěte, s odkazem na Haagskou úmluvu a nařízení Brusel IIa, se Úmluva aplikuje jen na děti, kteří nedosáhli 16 let věku. Protože je stanovení hranice věku základní podmínkou řízení, je vyšší věk dítěte, i když by jej dosáhl v průběhu řízení, důvodem k zastavení řízení. Zároveň však není nikde zakotveno, zda řízení o navrácení nezletilého, který již 16 let věku dosáhl, musí probíhat odlišně od běžného řízení péče soudu o nezletilé v domovském státě¹⁷³. Protože dítě nemá plnou svéprávnost, musí být dítě v řízení zastoupeno opatrovníkem, kterým bývá zpravidla orgán sociálně-právní ochrany dětí. Výjimka nastává tehdy, pokud orgán sociálně-právní ochrany byl návrhatelem řízení. V takovém případě soud jmenuje opatrovníka jiného, pokud mu to bylo navrženo¹⁷⁴.

Druhý a třetí odstavec § 481 se věnuje účastníkům řízení, jimiž jsou nezletilý rodiče. Pokud je nezletilému rodiči 16 let, je mu v řízení o navrácení dítěte dána plná procesní způsobilost. V případě, že se jedná o rodiče, který této věkové hranice nedosáhl, musí být zastoupen zákonným zástupcem, pokud mu jeho rozumová a volní vyspělost nedovoluje jednat v řízení samostatně.

6.3.3. Příslušnost soudu

Dle § 3 je v řízení v prvním stupni věcně příslušný okresní soud. Místně příslušným bude soud, v jehož obvodu je sídlo Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí. Místní příslušnost je soustředěna u jednoho soudu, neboť řízení o navrácení nezletilého ve věcech mezinárodních únosů dětí je zvláštním řízením a obsahuje mnoho prvků odlišujících se od běžného řízení. Podobně je tomu také v ostatních smluvních státech Haagské úmluvy¹⁷⁵.

Protože Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí sídlí v Brně, je místně příslušný Městský soud v Brně. Hovoříme o výlučné místní příslušnosti a zároveň se zde uplatní pravidlo o delegaci, které je zakotveno v § 12 odst. 1 Občanského soudního řádu. Protože je řízení o navrácení dítěte velice specifické, není delegace na jiný soud zcela vhodná¹⁷⁶.

---

¹⁷³ HROMADA, Miroslav, s. 968.

¹⁷⁴ Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních. § 482.

¹⁷⁵ HROMADA, Miroslav, s. 965.

¹⁷⁶ Tamtéž.

Dle ustanovení § 500 odst. 2 ZZŘS je k výkonu rozhodnutí, v problematice mezinárodních únosů dětí, příslušný ten soud, který rozhodnutí vydal. Protože o opravných prostředcích rozhoduje vždy soud vyšší instance, bude v případě odvolání rozhodovat Krajský soud v Brně.

6.3.4. Jednání

Rozhodnutí o navrácení dítěte bývá vždy vydáváno na základě jednání, které musí soud vždy v této souvislosti nařídit. Stejně jako pro jiná řízení se použije subsidiárně Občanský soudní řád, který v § 115 a násl. stanovuje základní pravidla pro nařízení i samotný průběh řízení. Protože je řízení o navrácení dítěte velice specifické, použije se v tomto řízení také speciálních pravidel, která mají především zaručit rychlost vydání rozhodnutí ve věci, aby byl zachován nejlepší zájem dítěte¹⁷⁷, který zaujímá prvořadé místo v Haagské úmluvě i nařízení Brusel IIa.

Zvláštním pravidlem je skutečnost, že soud je povinen nařídit jednání nejpozději do 3 týdnů od podání návrhu¹⁷⁸. Podle § 115 odst. 1 musí soud předvolat účastníky a všechny další osoby, jejichž přítomnost je třeba. Protože se jedná o zvláštní typ řízení, je zapotřebí, aby účastníci byli předvoláni, i když mají své zástupce, protože je třeba, aby je soud mohl vyslechnout¹⁷⁹.

Protože se jedná o problematiku mezinárodních únosů dětí, dochází často k případům, kdy je zapotřebí doručit písemnosti za hranice státu, v němž probíhá řízení. V těchto případech, tak může docházet k určitému zdržení, které bude mít za následek nedodržení 3 týdenní lhůty pro nařízení jednání. Proto by bylo žádoucí, aby si osoba zdržující se v zahraničí zvolila svého zástupce pro doručování podobných listin¹⁸⁰. Pokud je zapotřebí doručit písemnost do jiného členského státu [EU, postupuje se podle nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 1393/2007 o doručování soudních a mimosoudních písemností ve věcech občanských a obchodních v členských státech. V případě doručování za hranice EU se postupuje dle Úmluvy o doručování soudních a mimosoudních písemností v cizině ve věcech občanských a obchodních.

---

¹⁷⁷ Tamtéž, s. 973.

¹⁷⁸ Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, § 487 odst. 1.

HROMADA, Miroslav, s. 974.

¹⁸⁰ Tamtéž.

V souladu s článkem 12 Haagské úmluvy je soud povinen zastavit řízení v případě, že se během doručování dozví, že dítě bylo přemístěno do jiného členského státu. Pokud soud ještě odpůrci nedoručil návrh na zahájení řízení, nemusí skutečnost o zastavení řízení odpůrci oznamovat.

Zároveň Občanský soudní řád stanoví lhůtu pro doručení písemnosti, a to tak, aby účastníci měli dostatek času na přípravu jednání. Proto by měla být zachována lhůta 10 dní před samotným jednáním¹⁸¹. I přes to, může nastat někdy situace, kdy soud není schopen tuto lhůtu dodržet a s požadavkem rychlosti, by nedodržení lhůty mělo být tolerováno¹⁸².

Během jednání soud vyslechne navrhovatele i odpůrce a v neposlední řadě také zjistí názor samotného dítěte. V případě, že se odpůrce bez řádné omluvy a včas nedostaví k jednání, může soud vydat rozhodnutí, aniž by byl odpůrce vyslyšen, ale jen v tom případě, že se odpůrce písemně nevyjádří k návrhu. V tomto případě se použije fikce, že proti návrhu na navrácení dítěte nemá námitek¹⁸³. Pokud se navrhovatel zdržuje v jiném členském státě, a tato skutečnost zamezuje soudu tohoto účastníka vyslechnout osobně, může soud, na základě nařízení Rady č. 1206/2001 o spolupráci soudů členských států při dokazování v občanských nebo obchodních věcech, požadovat aby výslech provedl příslušný soud členského státu, v němž se navrhovatel momentálně zdržuje. Protože základním právem dítěte je být vyslechnuto, je dle Haagské úmluvy zapotřebí toto právo zaručit v případě, že dítě dosáhlo takového věku a vyspělosti, že je schopné zformulovat své vlastní názory a za předpokladu, že tím dítěti nevznikne žádná psychická újma.

6.3.5. Zákaz přerušování řízení

Dalším zvláštním požadavkem, aby byla zachována rychlost vydání rozhodnutí v řízení o navrácení nezletilého, je zákaz přerušování řízení. Z tohoto požadavku je však stanovena výjimka, a to pokud soud členského státu položí předběžnou otázku soudnímu orgánu EU¹⁸⁴. Tématem předběžné otázky, která je předkládána Soudnímu dvoru EU, je především výklad ustanovení nařízení Brusel

---

¹⁸¹ Zákon č. 99/1963 Sb., *občanský soudní řád*, § 115 odst. 2.

¹⁸² HROMADA, Miroslav, s. 974–975.

¹⁸³ Tamtéž, s. 975–976.

¹⁸⁴ Zákon č. 292/2013 Sb., *o zvláštních řízeních soudních*, § 485 odst. 1.

Ia. Protože hlavní zásadou je již zmiňovaná rychlost řízení, může Soudní dvůr EU jednat o předběžné otázce ve zkráceném řízení¹⁸⁵.

Aktivní legitimaci k položení předběžné otázky má dle nařízení Brusel IIa každý soud členského státu, který jedná ve věci a návrh mohou podat také účastníci řízení, zde však Soudní dvůr o věci jednat nemusí. Ale soud, proti jehož rozhodnutí nelze podat řádný opravný prostředek je povinen položit předběžnou otázku¹⁸⁶.

S hlavní zásadou celého řízení je úzce spojena nemožnost prominutí zmeškání lhůty. Především se bude jednat o lhůty stanovené zákonem (např. lhůta pro podání odvolání). Naopak v případě stanovení soudcovské lhůty, nemusí mít zmeškání lhůty za následek zánik práva (např. lhůta pro podání vyjádření odpůrce)¹⁸⁷.

6.3.6. Rozhodnutí

Protože je zájem dítěte předním hlediskem pro rozhodnutí soudu, stanoví Haagská úmluva a v souladu s ní ZZŘS, lhůtu pro vydání rozhodnutí na 6 týdnů od zahájení řízení¹⁸⁸. Aby byla tato lhůta zachována, používá zákon několik institutů, které zaručují urychlení řízení. Jedná se především o stanovení lhůt, zákazu přerušování řízení či zákazu podat opravný prostředek proti ustanovení opatrovníka.

S ohledem na nařízení Brusel IIa je možné tuto 6 týdenní lhůtu překročit, ale jen v mimořádných případech, pokud jsou k tomu dány důvody zvláštního zřetele hodné. Rychlost řízení je důležitá nejen kvůli vztahu dítěte a navrhovatele, ale také aby se zabránilo pokud možno souběžnému rozhodování v původním a dožádaném státě¹⁸⁹. Proto je zapotřebí, aby soud vždy odůvodnil, proč nastaly průtahy ve vydání rozhodnutí¹⁹⁰.

Přesto je třeba mít neustále na paměti, že řízení o navrácení dítěte slouží především k ochraně jeho zájmů. A proto, pokud soud, který uvede, že důvodem nedodržení stanové lhůty, byly okolnosti zjišťování nejlepšího zájmu dítěte [např.

---

¹⁸⁵ HROMADA, Miroslav, s. 970–971.

¹⁸⁶ Tamtéž, s. 971.

¹⁸⁷ Tamtéž.

¹⁸⁸ Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních. § 489 odst. 1.

¹⁸⁹ HROMADA, Miroslav, s. 978.

¹⁹⁰ Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních. § 489 odst. 1.

článek 13 písm. b) Haagské úmluvy], lze je považovat za důvody zvláštního zřetele¹⁹¹.

Dle § 484 ZZŘS rozhoduje soud ve věci formou rozsudku. Rozsudek by měl být v souladu se zásadou rychlosti vyhotoven písemně po skončení jednání a zároveň přítomným účastníkům doručit opis tohoto rozhodnutí. Rozsudek obsahuje dva výroky, kdy první je výrok o věci samé a druhý výrok o nákladech řízení. O nákladech řízení rozhoduje soud zpravidla podle Haagské úmluvy, která stanoví, že osoba, která dítě neoprávněně přemístila nebo zadržela, by měla hradit nezbytné náklady, které vznikly navrhovateli. Nezbytnými náklady jsou především náklady vzniklé dopravou, právní zastoupení, náklady vzniklé s vyhledáním a navrácením dítěte¹⁹². Protože Česká republika učinila výhradu vůči článku 26 Haagské úmluvy, který stanoví, že účastník řízení nemohou být během řízení přičítány náklady, které platil stát, použije se vnitrostátní úprava, resp. Občanský soudní řád. Podle vnitrostátní úpravy, pokud byl jednomu z účastníků přidělen advokát ex officio, mohou být jeho výdaje a odměny přiřknuty druhému účastníkovi na základě § 149 odst. 1 Občanského soudního řádu.

Jako každé rozhodnutí, i v případech mezinárodních únosů dětí, je poslední částí rozsudku poučení. V poučení je především ustanoveno, zda je proti rozsudku přípustný opravný prostředek či nikoliv¹⁹³.

„Rozsudek, jímž bylo návrhu vyhověno, je předběžně vykonatelný“¹⁹⁴. Soud musí stanovit ve svém rozhodnutí lhůtu ke splnění povinnosti. Přestože nikde není stanovena maximální lhůta pro splnění povinnosti, měla by činit maximálně 3 dny od doručení odpůrci. V případě, že soud stanoví lhůtu delší, je zapotřebí, aby toto své rozhodnutí náležitě odůvodnil¹⁹⁵.

6.3.7. Opravné prostředky proti rozsudku

Proti rozsudku o navrácení nezletilého dítěte ve věcech mezinárodních únosů dětí je přípustný pouze jeden opravný prostředek, jímž je odvolání. Stejně jako na řízení v prvním stupni, je i na něj kladen požadavek rychlosti.

---

¹⁹¹ HROMADA, Miroslav, s. 978.

¹⁹² Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních. § 505–506.

¹⁹³ Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád. § 156.

¹⁹⁴ Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních. § 484.

¹⁹⁵ HROMADA, Miroslav, s. 980.

ZZŘS stanoví soudu prvního stupně lhůtu 7 dnů od podání odvolání pro předání věci soudu odvolacímu¹⁹⁶. S ohledem na Občanský soudní řád, je soud prvního stupně povinen před předáním věci odstranit vady odvolání. Protože je zde poměrně krátká lhůta, musí soud v případě odstranění vad jednat urychleně, zpravidla během několika dnů. Pokud jsou vady odstraněny, předá soud věc odvolacímu soudu bez zbytečného odkladu, aniž by bylo třeba čekat na vyjádření účastníků, protože ty je možné, s ohledem na rychlost řízení, odvolacímu soudu poslat později¹⁹⁷.

Pokud je věc předána odvolacímu soudu, musí tento soud, na základě § 490, rozhodnout do 30ti dnů od předání věci. S ohledem na ustanovení § 214 odst. 1 Občanského soudního řádu, nařídí odvolací soud jednání. V případě, že nedošlo k navrácení dítěte, může odvolací soud odložit vykonatelnost rozhodnutí ve lhůtě 3 dnů od předložení věci¹⁹⁸.

Protože je zde požadavek rychlosti řízení před soudem prvního i druhého stupně, je logické, že v případech mezinárodních únosů dětí, jsou nepřípustné mimořádné opravné prostředky, jimiž jsou dovolání, žaloba na obnovu řízení a žaloba pro zmatečnost¹⁹⁹.

6.3.8. Výkon rozhodnutí

Výkon rozhodnutí je zakotven v ustanovení § 500 až § 504 ZZŘS. Ve věcech mezinárodních únosů dětí je, příslušný k výkonu ten soud, který rozhodnutí vydal. Soud je povinen vyzvat osobu, která dítě neoprávněně přemístila nebo zadržela, aby splnila povinnost, jež jí ukládá rozhodnutí soudu, a to aby navrátila dítě do místa obvyklého bydliště. Zároveň s výzvou soud upozorní tuto osobu, že pokud nedojde k dobrovolnému splnění povinnosti, může jí být uložena pokuta nebo odnětí dítěte. Alternativním způsobem k nařízení výkonu rozhodnutí, je možnost soudu požádat orgán sociálně právní ochrany, aby dohlédl na dobrovolné splnění povinnosti.

---

¹⁹⁶ Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních. § 490 odst. 1.

¹⁹⁷ HROMADA, Miroslav, s. 982.

¹⁹⁸ Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních. § 490 odst. 2.

¹⁹⁹ Tamtéž, § 491.

V případě, že k dobrovolnému plnění nedojde, může soud povinné osobě uložit pokutu do maximální výše 50. 000 Kč. Pokud je to zapotřebí a bylo-li by to účelné, může soud uložit pokutu i opakovaně. Částky z pokut připadají státu.

Kromě pokuty může soud nařídit i další opatření, která slouží ke splnění povinnosti. V prvním případě může soud nařídit setkání s mediátorem v rozsahu 3 hodin. Pokud není možné rozhodnutí změnit, soud vytvoří navykací plán, jehož účelem postupný kontakt s osobou, které má být dítě navraceno, aby byl zachován nejlepší zájem dítěte. Dalšími kroky je dohled orgánu sociálně právní ochrany při styku dítěte s rodičem a v neposlední řadě nařídit setkání s odborníkem v oboru pedopsychologie.

V případě, že není žádný z předchozích prostředků účinný, přistoupí soud k poslednímu způsobu, kterým je odnětí dítěte. Tento prostředek je proveden tak, že dítě je odebráno od osoby, která jej neoprávněně přemístila nebo zadržela a dítě je následně předáno osobě, jejíž právo péče o dítě bylo porušeno. Protože tento způsob výkonu rozhodnutí nejvíce zasahuje do práv všech účastníků, a mohl by způsobit psychickou újmu dítěte, což je v rozporu s jeho nejlepším zájmem, lze tento výkon provést jen ve výjimečných případech.

6.4. Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí

Ústředním orgánem České republiky je Úřad pro mezinárodně právní ochranu dětí (dále jen „*ÚMPOD*“) se sídlem v Brně. Úřad byl zřízen zákonem č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí (dále je „*ZSPOD*“) ²⁰⁰. Nahradil Ústředí pro mezinárodněprávní ochranu mládeže, které bylo řízeno Ministerstvem spravedlnosti. Je orgánem státní správy, který plní funkci ústředního orgánu především z mezinárodního práva. Není ale samostatným ústředním správním úřadem, ale je podřízen Ministerstvu práce a sociálních věcí. Z důvodové zprávy ZSPOD vyplývá, že působností ÚMPOD je jednání a zajišťování kontaktů s orgány nebo jinými subjekty v cizině, které vykonávají podobnou činnost ²⁰¹.

ZSPOD v § 35 vymezuje okruh dětí, kterým ÚMPOD zajišťuje sociálně-právní ochranu ve vztahu k cizině. Dle zákona se tak jedná o děti, které mají na

---

²⁰⁰ MACELA, Miloslav a kol. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 27–28.

²⁰¹ Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí. Úvod. In: *Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí* [online], [cit. 21. 11. 2015]. Dostupné z: <http://www.umpod.cz/urad/>

území České republiky trvalý pobyt, nebo nemají trvalý pobyt, ale jsou občany České republiky a v neposlední řadě zajišťuje ochranu také dětem, kteří sice nemají občanství ani trvalý pobyt na území České republiky nebo nejsou hlášeny k pobytu na území, ale jejich rodiče nebo jiné osoby se zdržují v České republice.

Odst. 2 vymezuje také kompetence ÚMPOD, které je povinen plnit nejen na základě zákona, ale také mezinárodních smluv, jimiž je Česká republika vázána. Na základě těchto mezinárodních smluv (např. Haagská úmluva, nařízení Brusel IIa) vykonává úřad funkci přijímacího i odesílajícího orgánu. Mimo to je také ústředním orgánem plnící funkci provádění zmiňovaných mezinárodních smluv. Další významnou úlohou je skutečnost, že ÚMPOD vykoná funkci opatrovníka dítěte ve vztahu k cizině.

Významnou úlohou je zajišťování kontaktů nebo jednání s orgány, nacházejícími se v zahraničí, jež vykonávají podobnou činnost. Jedná se především o zajišťování dokladů různého druhu, pomoc při uplatňování nároků a v neposlední řadě jednání s úřady v cizině ve věcech práv a zájmů dítěte.

6.5. Případ Maria Galipeau

Nejaktuálnějším případem mezinárodních únosů dětí, který se řešil na území České republiky by případ Marie Galipeau, kterou matka nečekaně odvezla z Kanady bez vědomí otce.

Marcela Zábranská se s otcem dcery, Alexandrem Galipeau, seznámila v roce 2008 během cestování po USA. V roce 2012 se pár zasnoubil a začal plánovat založení rodiny. V tomto roce, žila rodina krátce v České republice. Po třech měsících, od narození Marii, odjela rodina na návštěvu do Quebecu, kde zůstala společně až do roku 2015²⁰².

Dle slov Zábranské, po odjezdu do Quebecu, se situace mezi ní a bývalým partnerem začala postupně zhoršovat. Alexandr Galipeau ubytoval ji i dceru ve sklepě bez oken, v domě jeho rodičů. Protože se situace dále zotřovala, požádal otec Marie o svěření dítěte do jeho výhradní péče, bez vědomí matky²⁰³.

---

²⁰² POKORNÝ, Jakub. Češka „unesla“ dceru z Kanady. Podle soudu ji musí poslat zpátky otci. In: *IDnes.cz* [online]. 16. 5. 2015 [cit. 2. 3. 2016]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/matka-musi-dceru-poslat-zpatky-do-kanady-fd9-/domaci.aspx?c=A150515_212514_domaci_san

²⁰³ Tamtéž.

Protože řízení před kanadským soudem bylo zdlouhavé, rodiče se domluvili prozatímně na střídavé péči. Dne 9. března si Zábranská vyzvedla dceru u otce, ale už mu ji nevrátila²⁰⁴. Proto otec kontaktoval kanadskou policii, která vyhlásila po Zábranské a Marii celostátní pátrání. Policie zjistila, že matka s dcerou opustily území Kanady a odcestovala zřejmě do České republiky, proto požádala o spolupráci orgány Policie České republiky o pomoc. Policie České republiky vypátrala ženu i dítě dne 12. března 2015, následně obě byly vyšetřeny lékařem, který konstatoval, že jsou obě v pořádku. Protože nebyl vydán mezinárodní zatykač, nemohla Policie České republiky Zábranskou ani dítě zadržet. Tuto informaci předali kanadské policii²⁰⁵.

Mezitím kanadský soud vydal rozsudek, ve kterém svěřil dvouletou Marii do výhradní péče otce. Protože se v Kanadě považuje rodičovský únos za trestný, na rozdíl od České republiky, hrozí Zábranské, v případě návratu na území Kanady vězení²⁰⁶.

Alexandr Galipeua podal žalobu na navrácení dcery do místa obvyklého bydliště, protože bylo porušeno právo péče o dítě, a navíc bez jeho vědomí. O žalobě rozhodoval Městský soud v Brně dne 23. dubna 2015. Podle nepravomocného rozsudku měla Zábranská vrátit dceru otci do Kanady²⁰⁷. Důvodem pro toto rozhodnutí: „*Pobyt nezletilé na území Kanady vykazoval s ohledem na jeho nepřetržité trvání od srpna 2012 do 9.3.2015 známky trvalosti a dostatečnou míru stálosti. Nezletilá si zcela nepochybně vytvořila k tomuto místu vztah domova*“²⁰⁸. S tímto rozhodnutím Zábranská nesouhlasila, neboť tvrdila, že místem obvyklého pobytu dítěte je Česká republika, protože neměla v úmyslu

---

²⁰⁴ SVATOŠ, Jiří. Policie hledá Češku. V Kanadě je podezřelá z únosu malé dcery. In: *Lidovky.cz* [online]. 11. 3. 2015 [cit. 2. 3. 2016]. Dostupné z: http://www.lidovky.cz/policie-hleda-cesku-v-kanade-je-podezrela-z-unosu-male-dcery-poy-/zpravy-domov.aspx?c=A150311_171642_In_domov_ele

²⁰⁵ Česká policie našla ženu, která odvezla z Kanady dvouletou dceru. In: *Novinky.cz* [online]. 12. 3. 2015 [cit. 2. 3. 2016]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/krimi/364078-ceska-policie-nasla-zenu-ktera-odvezla-z-kanady-dvouletou-dceru.html>

²⁰⁶ ZELENKA, Jakub. Rodičovský únos není v Česku trestný. V Kanadě ano, upozorňuje Kapitán. In: *Lidovky.cz* [online]. 21. 3. 2015 [cit. 2. 3. 2016]. Dostupné z: http://www.lidovky.cz/rodicovsky-unos-neni-v-cesku-trestny-v-kanade-ano-upozorňuje-kapitan-12y-/zpravy-domov.aspx?c=A150320_164717_In_domov_jzl#utm_source=rss&utm_medium=feed&utm_campaign=ln_domov&utm_content=main

²⁰⁷ ZELENKA, Jakub. Proč se má dítě vrátit k otci do Kanady? Cítí se tam doma, rozhodl český soud. In: *Lidovky.cz* [online]. 7. 6. 2015 [cit. 2. 3. 2016]. Dostupné z: http://www.lidovky.cz/proc-se-ma-dite-vratit-k-otci-do-kanady-citi-se-tam-doma-rozhodl-cesky-soud-1qq-/zpravy-domov.aspx?c=A150603_153844_In_domov_jzl

²⁰⁸ Rozsudek Městského soudu v Brně ze dne 23. 4. 2015, č.j. 82 Nc 2502/2015-192.

s dcerou žít natrvalo v Kanadě. Soud se dále odvolával na skutečnost, že Záborská na území Kanady přistoupila na dohody upravující společnou péči a následně v roce 2013, že dcera bude ve výhradní péči otce. K tomuto odůvodnění se Záborská vyjádřila tak, že na dohody sice přistoupila, ale na základě psychického nátlaku²⁰⁹.

Protože se Marcela Záborská proti tomu rozsudku odvolala, zůstala s ní holčička na území České republiky. Krajský soud v Brně, vydané rozhodnutí zvrátil a vrátil věc městskému soudu, aby se zabýval věcí znovu. Následně o věci jednal opět krajský soud, který dospěl dne 2. února 2016 k závěru, že holčička byla neoprávněně přemístěna (na základě Haagské úmluvy) a matka je povinna jí do 3 dnů od nabytí právní moci dopravit zpět do Kanady. Protože se jedná o komplikovaný případ, byla rodičům během odvolacího řízení navržena dohoda o týdenní střídavé péči na území Kanady. Dle předsedy senátu Jiřího Zrůsta: „*Daný postup není zcela obvyklý, nicméně našim cílem je zajistit co největší komfort nezletilému dítěti za situace, kdy žádný z vás toho nebyl schopen*“. Oba rodiče na tuto dohodu přistoupili²¹⁰.

Protože byla Marcela Záborská na území Kanady trestně stíhaná za únos dcery, předseda senátu oslovil kanadské orgány, aby kanadské soudy respektovaly svobodnou vůli rodičů uzavřít dohodu o střídavé péči a zároveň aby tuto skutečnost nepřičítaly matce k tíži²¹¹. Přesto, když se Záborská 24. února 2016 vrátila i s dcerou do Kanady, aby tam holčičku předala jejímu biologickému otci, byla na letišti v Quebecu zatčena a Maria následně vrácena otci. Za pomoci ambasády se podařilo Záborskou dostat na kauci z vězení²¹².

Zvláštností celého případu byla skutečnost, že Maria Galipeua byla po celou dobu řízení vedena na stránkách Interpolu jako nezvěstná. Mluvčí policejního prezidia David Shön se k situaci vyjádřil tak, že přestože byly poskytnuty veškeré informace o místě pobytu kanadské straně, tak Česká

---

²⁰⁹ ZELENKA, Jakub. Proč se má dítě vrátit k otci do Kanady? Cítí se tam doma, rozhodl český soud. In: *Lidovky.cz* [online]. 7. 6. 2015 [cit. 2. 3. 2016]. Dostupné z: http://www.lidovky.cz/proc-se-ma-dite-vratit-k-otci-do-kanady-citi-se-tam-doma-rozhodl-cesky-soud-1qq-zpravy-domov.aspx?c=A150603_153844_In_domov_jzl

²¹⁰ VYROUBALOVÁ, Martina. Češka musí vrátit „unesenou“ dceru do Kanady. Soud přiměl rodiče k dohodě. In: *IDnes.cz* [online]. 2. 2. 2016 [cit. 2. 3. 2016]. Dostupné z: http://brno.idnes.cz/spor-cesky-s-kanadanem-o-dite-dgh-/brno-zpravy.aspx?c=A160202_151234_domaci_mav

²¹¹ Tamtéž.

²¹² HRUBEŠ, Karel, POKORNÝ, Jakub. Češku zatkli v Kanadě za únos, když vracela dítě otci. In: *IDnes.cz* [online]. 29. 2. 2016 [cit. 2. 3. 2016]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/cesku-zatkli-v-kanade-za-unos-kdyz-vracela-dite-otci-fhi-/domaci.aspx?c=A160228_211347_domaci_fka

republika nemá vliv na odstranění z této databáze, protože podnět musí být dán ze strany vyhlášujícího státu. Maria Galipeua tak byla po celou dobu řízení, do vydání pravomocného rozsudku hlášena jako nezvěštná²¹³.

Poslední známou informací je skutečnost, že v Kanadě proběhne soudní řízení, které by mělo upravit následný styk mezi Zábranskou a Marii. Součástí řízení by mělo být také zastavení trestního stíhání proti Zábranské²¹⁴.

---

²¹³ ZELENKA, Jakub. Proč se má dítě vrátit k otci do Kanady? Cítí se tam doma, rozhodl český soud. In: *Lidovky.cz* [online]. 7. 6. 2015 [cit. 2. 3. 2016]. Dostupné z: http://www.lidovky.cz/proc-se-ma-dite-vratit-k-otci-do-kanady-citi-se-tam-doma-rozhodl-cesky-soud-1qq-/zpravy-domov.aspx?c=A150603_153844_In_domov_jzl

²¹⁴ HRUBEŠ, Karel, POKORNÝ, Jakub. Češku zatkli v Kanadě za únos, když vracela dítě otci. In: *IDnes.cz* [online]. 29. 2. 2016 [cit. 2. 3. 2016]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/cesku-zatkli-v-kanade-za-unos-kdyz-vracela-dite-otci-fhi-/domaci.aspx?c=A160228_211347_domaci_fka

7. Závěr

Diplomová práce se zabývala problematikou mezinárodních únosů dětí. Hlavním pojmem související s mezinárodním únosem dítěte je „obvyklé bydliště“, protože protiprávní přemístění nebo zadržení v jiném státě, než obvyklé bydliště je podstatou mezinárodního únosu. Místo obvyklého bydliště určuje soud, jako místo kde se dítě asociovalo a prokazuje rodinnou integraci. Soud především přihlíží k trvání a pravidelnosti pobytu, ke státní příslušnosti dítěte, jeho jazykovým znalostem a v neposlední řadě k rodinným a sociálním vazbám. Dalším významným pojmem je „právo péče o dítě“, které má osoba, která má právo určit místo pobytu dítěte. Tento pojem je definován jak na mezinárodní, tak vnitrostátní úrovni.

Celé řízení o navrácení dítěte do místa obvyklého bydliště je ovládáno několika zásadami. Za klíčovou zásadu lze považovat prioritu a prosazování nejlepšího zájmu dítěte. Hlavním smyslem této zásady je povinnost soudu vyslechnout dítě, a to v tom případě, že dítě dosáhlo dostatečné věkové a rozumové vyspělosti, díky které je schopno samo zformulovat a vyjádřit svůj názor. Další významnou zásadou, kterou se diplomová práce zabývá, je rychlost řízení. Tato zásada je také zakotvena v Haagské úmluvě o občanskoprávních aspektech mezinárodní únosů dětí, která stanoví, že soud je povinen vydat rozhodnutí do 6 týdnů od zahájení řízení. Hlavním účelem rychlosti řízení je, aby nedocházelo k průtahům řízení, ať už ze strany soudu nebo účastníků, protože nežádoucí průtahy v řízení by mohly mít mimo jiné dopad na psychickou stránku dítěte, a tím by došlo k porušení jeho nejlepšího zájmu. Neméně důležitými zásadami je minimalizace zásahů státu do rodiny a rovnost subjektů. Přestože zásahy státu by měly být do rodině-právních vztahů v co nejmenší míře, je posláním státu poskytnout dítěti ochranu, neboť v případě sporu mezi dítětem a rodiči, vystupuje dítě jako „slabší“ strana. Zásada rovnosti subjektů se v řízení o navrácení projevuje především tak, že dítě je zastoupeno opatrovníkem.

Značná část diplomové práce se věnuje mezinárodním smlouvám, které jsou významné v případě mezinárodních únosů dětí. Úmluva o právech dítěte je významná především počtem smluvních států, kterých je v současné době 196. Je to první mezinárodní smlouva, která definovala pojem dítěte. Hlavním pramenem upravující problematiku mezinárodních únosů dětí je však Haagská úmluva o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí, která upravuje postup

soudu nebo jiného orgánu v řízení o navrácení dítěte do místa obvyklého bydliště. Zároveň poskytuje výčet případů (především článek 13), díky nimž soud nemusí dítě, které bylo protiprávně přemístěno nebo zadrženo, navrátit do místa obvyklého bydliště. Dále tato mezinárodní smlouva stanovila podmínku, že v každém smluvním státě musí být vytvořen ústřední orgán, který bude dohlížet a plnit postup dle ustanovení smlouvy. Hlavním smyslem je spolupráce mezi jednotlivými smluvními státy. V České republice byl za ústřední orgán ustanoven Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí se sídlem v Brně. Poslední neméně důležitou smlouvou, kterou se diplomová práce zabývá, je Úmluva o pravomoci orgánů, použitelném právu, uznávání, výkonu a spolupráci ve věcech rodičovské zodpovědnosti a opatření k ochraně dětí. Úmluva o pravomoci orgánu upravuje také mimo jiné kolizní úpravu pro postup navrácení dítěte. Část diplomové práce se také věnuje muslimským zemím, které ve většině případů nejsou smluvními státy Haagské úmluvy. Protože se v těchto zemích uplatňuje právo šaría, jsou děti převážně svěřovány do péče otci, neboť ženy mají menší právní postavení než muži.

Protože je Česká republika součástí EU, od 1. května 2004, následující kapitola se zabývala problematikou mezinárodních únosů dětí v kontextu EU. Stěžejními prameny zabývající se touto problematikou je nařízení Rady Brusel IIa a Evropská úmluva o uznávání a výkonu rozhodnutí o výchově dětí a obnovení výchovy dětí. Protože je problematika mezinárodních únosů dětí velmi citlivým a komplikovaným tématem, je část věnována výkonu rozhodnutí dle Soudního dvora EU, kterému bylo položeno několik předběžných otázek.

Poslední kapitola je věnována české úpravě navrácení dítěte podle zákona o zvláštních řízeních soudních. Část této kapitoly bylo věnováno porovnání starší úpravy, která byla zakotvena v hlavě páté části třetí Občanského soudního řádu s novou úpravou. Tuto kapitolu tvoří část teoretická, která podrobně rozebírá postup navrácení dítěte do místa obvyklého bydliště dle ZZŘS a část praktická, která je věnována případu Marii Galipeau, kterou její matka odvezla nečekaně v roce 2015 z Kanady. Tento případ demonstuje aplikaci úpravy ZZŘS v praxi.

Dle názoru autorky práce je právní úprava navrácení dítěte dle ZZŘS v souladu s mezinárodními smlouvami i s právem komunitárním, resp. unijním. Přestože současná úprava navázala na úpravu obsaženou v Občanském soudním řádu, došlo k výraznému pokroku, neboť řízení o navrácení dítěte není již

považováno za řízení sporné, ale za zvláštní typ řízení, ve kterém převažují prvky nesporného řízení. V této souvislosti došlo ke změně označení účastníků z žalobce a žalovaného na navrhovatele a odpůrce. Touto změnou tak došlo k odstranění nejasných otázek, které obsahovala dřívější úprava.

Přestože se autorka práce domnívá, že úprava jak na vnitrostátní, tak mezinárodní úrovni je, až na drobnější chyby, vcelku dostatečná, jsou mezinárodní únosy a řízení o navrácení „začarovaným kruhem“, neboť neexistuje možnost jak tomuto problému zabránit, zvláště v rámci Schengenského prostoru. Autorka se obává, že v souvislosti s evropskou uprchlickou krizí, která probíhá neustále již od roku 2015, dojde k značnému nárůstu mezinárodních únosů dětí a to nejen v České republice, ale v celé Evropě. Značný problém lze spatřovat především v tom, že se jedná ve většině případů o občany muslimských zemí, ve kterých se uplatňuje právo šaría a tyto státy ve většině případů nerespektují ustanovení Haagské úmluvy či jiné smlouvy. Problém je především v tom, že tyto státy nelze žádnými prostředky potrestat či je donutit k dodržování mezinárodních smluv. Jedinou prevencí, jak počty mezinárodních únosů dětí snížit, je dle názoru autorky, zvýšit informovanost o dané problematice a možnost řešení dané situace, zejména smírné řešení.

Diplomová práce poskytuje základní informace o postupu řízení o navrácení dítěte do místa obvyklého bydliště a o základních právních dokumentech či předpisech, které se aplikují na případy mezinárodních únosů dětí. Autorka práce se domnívá, že cíl práce, který byl stanoven v úvodu, lze považovat za splněný.

Seznam použité literatury

ČESKÁ LITERATURA

FIALA, Josef a Milan KINDL. *Občanské právo hmotné. 2.*, upr. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-228-8.

HROMADA, Miroslav. Zvláštní ustanovení pro řízení o navrácení nezletilého dítěte ve věcech mezinárodních únosů dětí. In: SVOBODA, Karel – TLAŠKOVÁ, Šárka – VLÁČIL, David – LEVÝ, Jiří – HROMADA, Miroslav a kol., *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář. 1. vyd.* Praha: C. H. Beck, 2015. ISBN 978-80-7400-297-7.

HRUŠÁKOVÁ, Milana a Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ, *České rodinné právo. 3. vyd.* Brno: Masarykova univerzita, 2006. ISBN 80-210-3974-4.

HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Dítě, rodina, stát: (úvahy nad právním postavením dítěte)*. Brno: Masarykova univerzita, 1992. ISBN 80-210-0694-3.

HRUŠÁKOVÁ, Milana. Principy rodinného práva. In: HRUŠÁKOVÁ, Milana a Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ, *České rodinné právo. 3. vyd.* Brno: Masarykova univerzita, 2006. ISBN 80-210-3974-4.

HURDÍK, Jan a Petr LAVICKÝ. *Systém zásad soukromého práva. 1. vyd.* Brno: Masarykova univerzita, 2010. ISBN 978-80-210-5063-1.

HURDÍK, Jan, Josef FIALA a Milana HRUŠÁKOVÁ. *Úvod do soukromého práva. 2.*, rozš. a upr. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2002. ISBN 80-210-2976-5.

HURDÍK, Jan. *Zásady soukromého práva. 1. vyd.* Brno: Masarykova univerzita, 1998. ISBN 80-210-2001-6.

KLÍMA, Karel. *Ústavní právo. 4.*, rozš. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010. ISBN 978-80-7380-261-5.

KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. (Ne)sporná řízení v rodinněprávních věcech. In: ŠÍNOVÁ, Renáta a kolektiv. *Řízení ve věcech rodinněprávních v České republice, Slovenské republice a Německu a jejich aktuální problémy. 1. vyd.* Praha: Leges, 2010. ISBN 978-80-87212-50-9.

MACELA, Miloslav a kol. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí: komentář. 1. vyd.* Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-727-0.

NOVOTNÝ, Oto a kol. *Trestní právo hmotné: zvláštní část*. 6. Vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. ISBN 978-80-7357-509-0.

PAUKNEROVÁ, Monika. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2008. ISBN 978-80-7400-034-8.

ŠÍNOVÁ, Renáta a kolektiv. *Řízení ve věcech rodinněprávních v České republice, Slovenské republice a Německu a jejich aktuální problémy*. 1. vyd. Praha: Leges, 2010. ISBN 978-80-87212-50-9.

VESELÁ, Radomíra a František HURBIŠ. *Právní problematika mezinárodních únosů dětí: (monografie)*. 1. vyd. Kunovice: Evropský polytechnický institut, 2008. ISBN 978-80-7314-158-5.

WARNER, Bill. *Právo šaría pro nemuslimy*. 1. vyd. Brno: Tribun EU, 2014. ISBN 978-80-263-0765-5.

WINTEROVÁ, Alena. Sporné a nesporné řízení ve věcech rodinného práva. In: ŠÍNOVÁ, Renáta a kolektiv. *Řízení ve věcech rodinněprávních v České republice, Slovenské republice a Německu a jejich aktuální problémy*. 1. vyd. Praha: Leges, 2010. ISBN 978-80-87212-50-9.

ZAHRADNÍKOVÁ, Radka a kolektiv. *Civilní právo procesní*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-437-4.

ZAHRANIČNÍ LITERATURA

BEAUMONT, Paul R. a MCELEAVY, Peter. *The Hague Convention on International Child Abduction*. Oxford University Press, 2004. ISBN 9780198260646.

PERIODIKA

BAYEROVÁ, Monika. Obecná charakteristika Úmluvy o právech dítěte. *Právo a rodina*. 2000 (5), s. 8–9.

MACHÁČKOVÁ, Lenka. Princip rovnosti a ochrana dítěte ve vztazích mezi rodiči a dětmi. *Právní fórum*. 2005 (3), s. 117–120.

NOVOTNÁ, Věra. Jak správně aplikovat Úmluvu o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí? *Právo a rodina*. 2007 (9), s. 1–7.

PEŠLOVÁ, Eliška. Mezinárodní únosy dětí a legislativa v České republice.

Prevence úrazů, otrav a násilí. 2007, č. 1, s. 61–65.

PTÁČEK, Lubomír. Styčný soudce ve věcech rodinného práva. *Právo a rodina.*

2008 (9), s. 1–4.

SCHÖN, Monika. Koho české právo rozumí pod pojmem dítě? *Právo a rodina,*

2013 (3), s. 17–19.

PŘÁVNÍ PŘEDPISY

Nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 *o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení č. 1347/2000* (Brusel IIa).

Rozhodnutí Rady 2001/470/ES o vytvoření evropské soudní sítě pro občanské a obchodní věci.

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb., *o přijetí Úmluvy o právech dítěte.*

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 141/2001 Sb.m.s., *Úmluva o pravomoci orgánů, použitelném právu, uznávání, výkonu a spolupráci ve věcech rodičovské zodpovědnosti a opatření k ochraně dětí.*

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 34/1998 Sb., *o sjednání Úmluvy občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí.*

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 66/2000 Sb.m.s., *Evropská úmluva o uznávání a výkonu rozhodnutí o výchově dětí a obnovení výchovy dětí.*

Zákon č. 292/2013 Sb., *o zvláštních řízeních soudních.*

Zákon č. 359/1999 Sb., *o sociálně-právní ochraně dětí.*

Zákon č. 40/2009 Sb., *trestní zákoník.*

Zákon č. 89/2012 Sb., *občanský zákoník.*

Zákon č. 99/1963 Sb., *občanský soudní řád.*

ROZHODNUTÍ SOUDŮ

Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 20. 6. 2007, sp. zn. 30 Cdo 474/2007

Rozhodnutí Nejvyššího soudu Kanady ze dne 20. 10. 1994, sp.zn. HC/E/CA 11

Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 7. 12. 2000, sp. zn. III. ÚS 440/2000

Rozsudek ESLP ze dne 24. 4. 2003, stížnost sp.zn. 36812/97 a sp.zn. 40104/98

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 1. 2004, sp.zn. 30 Cdo 34/2003

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 5. 3. 2008, sp. zn. 30 Cdo 5473/2007

Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 11. 7. 2008, žádost o předběžné otázce sp. zn. C-195/08 PPU

Rozhodnutí ESD ze dne 2. 4. 2009, sp.zn. C-523/07

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 5. 2009, sp.zn. 23 Cdo 2570/2007

Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 23. 12. 2009, žádost o předběžné otázce sp. zn. C-403/09 PPU

Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 1. 7. 2010, sp. zn. C-211/10 PPU

Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 22. 12. 2010, žádost o předběžné otázce sp. zn. C-491/10 PPU

Rozsudek Městského soudu v Brně ze dne 23. 4. 2015, č.j. 82 Nc 2502/2015-192.

ELEKTRONICKÉ ZDROJE

Convention of 19 October 1996 on Jurisdiction, Applicable Law, Recognition, Enforcement and Co-operation in Respect of Parental Responsibility and Measures for the Protection of Children. *HCCH* (<https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/?cid=70>, 14. 2. 2016).

Convention of 25 October 1980 on the Civil Aspects of International Child Abduction. *HCCH* (<https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/authorities1/?cid=24>, 20. 11. 2015).

Convention on the Rights of the Child. *United nations treaty collectoin* (https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=IV-11&chapter=4&lang=en, 1. 2. 2016).

Česká policie našla ženu, která odvezla z Kanady dvouletou dceru. *Novinky.cz*. 12. 3. 2015 (<http://www.novinky.cz/krimi/364078-ceska-policie-nasla-zenu-ktera-odvezla-z-kanady-dvouletou-dceru.html>, 2. 3. 2016).

Důvodová zpráva k zákonu č. 292/2013 Sb. o zvláštních řízeních soudních. *Odok*. 28. 2. 2013 (<https://apps.odok.cz/kpl-detail?pid=RACK8YGKM5VS>, 28. 2. 2016).

Evropská komise. Praktický průvodce pro uplatňování nařízení Brusel IIa. *Europa*, 2014, s. 49. Dostupné z: http://ec.europa.eu/justice/civil/files/brussels_ii_practice_guide_cs.pdf

FOREJTOVÁ, Monika. Výjimky z Listiny základních práv EU pro ČR? *Právní prostor*. 10. 6. 2014 (<http://www.pravniprostor.cz/clanky/mezinarodni-a-evropske-pravo/vyjimky-z-listiny-zakladnich-prav-eu-pro-cr>, 20. 2. 2016).

Historie Evropské unie. *Evropská unie* (http://europa.eu/about-eu/eu-history/index_cs.htm, 20. 2. 2016).

HRUBEŠ, Karel, POKORNÝ, Jakub. Češku zatkli v Kanadě za únos, když vracela dítě otci. *IDnes.cz*. 29. 2. 2016 (http://zpravy.idnes.cz/cesku-zatkli-v-kanade-za-unos-kdyz-vracela-dite-otci-fhi-/domaci.aspx?c=A160228211347_domaci_fka, 2. 3. 2016).

Child Abduction and Custody Laws in the Muslim World. *Reunite International* (http://www.reunite.org/pages/islamic_information_resource.asp, 19. 2. 2016).

Informace pro rodiny unesených dětí. *Velvyslanectví České republiky v Tripolisu* (http://www.mzv.cz/tripoli/cz/viza_a_konzularni_informace/informace_pro_rodiny_unesenych_deti/index.html, 19. 2. 2016).

LAGARDE, Paul. Explanatory Report on the 1996 Hague Child Protection Convention. *HCCH* (<https://www.hcch.net/en/publications-and-studies/details4/?pid=2943>, 13. 2. 2016).

Listina základních práv. *EUR-Lex*. 18. 6. 2014 (<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=URISERV%3A133501>, 20. 2. 2016).

Odbor správních činností. Hlášení trvalého pobytu. *Ministerstvo vnitra České republiky*. 1. 3. 2015 (<http://www.mvcr.cz/clanek/hlaseni-trvaleho-pobytu.aspx>, 22. 11. 2015).

Opční protokol k Úmluvě o právech dítěte. Důvodová zpráva. *Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky*. 25. 2. 2013 (<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=925&CT1=0>, 1. 2. 2016).

PÉREZ-VERA, Elisa. *Explanatory Report*. Madrid, 1981. Dostupné z: <https://assets.hcc.net/upload/exp128.pdf>

Po stopách Evropské unie. *Evropský parlament* [online], 2012, s. 37–38 (http://www.evropskyparlament.cz/resource/static/files/postopach2012_sazba66.pdf).

POKORNÝ, Jakub. Češka „unesla“ dceru z Kanady. Podle soudu ji musí poslat zpátky otci. *IDnes.cz*. 16. 5. 2015 (http://zpravy.idnes.cz/matka-musi-dceru-poslat-zpatky-do-kanady-fd9-/domaci.aspx?c=A150515_212514_domaci_san, 2. 3. 2016).

PTÁČEK, Lubomír. Přeshraniční únosy dětí. Mezinárodní právo v rodinné praxi. *Mezinárodní konference ČAK*. 26. 3. 2010 (www.cak.cz/assets/files/3183/P_eshrani_n__nosy_d_t_.doc, 21. 11. 2015).

SCHNITZER-REESE, Ericka A. International Child Abduction to non-Hague Convention Countries: The need for an International Family Court. *Northwestern Journal of International Human Rights*, 2004, vol. 2, issue 1, art. 7, s. 4. Dostupné z: <http://scholarlycommons.law.northwestern.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1010&context=njihr>.

Summary Text for Saudi Arabia. *Reunite International* (<http://www.reunite.org/edit/files/Islamic%20Resource/Saudi%20Text.pdf>, 19. 2. 2016).

SVATOŠ, Jiří. Policie hledá Češku. V Kanadě je podezřelá z únosu malé dcery. *Lidovky.cz*. 11. 3. 2015 (http://www.lidovky.cz/policie-hleda-cesku-v-kanade-je-podezrela-z-unosu-male-dcery-poy-/zpravy-domov.aspx?c=A150311171642_in_domov_ele, 2. 3. 2016).

Únos dítěte rodičem. *Europa.eu*. 22. 5. 2015 (http://europa.eu/youreurope/citizens/family/children/abduction/index_cs.htm, 24. 2. 2016).

Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí. První pomoc pro mezinárodní rodiny v krizi. *Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí* (http://www.umpod.cz/fileadmin/user_upload/unosy/Mezinarodni_rodina_v_krizi.pdf, 7. 2. 2016).

Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí. Úvod. *Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí* (<http://www.umpod.cz/urad/>, 21. 11. 2015).

VANÍČKOVÁ, Eva. Deklarace práv dítěte. *Informační centrum vlády*. 10. 11. 2009 (<http://icv.vlada.cz/cz/tema/deklarace-prav-ditete-63749/tmplid-560/>, 10. 11. 2015).

VONDRÁČKOVÁ, Pavlína – KLOUB, Jindřich. Mezinárodní únosy dětí, I. díl. *Via Iuris*. 19. 4. 2006 (<http://www.viaiuris.cz/index.php?p=msg&id=45>, 19. 11. 2015).

VONDRÁČKOVÁ, Pavlína – KLOUB, Jindřich. Mezinárodní únosy dětí, II. díl. *Via iuris*. 23. 8. 2006 (<http://www.viaiuris.cz/index.php?p=msg&id=44>, 13. 2. 2016).

VONDRÁČKOVÁ, Pavlína – KLOUB, Jindřich. Mezinárodní únosy dětí, III. díl. *Via Iuris*. 24. 1. 2007 (<http://www.viaiuris.cz/index.php?p=msg&id=127>, 28. 1. 2016).

VYROUBALOVÁ, Martina. Češka musí vrátit „unesenou“ dceru do Kanady. Soud přiměl rodiče k dohodě. *IDnes.cz*. 2. 2. 2016 (http://brno.idnes.cz/spor-cesky-s-kanadanem-o-dite-dgh-/brno-zpravy.aspx?c=A160202_151234_domaci_mav, 2. 3. 2016).

ZELENKA, Jakub. Proč se má dítě vrátit k otci do Kanady? Cítí se tam doma, rozhodl český soud. *Lidovky.cz*. 7. 6. 2015 (http://www.lidovky.cz/proc-se-ma-dite-vratit-k-otci-do-kanady-citi-se-tam-doma-rozhodl-cesky-soud-1qq-/zpravy-domov.aspx?c=A150603_153844_ln_domov_jzl, 2. 3. 2016).

ZELENKA, Jakub. Rodičovský únos není v Česku trestný. V Kanadě ano, upozorňuje Kapitán. *Lidovky.cz*. 21. 3. 2015 (http://www.lidovky.cz/rodicovsky-unos-neni-v-cesku-trestny-v-kanade-ano-upozorňuje-kapitan-12y-/zpravy-domov.aspx?c=A150320_164717_ln_domov_jzl#utm_source=rss&utm_medium=feed&utm_campaign=ln_domov&utm_content=main, 2. 3. 2016).

Zprostředkovatel Evropského parlamentu pro případy mezinárodních únosů dětí jejich rodiči. *Evropský parlament* (<http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/>

cs/ 20150201PVL00040/ Zprost% C5% 99edkovatel-prop% C5% 99% C3%
ADpady-% C3% BAnos% C5% AF-d% C4% 9Bt% C3% AD, 23. 11. 2015).